

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

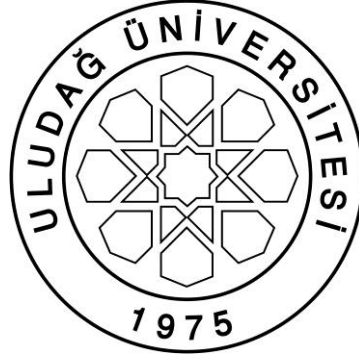
**MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ ÖĞRENCİLERİNİN, YETENEK, İLGI
VE DEĞERLERİ İLE OKUDUKLARI BÖLÜM ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Derya GÜL

BURSA

2019

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ ÖĞRENCİLERİNİN, YETENEK, İLGI
VE DEĞERLERİ İLE OKUDUKLARI BÖLÜM ARASINDAKİ İLİŐKI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Derya GÜL

Danışman:

Prof. Dr. M.Reşat Peker

BURSA

2019

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Derya GÜL

26/08/2019

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 05/08/2019

Tez Başlığı / Konusu: Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinin, Yetenek, İlgi Ve Değerleri İle Okudukları Bölüm Arasındaki İlişki

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 103 sayfalık kısmına ilişkin, 10/07/2019 tarihinde şahsım tarafından TURNİTİN adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %11 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza
06/08/2019

Adı Soyadı: Derya GÜL

Öğrenci No: 801222006

Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Programı:

Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman

(Adı, Soyad, Tarih)

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinin, Yetenek, İlgi ve değerleri ile Okudukları Bölüm Arasındaki İlişki” adlı Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Derya GÜL

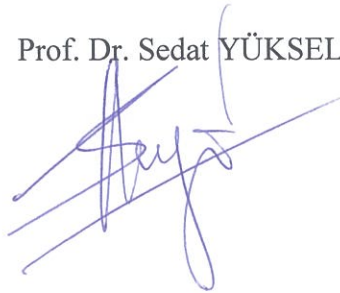

Danışman

Prof. Dr. M.Reşat PEKER

Eğitim Bilimleri ABD Başkanı

Prof. Dr. Sedat YÜKSEL

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda 801222006 numara ile kayıtlı Derya GÜL'ün hazırladığı "Mesleki Eğitim Merkezi öğrencilerinin, yetenek, ilgi ve değerleri ile okudukları bölüm arasındaki ilişki" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 05/09/2019 günü 14:00 - 15:30 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının (başarılı/başarısız) olduğuna (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı

Prof. Dr. M.Reşat PEKER

Uludağ Üniversitesi

Üye
Prof. Dr. H. Asude Başal

Uludağ Üniversitesi

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Ayla Akbaş

Kocaeli Üniversitesi

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim süresince öğrenme ve yetişmeme katkıda bulunan, tez araştırması sürecinde bilgi ve deneyimiyle çalışmama destek olan danışman hocam Sayın Prof. Dr. M. Reşat PEKER'e,

Yüksek lisans eğitimime katkı sağlayan Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı hocalarıma,

Araştırmanın veri toplama aşamasında çok önemli katkı sağlayan kurum yöneticilerine, meslektaşlarıma ve kıymetli öğrencilerimize,

Her türlü desteğiyle yanımda olan sevgili aileme, dostlarım Zafer TÜRK, Nilüfer LAÇİN ve Hüseyin LAÇİN'e desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Derya GÜL

ÖZET

Yazar	: Derya GÜL
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Ana Bilim Dalı	: Eğitim Bilimleri
Bilim Dalı	: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: XIII + 95
Mezuniyet Tarihi	: 01.10.2019
Tez	: Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinin, Yetenek, İlgi ve Değerleri ile Okudukları Bölüm Arasındaki İlişki
Danışmanı	: Prof. Dr. M.Reşat PEKER

MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ ÖĞRENCİLERİNİN, YETENEK, İLGİ VE DEĞERLERİ İLE OKUDUKLARI BÖLÜM ARASINDAKİ İLİŞKİ

Bu araştırmanın amacı; mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin, yetenek, ilgi ve değerleri ile okudukları bölüm arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Araştırma 2018-2019 eğitim-öğretim yılı içerisinde Bursa ilindeki Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Nilüfer Mesleki Eğitim Merkezi ve Osmangazi Mesleki Eğitim Merkezi öğrencilerinin, yetenek, ilgi ve değerleri ile okudukları bölüm arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlandığı için, tarama modeli uygun görülmüştür.

Veri toplama aracı olarak, Yıldız Kuzgun tarafından geliştirilen “Kendini Değerlendirme Envanteri” kullanılmıştır. Verilerin analizinde işlemler SPSS 23.0 paket programı yardımı ile yapılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; Nilüfer Mesleki Eğitim Merkezi'nde makine bölümü öğrencilerinin en yüksek yetenek olarak şekil uzay yeteneği en düşük yetenek olarak sözel yeteneği belirtilmiştir. Otomotiv bölümü öğrencilerinin de en yüksek yetenek olarak sayısal yeteneği en düşük yetenek olarak sözel yeteneği belirtilmiştir. Osmangazi Mesleki

Eğitim Merkezi'nde erkek ve kadın kuaförlüğü bölümü öğrencilerinin en yüksek yetenek olarak sözel yeteneği, en düşük yetenek olarak Şekil uzay yeteneği belirtilmiştir. ÇalıŐmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar sözcükler: Algılanmış yetenek, ilgi ve değerler, mesleki değer.

ABSTRACT

Author : Derya GÜL
University : Uludağ University
Field : Educational Sciences
Branch : Guidance and Psychological Counselling
Degree Awarded : Master
Page Number : XIII + 95
Degree Date : 01.10.2019
Thesis : The Relationship Among Perceived Abilities, Interests, Values and Branches of the Students at Vocational High Schools.
Supervisor : Prof. Dr. M.Reşat PEKER

THE RELEATIONSHIP AMONG PERCEIVED ABILITIES, INTERESTS, VALUES AND BRANCHES OF THE STUDENTS AT VOCATIONAL HIGH SCHOOLS

The purpose of this research; The aim of this course is to examine the relationship between the talent, interests and values of the vocational education center students and the department they study.

The research model was chosen as it was aimed to reveal the relationship between the talent, interests and values of the Nilüfer Vocational Education Center and Osmangazi Vocational Education Center students in the 2018-2019 academic year.

“Self-Assessment Inventory tarafından developed by Yıldız Kuzgun was used as data collection tool. Data analysis was performed with the help of SPSS 23.0 package program.

According to the results obtained from the research; In Nilufer Vocational Training Center, the students of the department of mechanical engineering have the highest talent, the shape space ability and the lowest ability verbal ability. The students of the automotive department were also given the highest ability as numerical ability and the lowest ability as verbal ability. In the Osmangazi Vocational Training Center, verbal ability and shape space

ability of male and female hairdressing students were indicated as the highest talent. Suggestions were developed based on the findings of the study.

Keywords: Career values, interests and values, perceived abilities.

İçindekiler

	Sayfa No
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar.....	xi
ŞEKİLLER.....	xii
KISALTMALAR.....	xiii
I. BÖLÜM : GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	5
1.2. Araştırma Soruları.....	5
1.3. Amaç.....	6
1.4. Önem.....	6
1.5. Varsayımlar.....	6
1.6. Sınırlılıklar.....	6
1.7. Tanımlar.....	6
II. BÖLÜM: LİTERATÜR.....	8
2.1. Mesleki Eğitim.....	8
2.1.1. Mesleki Eğitimin Tarihçesi.....	8
2.1.2. Türkiye’de Mesleki Eğitimin Yapısı.....	11
2.1.2.1. Örgün mesleki eğitim kurumları.....	12
2.1.2.2. Yaygın eğitim.....	14
2.1.3. Mesleki Eğitim ile İlgili Yasal Mevzuat.....	17

2.1.4. Türkiye’de Mesleki Eğitimin Değerlendirilmesi.....	17
2.1.5. Türkiye’de Mesleki Eğitimin Sorunları.....	18
2.1.6. Mesleki Eğitim Merkezleri.....	22
2.2. Meslek Seçimi.....	24
2.2.1. Mesleki Rehberlik.....	25
2.2.2. Mesleki Danışmanlık.....	27
2.3. Meslek Seçiminde Göz Önünde Bulundurulmuş Kriterler.....	29
2.4. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	32
2.5. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	44
III. BÖLÜM: YÖNTEM.....	50
3.1. Araştırmanın Modeli.....	50
3.2. Evren ve Örneklem.....	50
3.3. Veri Toplama Araçları.....	50
3.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi.....	55
IV. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR.....	56
4.1. Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	56
4.2. Öğrencilerin, Yetenek, İlgi ve Değerlerine İlişkin Bulgular.....	56
V. BÖLÜM: TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	68
5.1. Tartışma.....	68
5.2. Öneriler.....	71
KAYNAKLAR.....	73
EKLER.....	87
Ek- 1: Çalışmada Kullanılan Kendini Değerlendirme Envanteri.....	87
ÖZGEÇMİŞ.....	95

Tablolar Listesi

<i>Tablo</i>		<i>Sayfa</i>
1.	Öğrencilerin Okudukları Bölümlere Ait Bilgiler.....	56
2.	Öğrencilerin Okudukları Bölümlere Bakılmaksızın İlgi Alanlarına İlişkin Ham Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Yüzdelik Puanları	57
3	Farklı Bölümlere Göre Öğrencilerin Yeteneklere İlişkin Ham Puan Ortalamaları ,Standart Sapmaları ve Yüzdelik Puanları	60
4.	Farklı Bölümlere Göre Öğrencilerin İlgilere İlişkin Ham Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Yüzdelik Puanları	62
5.	Farklı Bölümlere Göre Öğrencilerin Değerlere İlişkin Ham Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Yüzdelik Puanları	65

Şekiller Listesi

<i>Şekil</i>		<i>Sayfa</i>
1.	Öğrencinin Eğitimi ve Mesleki Eğitim Süreci.....	12
2.	Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler.....	29
3.	Öğrencilerinin Bölümlerine Bakılmaksızın İlgisi, Yetenek Ve Değerlerine İlişkin Profil.....	58
4.	Öğrencilerinin Bölümlerine Bakılmaksızın Yeteneklerine İlişkin Profil.....	61
5.	Öğrencilerinin Bölümlerine Bakılmaksızın İlgilerine İlişkin Profil.....	63
6.	Öğrencilerinin Bölümlerine Bakılmaksızın Değerlerine İlişkin Profil.....	66

Kısaltmalar Listesi

akt.	: Aktaran
KDE	: Kendini Değerlendirme Envanteri
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
<i>p</i>	: Anlamlılık ve Güven Aralığı
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
\bar{x}	: Ortalama
%	: Yüzde

1. Bölüm

Bu bölümde çalışmanın problem durumu, amaç, önem, varsayımlar ve sınırlılıklarına yer verilmiştir. Ayrıca konuyla ilgili tanımlar açıklanmıştır.

Giriş

Bireyler, hayatları boyunca çeşitli seçimlerde bulunurlar. Mesleği, evi, eşi, arkadaşları ve daha yaşamıyla ilgili birçok şey kişinin seçimlerine bağlıdır. Meslek seçimi ise bireyin yaptığı tüm seçimler arasında belki de en önemlisi ve hayatının dönüm noktasıdır. Çünkü insan mesleğini seçerken bir bakıma nasıl bir yaşantıya sahip olacağını da belirlemektedir. Literatürde bulunan birçok çalışmada farklı yönleriyle incelenen kariyer tercihleri konusunun odak noktasında mesleklerin ve bireylerin kişilik özelliklerinin bulunduğu görülmektedir. Kariyer seçimi, bireyin yaşamı boyunca devam eden bir olgu olduğu için bireylerin kendilerini iyi tanımaları, seçmek istedikleri meslekleri iyi araştırmaları ve mesleğin gerektirdikleri özellikler ile kendi kişilik yapıları arasında uyum olmasına dikkat etmeleri gerekmektedir (Aytaç, 2005).

Meslek seçimi hem bireysel hem de toplumsal anlamda büyük önem taşımaktadır. Günümüzde, mesleki seçim aşamasında, meslek sayılarının giderek artması ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle bireylerin kendilerine uygun meslek seçmeleri dolayısıyla da meslek seçimini etkileyen etmenler üzerinde odaklanılması önem kazanmaktadır (Ulu, 2007).

Erken yaşlarda başlayan meslek seçim sürecinde çocuklar yetişkinlerin işlerini taklit eden oyunlar oynarlar. Çocuklar herkesin birer uğraşı olduğunu ve bu uğraşlar arasındaki ilişki ve farkları görür. İlkokulun ilk yıllarında mesleklere ilişkin ilgi alanı çocuklarda genişler; çevredeki çalışanların yaptıkları işler, mesleklerin bireylere yükledikleri sosyal davranışlar ayrıntılı şekilde gözlemlenmeye ve değerlendirmeye başlar (Atli, 2012).

Bireyin seçmiş olduğu meslek sosyal ve ekonomik çevresi, çalışma ortamı ve hatta eş seçimi gibi birçok konuda belirleyici bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla meslek seçimi, bireylerin belli bir yaştan sonraki yaşamlarında başarılı ve mutlu olarak gelişmelerini ve böylece kendilerini gerçekleştirmelerini etkileyecek en önemli olaylardan biri niteliğindedir (Sayın, 2000).

Meslek seçiminde önemli olan bir nokta; öğrencilerin mesleki tercihini ilgileri doğrultusunda yapması, öğrencilerin ilgileri doğrultusunda yönlendirilmesidir. Her bireyin çeşitli işleri yapabilme gücünün ölçülmesi kadar işlerin gerektirdiği faaliyetleri yapmaktan hoşlanma derecesinin de ölçülmesi gerekmektedir.

Meslek seçiminin temel sıralaması olarak bilinen bireylerin bireysel özelliklerinin farkına varması, mesleklerin özellikleri ve yeterlilikleri hakkında bilgi edinmesi ve bu bilgilerin eşleştirilmesindeki aşamaların ailenin ve çevrenin baskısı ve beklentilerinden dolayı izlenmediği görülmektedir. Bunlardan dolayı bireylerin bireysel yetenek, ilgi ve değerlerini fark edebilmesi için profesyonel olarak mesleki hizmetler tartışmasız önemlidir (Atli, 2012).

Meslek seçiminin karmaşık ve dinamik bir süreç olması öğrencilerin bu süreçte yardım gereksinimini zorunlu kılmaktadır (Yeşilyaprak, 2011). Seçim aşamasında olan bireyin kendisi için doğru ve isabetli bir karar verebilmesi ancak kendi yetenek, ilgi ve değerlerinin farkında olmasına ve bu özelliklerini nasıl kullanacağına ilişkin profesyonel yardım alması ile mümkündür. Ancak bu yardım hizmetlerinin yeteri kadar verildiği söylenemez (Taber ve diğerleri, 2011).

Öğrencilerin 14-15 yaşlarında olduğu dönemlerde yalnız başlarına gerçekçi karar vermeleri zordur. Öğrencilerin çoğu lisede seçtikleri alanların kendileri ile uygun olmadığına yönelik şikayetlerde bulunmakta fakat alan değiştirmenin yaratabileceği zorluklardan dolayı sorunlar yaşayabilmektedirler. Bu nedenlerle alan seçimi öncesinde öğrencilerin ilgi, yetenek

ve mesleki değerlerini belirlemeye yönelik yapılan profesyonel yardımlar iş verimi, toplumsal yararlar ve mutlu bir nesil yetişmesinde kritik bir değere sahiptir (Atli, 2012).

Öğrencilerin kendilerini ve meslekleri tanıyarak uygun mesleği seçebilmesi için mesleklere ilişkin bilgiler edinmesi gerekmektedir. Bu aşamada öğrenciye yardımcı olacak güvenilir ve geçerli ölçeklerin kullanılması gerekmektedir. Türkiye’de bu konuda önemli eksiklerin olduğu görüldüğünden güvenilir ve geçerli ölçeklerin sayısının artırılması ve mevcut ölçeklerin güncellenmesi gerekmektedir (Atli, 2012; Deniz, 2008).

Mesleki değerlerin meslek seçiminde önemli olmasına rağmen meslek seçimlerinde meslek danışmanlığı konusunda daha çok ilgi ve yeteneklerin ölçülmesi konusunda öğrencilere yardım hizmeti verilmektedir. Bu açıdan bakıldığında da mesleki değerlerin belirlenerek öğrenciye meslek seçiminde yardım hizmeti verilmesi öğrencilerin daha isabetli kararlar vermesini sağlayacaktır (Pişkin, 2011).

Ülkemizde gençler için meslek seçiminin en kritik olduğu dönem lise dönemi olarak bilinmektedir. Lise öğrencilerinde kendi yetenek, ilgi ve mesleki değerleri doğrultusunda ileride seçecekleri meslek alanlarına yönelik ilk adımı atmaları ve bu konuda karar vermeleri beklenmektedir (Yeşilyaprak, 2011).

Ülkemizde, meslek seçimi için iki yol vardır. Birincisi, meslek okullarında öğrenim görmek; ikincisi, ortaokuldan sonra çıraklık, kalfalık ve ustalık aşamalarından geçerek meslek öğrenmektir. Öğrenim görerek meslek sahibi olma yolunu seçenler için de ülkemizde iki yol vardır.

- Ortaöğretimini bitirdiğinde meslek sahibi olmak.

- Ortaöğretimini bitirdikten sonra yükseköğrenimini bitirdiğinde meslek sahibi olmak

(Bağatır & Peker, 2004).

Birinci yolu seçen öğrenciler meslek liselerine gitmektedirler. Bu öğrenciler 4 yıllık eğitimden sonra bu okullardan meslek sahibi olarak mezun olmaktadır. Bu liseden mezun olan öğrenciler çıraklık ve kalfalık yoluyla meslek sahibi olan bireylere göre daha kalifiyeli olmakta ve iş ortamlarında kabul görmektedirler.

Meslek seçimi kararı sürecini bir yıl içerisinde yaşayarak meslek lisesine kayıt yaptıran öğrenci sayısı, aynı zamanda meslek seçimi konusunda danışmanlık veya rehberlik alması gereken öğrenci sayısı anlamına gelmektedir. Genel amaçlı liselerde eğitimlerine devam etme kararını veren öğrencilere göre meslek lisesine kayıt yaptıran öğrenciler meslek seçimi kararını dört yıl önce vermektedirler. Genel liselerden farklı olarak, meslek liseleri işyerlerinin ihtiyaç duyduğu becerilere sahip elemanları yetiştirmeye yönelik eğitim vermektedir. Mesleki teknik eğitim sisteminin, ülkemizin ihtiyacı olan becerili ve teknik insan gücünü yetiştirme görevini tam olarak yerine getirebilmesiyle ilgili bütün unsurlar, 05.06.1986 tarihinde kabul edilen 3308 sayılı “Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu” çerçevesinde yeniden düzenlenmiştir (Alkan ve diğerleri, 1998). Mesleki teknik eğitimin amacı, genel olarak, öğrencileri üretim, ticaret ve hizmet sektörlerinde istihdam edilmek üzere nitelikli iş gücü olarak eğitmek ve yetiştirmek, mesleklerinin devamı olan yükseköğretim kurumlarına geçiş için gerekli temel eğitimi vermektir (Öztürk, 2002).

Günümüzde öğrenciler çevre ve aile baskısı ile yeteneklerini ve kişilik özelliklerini düşünmeden yanlış seçimler yapabilmekte veya ebeveynler çocukların ilgilerini ve kararlarını göz ardı ederek onların yerine kararlar verebilmektedirler. Dolayısıyla gelecekte hem iş hayatlarında hem de sosyal hayatlarında mutsuz ve tatminsiz olan bireyler ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin okudukları bölümlerin, aldıkları eğitimlerin ve bunun sonucunda yapacakları meslek ve kariyer seçimleri kendi kişilik yapılarına, yetenek ve ilgilerine uygun olması gerekmektedir (Gülücü & Taslak, 2019).

Meslek seçimi için henüz mesleki olgunluğa ulaşmamış bireyler kararlarını tesadüfen veya çevre etkisiyle vermektedir. Bu durum belki de zaman içerisinde başarılı, zengin fakat mutsuz olan bireylerin sayısını artırabilir. Bireyin ergenlik döneminde karar verdiği iki önemli konu da meslek ve öğrenim görülecek program türüdür. Öğrenim görülecek programın nihayetinde bireyin bir mesleğe ilişkin formasyon kazanmış olacağı düşünüldüğünde, meslek tercihi ile görülecek alanın seçimi özdeşleşmekte: burada, mesleki karar verme başlı başına kritik önem kazanmaktadır. Okul dönemi içinde rehberlik faaliyetlerinin bir bölümünün mesleki tercih üzerine yoğunlaşması bu önemden kaynaklanmaktadır (Otrar, 1997). Meslek seçimi üzerinde mesleki rehberlik faaliyetlerinin büyük etkisi olduğu açıktır. Buna rağmen öğrencilerin büyük bir kısmı, hala mesleki tercih konusunda yardım almamışlardır. Bu çalışmada mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin, yetenek, ilgi ve değerleri ile okudukları bölüm arasındaki ilişkisi araştırılmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde; problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıklar, tanımlar, kısaltmalar yer almaktadır. İkinci bölümde kavramsal çerçeve incelenmiştir. Üçüncü bölümde Bursa ili Nilüfer Mesleki Eğitim Merkezi ve Osmangazi Mesleki Eğitim Merkezi'nde gerçekleştirilen çalışmalardan hareketle anket, bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Bu çalışmada; Mesleki Eğitim Merkezi öğrencilerinin kendilerine ait algılamış oldukları yetenek, ilgi ve değerler ile öğrenim gördükleri bölümler arası ilişkiye yanıt aranmıştır.

1.2. Araştırma Soruları

Araştırmanın amacına bağlı olarak araştırmaya ait sorular şunlardır;

Öğrencilerin okudukları bölümlere bakılmaksızın ilgi, yetenek ve değerler düzeyi nedir?

Öğrencilerin okudukları bölümlere göre ilgi, yetenek ve değerler düzeyi nedir?

1.3. Amaç

Bu araştırmanın amacı; Mesleki Eğitim Merkezi öğrencilerinin kendilerine ait algılamış oldukları yetenek, ilgi ve değerler ile öğrenim gördükleri bölümler arası ilişkiyi incelemektir.

1.4. Önem

Mesleki Eğitim Merkezi öğrencilerinin kendilerine ait algılamış oldukları yetenek, ilgi ve değerler ile öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümler arası ilişkinin incelenmesi, eğitim sistemi içerisinde öğrencilerin sağlıklı bir meslek tercih yapmasına yardımcı olması bakımından önemlidir. Literatür incelendiğinde yapılan benzer çalışmaların teknik ve meslek liseleri üzerine yoğunlaştığı mesleki eğitim merkezi öğrencileri üzerine yapılan çalışmaya rastlanılmadığı görülmüştür. Çalışma; Mesleki Eğitim Merkezleri'ne öğrenci alımlarında yol gösterici olması ve bundan sonraki yapılacak çalışmalara örnek olması açısından da önemlidir.

1.5. Varsayımlar

Araştırmada kullanılan örneklemin Kendini Değerlendirme Envanteri (KDE)'ni samimi olarak cevapladıkları varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırma, 2018–2019 eğitim - öğretim yılında Bursa il merkezindeki Nilüfer Mesleki Eğitim Merkezi ve Osmangazi Mesleki Eğitim Merkezlerinde araştırmaya katılan öğrencilerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Meslek: Türk Dil Kurumu'na (TDK) göre; belirli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi, beceriye dayalı bireylere yararlı üretim yapmak, hizmet sunmak ve karşılığında para kazanmak için yapılan kuralları belirlenmiş iştir (TDK, 2019).

Meslek seçimi: Yeşilyaprak'a (2012) göre; kişinin kendisine uygun meslekleri çeşitli yönleri ile değerlendirip kendi ihtiyaçları ve beklentileri açısından istenilen yönlerin daha çok, istenilmeyen yönlerin ise daha az olduğu bir mesleğe yönelmesidir.

Mesleki Eğitim Merkezi: "3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu'na göre Çıraklık Eğitim Merkezi olarak kurulan fakat 2001 yılında çıkarılan 4702 Sayılı Kanun ile ismi Mesleki Eğitim Merkezi olarak değiştirilen, çırakların teorik eğitimlerini yaptıkları merkezdir" (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2019).

2. Bölüm

Literatür (Alan Yazın)

Bu bölümde, alan yazına dayalı olarak mesleki eğitim ve meslek seçimi kavramlarını açıklamaya yönelik kuramsal bilgilere ve araştırmanın konusu ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara değinilmektedir.

2.1. Mesleki Eğitim

Mesleki Eğitim; esas itibariyle bir eğitim sürecini ifade etmesi, bu anlamda mesleki ve teknik eğitim kapsamında bulunması, bu alana ilişkin düzenlemeler çerçevesinde değerlendirilmesi; mesleki eğitimin gerek özelliklerinin, gerekse sorunları ve çözüm önerilerinin belirlenmesi, mesleki ve teknik eğitim kavramının tanımı, amacı, önemi ve uygulama modelleri bakımından incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Bu başlığın alt başlıklarında; mesleki eğitimin tarihçesi, Türkiye’de mesleki eğitim sisteminin yapısı, Türkiye’de mesleki eğitimin değerlendirilmesi, mesleki eğitimin sorunları ve mesleki eğitim merkezleri incelenmektedir.

2.1.1. Mesleki Eğitimin Tarihçesi. Ülkemizde mesleki eğitim, Türklerin Anadolu’ya yerleşmesinden sonra Ahilikle başlamış ve Avrupa’dan örnek alınan mesleki eğitim kurumları açılıncaya kadar bu sistem geçerli olmuştur (Kılınç, 2012). 12. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar çırakların eğitimi ya da başka bir deyişle mesleki eğitim; geleneksel kurallara bağlı bir düzen içerisinde esnaf ve sanatkar teşkilatları olan Ahilik sistemi ile yürütülmüştür. Selçuklular döneminde Ahilik adı altında kurulan esnaf-sanatkar teşkilatı, Osmanlılar döneminde de Lonca ve Gedik adıyla devam etmiştir (Uçum, 2009).

Ahilik Arapçada kardeş anlamına gelmekte olup, Türkçede ise eli açık, konuksever ve yiğit anlamına gelen “akı” sözcüğünden geldiği düşünülmektedir (Gündüz, Kaya & Aydemir, 2012). Ahilik, 13. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar Anadolu’da Balkanlarda ve Türkistan’da yaşamış olan Türklerin sanat ve meslek alanlarında yetişmelerini, ahlaki yönden gelişmelerini

sağlayan bir müessesenin adıdır (Yaşayanca, 2015). Ahi, her bakımdan mutlu olacak insan yetiştirmek ve bireyleri bu noktaya getirecek özellikleri kazandırmak için çalışırdı (Uçum, 2009). Ahilik 13. yüzyılda en ücra yerleşim yerlerine kadar yayılmıştır. Ahiliğin amaçlarından bazıları toplumda sosyal ve ekonomik dengeyi sağlamak, Anadolu'daki üretimde kalite ve standardizasyonu sağlamak ve arza göre üretim planlamaktır. Bu bağlamda Ahi Teşkilatı, ticaret ve sanat hayatına çok önemli değerler katmıştır (Erbaşı, 2012; Uçum, 2009). Ahi teşkilatına üye olabilmek için müslüman olmak şarttı. Bu nedenle bu kurum Müslüman Türk topluluklarında daha fazla yayılmıştır. Ahi birlikleri ilk önce debbağ, saraç ve kunduracıları içeren bir kurum olarak başlamış ve ilerleyen zamanlarda diğer esnaflar da birliğe dahil edilmiştir (Kılınç, 2012). Bir kişi, işin çekirdeği olan çıraklıktan gelip usta olmadıkça, dükkan açıp ticaret yapamazdı. Bir meslek dalında çalışmak için kişi çıraklıktan gelmek zorundaydı (Gündüz, Kaya & Aydemir, 2012). Ahilikte iki farklı eğitim benimsenmişti. Bunlar iş esnasında ve çalıştığı iş sonrasındaki eğitimlerdi. İş esnasındaki eğitim işyerinde pratik yaparak, iş sonrasındaki eğitim ise zaviye denilen yerde gerçekleşirdi (Kılınç, 2012). Genel olarak iş başı eğitiminde, iş ahlakı hakkındaki (dürüst çalışma, dükkanlarını zamanında açıp kapatma gibi) eğitimler gerçekleştiriliyordu (Kılınç, 2012). Ahi, birliklerinde iş haricinde eğittiği kişilere din ve ahlak konusunda da eğitim verirdi. Bu nedenle ahi zaviyeleri okul olarak adlandırılabilir (Duman, 2002). Ahilik kurumları, toplumsal, ekonomik, dini ve ahlaki açıdan önemli görevler gerçekleştirmiştir. Ahilik, yardımlaşma ve dayanışma ruhu taşıyan bir kurumdu (Özerkmen, 2004).

Ahilik teşkilatında sırasıyla dört farklı sınıf vardı. Bunlar; yamaklık, çıraklık, kalfalık ve ustalıktır (Kılınç, 2012). Bir kişi işe yamaklıkla başlardı. Bir ustanın yanında yamak olarak çalışabilmek için, on yaşını geçmemek gerekiyordu. Yamağın işi bırakmasını engellemek için babası veya velisi tarafından işe devamının taahhüt edilmesi gerekirdi. Yamaklar yaptığı iş karşılığında herhangi bir ücret alamazlardı. Yamaklık toplamda iki yıl sürerdi (Gündüz, Kaya

& Aydemir, 2012). Yamaklığa iki yıl ara vermeden devam eden kişi, tören yapılarak çırak olurdu. Çıraklık süresi yaptığı işe göre en fazla üç yıl sürerdi. Bir ustanın çırak yetiştirip yetiştiremeyeceğine Ahi birliği karar verirdi. Üç yılın sonunda çıraklığı başarı ile bitiren genç kalfalığa geçmeye hak kazanırdı. Kalfalığa yine tören eşliğinde geçilirdi (Ak, 2006). Kalfalar kalfalık süresi olan üç yılı başarı ile tamamlarlarsa, yine bir törenle ustalığa geçmeye hak kazanırlardı. Ayrıca ustalığa geçecek olan kalfanın üç yıl süresince kalfalarla sorun yaşamaması ve diğer vatandaşlarla (müşterilerle) ilişkilerinin iyi olması gibi özelliklere de bakılırdı. Yine, bir iş yeri sahibi olacak kadar parasının olması ve dükkanını idare edip edemeyeceği de değerlendirilirdi.

Osmanlı Devleti'nin gerileme döneminde Ahilik teşkilatı da bozulmaya başlamıştır. Sonuçta loncalar işlevini yerine getiremez olmuş, töreye göre değil, iltimasa göre işlemler yapılmaya başlanmıştır (Gündüz, Kaya & Aydemir, 2012). Ahiliğin devrin şartlarına, toplumun ihtiyaçlarına ve ekonomik gelişmelere göre kendini yenileyememesi önemini yitirmesinde etken olmuştur (Ak, 2006).

Gedik ahiliğin devamıdır. Gedik sözcüğü Türkçe kökenli olup tekel ve imtiyaz anlamına gelmektedir. Aralarındaki önemli fark, gedik teşkilatının içine gayrimüslim olan halkın da üye olabilmesidir (Yaşayanca, 2015). Gedik, teşkilat üyesi olanların yaptığı işi başkalarının yapamaması ve satacağı ürünü kendileri dışındakilerin satamaması anlamına da gelmektedir (Bakır, 1991). Bir başka deyişle gedik, sanat ve ticaret yetkisidir (Bayram, 2012). Ahilikten loncalara geçilmesinin en önemli nedeni, ahiliğin zor bir kültüre bağlı olması ve ayrıca esnafların içinde Müslüman olmayanların da bulunmasıdır. Lonca teşkilatında, dini ve ruhani temalar ile törenler olmadığından müslüman ve müslüman olmayan ustalar sorun olmadan teşkilatın önemli toplantılarında bir araya gelebiliyordu (Kılınc, 2012). Ahilikte ticaretle uğraşanların ahiliğe katılma zorunluluğu yokken, ticaret yapmak için loncaya katılım gerekliydi (Ak, 2006). Lonca teşkilatı 1912 yılında resmi olarak kapatılmıştır (Kılınc, 2007).

1927 yılında 1052 sayılı yasa ile mesleki eğitim ve öğretim Milli Eğitim Bakanlığı'na verilmiştir. 1934 yılında bakanlıklar tarafından bir komisyon kurulmuştur. Komisyonun gerçekleştirdiği en önemli faaliyetlerden biri, sanayi kollarında gerek duyulan insan gücü eğitimi için çıraklık okullarının açılmasıdır. 1934-1936 yılları arasında Mesleki Tedrisatın İnkışaf Planı hazırlanmıştır (Demir & Şen, 2009). 1977 yılında 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Usta Kanunu ve 1986 yılında 3308 Sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu çıkarılmış olup bu kanunlar şimdiki çıraklık eğitiminin zeminini hazırlamıştır. 2001 yılında 4702 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ile çıraklık eğitime şekil verilmiştir. İlk çıraklık okulları, Eskişehir ve Sivas'ta 1942 yılında açılmıştır. Daha sonra Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu (Kırıkkale), Kayseri Uçak Fabrikası, Karabük Demir Çelik Fabrikaları, İzmit Selüloz ve Kağıt Fabrikası çırak okulları açılmıştır (Uçum, 2009).

2.1.2. Türkiye'de Mesleki Eğitimin Yapısı. Türkiye'de mesleki eğitim ile ilgili en önemli değişiklik 3308 Sayılı Kanunla gerçekleşmiştir. İlgili kanunla, işgücünün mesleki eğitimi için üç temel yaklaşımı benimsemiştir. Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim alanındaki modeller şunlardır:

- Çıraklık Eğitimi (İkili Eğitim Sistemi)
- Tam ve Yarı Zamanlı Okul Sistemi
- Yaygın Meslek Eğitimi (Meslek Kursları) (Yıldırım & Çarıkçı, 2017).

Dünya'daki mesleki ve teknik eğitim tecrübeleri ile kıyaslandığı zaman Türkiye'deki mesleki ve teknik eğitim açısından, Dünya'daki tecrübeleri önemseyen, yapısal şartları göz önünde tutarak çeşitli modellerin geliştirildiği ve uygulandığı gözlenmektedir. Ancak nitelik açısından mesleki ve teknik eğitimin sorunlar barındırdığı söylenebilir. Sorunların kaynağında mesleki eğitim ile ilgili planlama ve koordinasyon ile ilgili problemlerin olduğu ifade edilebilir (Yıldırım & Çarıkçı, 2017).

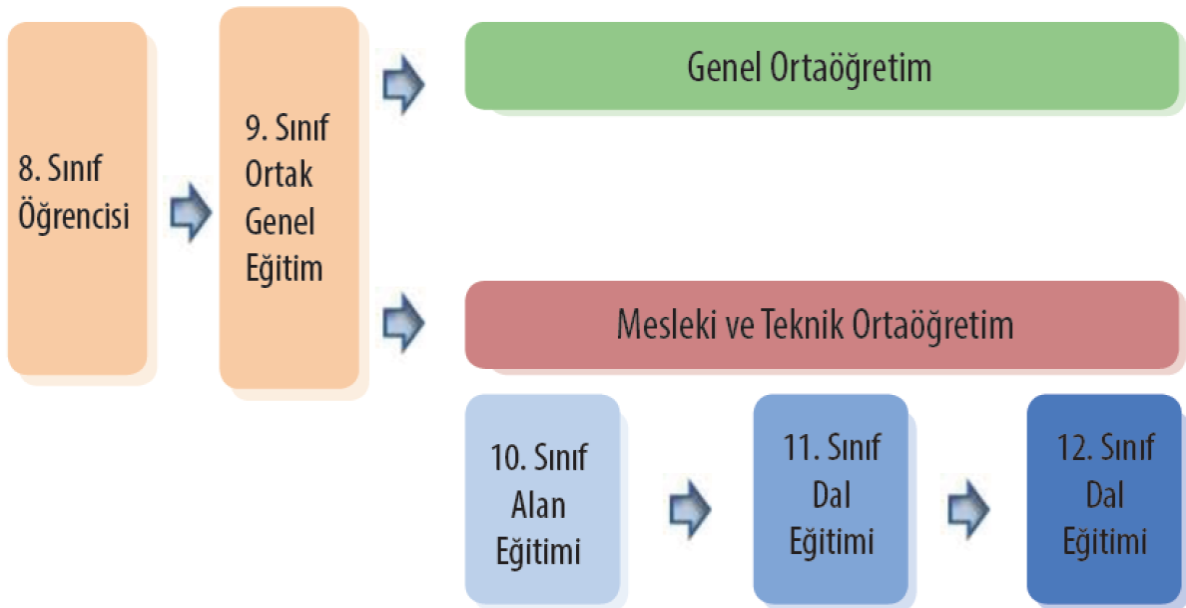
Mesleki ve teknik eğitimi ihtiyaçların temini ekseninde, bireye bilgi, beceri ve davranış kazandırarak, bireyin sosyo-ekonomik yönden güçlenmesine vesile olan bir bağlamda tanımlarsak, bireylerin farklı sektörler içerisinde bir meslek edinmesi, meslek içerisinde geliştirilmesi, mesleki mobilite için tercih edilecek eğitim modellerini ve ilkelerini bir sistem bütünlüğü içinde belirlenmesi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır (MEB 2012).

Mesleki eğitim, bireylerin hayatlarını idame ettirebilmeleri için gerekli olan mesleğin gerekliliklerini kazandırma ve geliştirme süreci olarak tanımlanmıştır (Tufan, Mızrak & Çelik, 2009). Türkiye’de mesleki eğitim veren kurumlar örgün mesleki eğitim kurumları ve yaygın mesleki eğitim kurumları olarak hizmet vermektedir.

2.1.2.1. Örgün mesleki eğitim kurumları. Mesleki ve teknik ortaöğretim mesleki ve teknik liselerde verilmektedir. Örgün mesleki ve teknik eğitimdeki öğrencilerin eğitimi ve mesleki eğitim süreci Şekil-1’de gösterilmektedir (MTEGM, 2014).

Şekil 1

Öğrencinin eğitimi ve mesleki eğitim süreci (MTEGM, 2014).

Ekonomik yapı içerisinde insan gücünün hızla değişen bilim ve teknolojik değişimlere uyumunda meslek sahibi bireylere olan gereksinim artmakta ve mesleki ve teknik eğitim önem kazanmaktadır. Toplumsal bir olgu olan eğitimin ekonomik boyutunun olması kaçınılmazdır. Eğitim, ekonomik alanda işgücü verimliliğinin artışı ve buna bağlı olarak toplumsal kalkınmayı sağlayan bir süreçtir. Bilimsel ve teknolojik değişimler işi sürekli farklılaştırmakta ve geliştirmektedir. İşin sürekli değişimi mesleki eğitime dinamik bir nitelik kazandırmaktadır. Mesleki eğitimin ihtiyaçlara uyumluluğu ve etkinliği ile değişime uyum göstermesi arasında güçlü bir ilişki vardır. Çağdaş mesleki eğitim sistemlerinde üretimdeki ve teknolojiye bağlı değişim sürekli izlenmekte, eğitime yansımaları analiz edilmekte ve mesleki eğitim sistemleri sürekli güncelleştirilmeye çalışılmaktadır (Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu [TİSK], 2004).

Örgün öğrenim içerisinde yürütülen meslek öğrenim alanında çevre kurum ve kuruluşların işbirliği görülmektedir. Öğrencinin staj çalışmaları dışında da okul içerisindeki atölye ve laboratuvar düzenlemeleri, işleyişi hatta müfredatı sanayi ve çevre kuruluşlar tarafından eğitim kurumu ortaklığı şeklinde düzenlenmekte ve yürütülmektedir. Bu tür çalışmalar okul-sanayi arasındaki çeşitli protokoller aracılığıyla yürütülmektedir. Bakanlık ile kamu ve özel kurum ve kuruluşlar arasında yapılan protokollere veya işbirliği proje anlaşmalarına göre eğitim yapan kurum ve meslek alan/dallarındaki öğrenci/kursiyerlerin, işletmelerde gerçekleştirilecek uygulamalı mesleki eğitimleri, bu protokol veya proje anlaşmalarına dayalı olarak düzenlenen uygulama yönergesindeki hükümlere göre yürütülmektedir (Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü [ETOGM], 2012). Okulda verilen mesleki eğitim ile ilgili olarak yapılan belirli değerlendirmeler vardır.

Bireylerin niteliklerini artırmak amacıyla yöneldikleri eğitim programları, kurslar, vb. etkinlikler maddi anlamda bir yük olacaktır. Maddi yükün yanı sıra eğitim sürecini tamamlamış bireyler iş yaşamları dışında çeşitli kurslara ve sertifika programlarına

katılacaklarından sosyal yaşam olanakları daralacaktır (Uzunyayla, 2007). Sonuç olarak eğitim-istihdam bağlamında gelişen yeni eğitim sürecinde; hem öğrenciler hem de eğitim kurumları, istihdam piyasalarının belirleyenleri üzerinden donanımlarını yapılandırdıkları bir süreç içine girmişlerdir (Uzunyayla, 2007).

2.1.2.2. Yaygın eğitim. Örgün eğitime girmemiş, örgün eğitimin içinde ya da örgün eğitimden ayrılmış bireylere gerekli kazanımlarını bireyin ihtiyaç duyduğu anda verilen eğitim etkinliğidir (Çimer, 2008). Mesleki ve teknik eğitim yönetmeliğinde (2012) yaygın mesleki ve teknik eğitim; bireyleri mesleğe hazırlayan veya mesleki gelişimlerine yardımcı olan, meslek edindirmenin dışında günlük hayat içindeki ihtiyaçlarını karşılamaya da olanak sağlayan sertifika veya belge ile tamamlanan eğitim olarak tanımlanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] Mevzuat, 2017). Yaygın öğrenme ise, bireyin isteği doğrultusunda gerçekleşen belgelendirilebilir öğrenme türü olarak tanımlanmaktadır (European Centre For The Development Of Vocational Training [CEDEFOP], 2008). Yaygın eğitime katılan öğrenciler örgün eğitime katılan öğrencilerden farklılık göstermektedir. Genellikle çalıştıkları için okula devam edemeyen öğrencilerin meslek öğrenme ihtiyaçlarına sahip bireylerden yararlanmaktadır.

Yaygın eğitim; okuma- yazma oranını arttırmak, teknolojik gelişmelere halkın uyumunu sağlamak, milli kültürümüzü koruyucu eğitimler vermek, bireylerin boş vakitlerini iyi değerlendirmesini sağlamak, meslek edindirmek ve bireylerin mesleki gelişimlerini desteklemek amaçlarıyla hareket etmektedir (Akt. Horuz, 2017).

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı yaygın eğitim kurumları:

- Halk Eğitimi Merkezleri,
- Mesleki Eğitim Merkezleri,
- Pratik Kız Sanat Okulları,
- Olgunlaşma Enstitüleri,

- Turizm Eğitim Merkezleri,
- Yetişkin Teknik Eğitim Merkezleri,
- Türk-Alman Mesleki Eğitim Merkezleri,
- Özel kurslar,
- Meslek kursları (Yıldırım, 2009).

Mesleki eğitim merkezleri 9.12.2016 tarihli ve 29913 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren kanunla zorunlu ve örgün eğitim kapsamına alınmıştır.

Mesleki Eğitim Merkezleri'nde çırak yaşında olup, okul sistemi dışında bulunan gençlere temel meslek eğitimi vermek ve bunları işe yerleştirmek, çıraklık sistemine girecek gençlerin uygun meslek seçimine rehberlik yapmak, 14-18 yaş grubunda olup geleceğini bir işyerinde çalışarak kurmaya çalışan gençlere çıraklık sistemi yoluyla meslek eğitimi vermek, iş hayatı içinde bulunup 14-18 yaş grubunda olan gençleri eğitim süresince sosyal güvenlik şemsiyesi altına almak, ülke genelinde çeşitli mesleklerde kalfalık ve ustalık standartlarını belirlemek, işyerlerinde öğrenilemeyen iş ve işlemleri ders araç ve gereçleriyle zenginleştirilmiş laboratuvar – atölyelerde öğretmek, kalfa ve ustaların meslek kurslarıyla, mesleklerinde gelişmelerini sağlamak, ustaların, işyerlerinde çırak öğrencilere sanatlarını daha iyi öğretmelerini sağlamak amacıyla “Usta Öğreticilik” kurslarıyla gelişmelerini sağlamak, İş hayatında çalışma disiplinini sağlamak, eğitim kurumlarıyla iş hayatı arasında işbirliğini geliştirmek, iş hayatının belli bir düzene bağlanmasına katkı sağlamak, yapılan işlerin teknolojisinin, kalitesinin ve veriminin yükselmesini sağlamak amaçlanmaktadır (MEB, 2017).

Mesleki Eğitim Merkezleri imalat ve hizmet sektörlerinin ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücünü yetiştirmek amacı ile orta öğretime devam etmek istemeyen ya da ortaöğretimden ayrılan genç nüfusa, yine bu sektörlerde ağırlıklı olarak uygulamalı eğitim vererek yetiştiren eğitim kurumlarıdır.

Mesleki Eğitim Merkezleri'ne

- 14 yaşını doldurmuş, 19 yaşından gün almamış,
- En az ilköğretim okulu mezunu,
- Bünyesi ve sağlık durumu gireceği mesleğin gerektirdiği işleri yapmaya uygun,

Ancak, on dokuz yaşından gün almış olanlardan daha önce çıraklık eğitiminden geçmemiş olanlar, yaşlarına ve eğitim seviyelerine uygun olarak düzenlenecek mesleki eğitim programlarına göre çıraklık eğitimine alınabilmektedir. Öğrenciler hafta 4 ya da 5 gün işletmede uygulamalı eğitim yaparken, haftada 1 ya da 2 gün Mesleki Eğitim Merkezinde eğitim görmektedirler. Çırak öğrenciler kayıt yaptıkları andan itibaren işletmede uygulamalı eğitime başladıklarından, Mesleki Eğitim Merkezleri İmalat ve hizmet sektörlerinin ihtiyaç duyduğu alanlarda nitelikli işgücü yetiştirilmesine yönelik önemli bir görev üstlenmektedirler (MEB, 2018).

Mesleki Eğitim Merkezleri, çırak öğrenci yetiştirme işlevinin yanında çeşitli sektörlerde çalışanların mesleki gelişimleri için teorik ve uygulamalı kurslar düzenlemek, çıraklık eğitimini başarıyla tamamlamış olan kalfalar için ustalık eğitimleri açmak, ustalık belgesine sahip olup çırak öğrenci yetiştirmek ya da yaygın eğitim kurslarında eğitici olmak isteyenler için usta öğreticilik kursları düzenlemek gibi işlevlere de sahiptir. Mesleki Eğitim Merkezlerinin diğer bir görevi de imalat ve hizmet sektörlerinde çalışan ya da çalışacak olan kişilerin niteliklerinin objektif olarak ölçülerek kalfalık ve ustalık belgeleri yoluyla belgelendirilmesini sağlamaktır. Bu sayede vatandaşlar kendi işlerini kurabilmekte ya da sektörde hizmet veren işletmelerde istihdam edilebilmektedir.

Mesleki eğitim merkezinde eğitim tamamlandığında sırasıyla “KALFALIK” ve “USTALIK” belgeleri alınabilmektedir. Ustalık belgesi olanlar için düzenlenecek kurs sonunda başarılı olanlara “USTA ÖĞRETİCİLİK” belgesi verilmektedir (MEB, 2018).

2.1.3. Mesleki Eğitim ile İlgili Yasal Mevzuat. Türkiye'deki mesleki ve teknik eğitim sisteminin yasal dayanağı 1986 tarihli *3308 sayılı Meslek Eğitimi Kanunu*'dur. Bu kanun mesleki ve teknik okulları işletmeler ile işbirliğine dayalı olarak yeniden yapılandırmıştır (3308 sayılı Meslek Eğitimi Kanunu, 1986; Akt. Orhan, 2015).

Bu kanunun günün koşullarında yetersiz kalması nedeniyle, 29.06.2001 tarihinde *4702 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu* ile 24.03.1988 tarihli ve *3418 sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kağıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun* ile *Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* kabul edilmiştir. Fakat 3308 sayılı ve 4702 sayılı kanunlar dışında Mesleki Eğitimle ilgili hükümler içeren yasalar da bulunmaktadır (Aslantürk, 2014).

I. 1982 Anayasası

II. 1792 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu

III. 4904 sayılı İş-Kur Kanunu

IV. 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu

V. 5554 sayılı Mesleki Yeterlilik Kanunu

VI. 6111 sayılı Kanun

VII. 6287 sayılı Kanun, mesleki ve teknik eğitimin yasal çerçevesini oluşturmaktadır.

2.1.4. Türkiye'de Mesleki Eğitimin Değerlendirilmesi. Türkiye'de mesleki eğitim genel olarak ortaöğretimde başlamaktadır. Ortaokulda mesleki eğitim veren kurumlar imam-hatip ortaokullarıdır. Orta öğretim; genel ortaöğretim, mesleki ve teknik ortaöğretim ve din öğretimi olarak kollara ayrılmaktadır (MEB, 2017).

Eğitimin farklı türlerinin ekonomik kalkınma üzerinde farklı etkileri bulunmaktadır. Örneğin genel eğitim, kalkınmanın başlangıç evrelerinde bir altyapı oluştururken, sanayileşmeye başlayan toplumlarda mesleki ve teknik eğitim önem açısından değerlendirildiğinde daha önde yer almaktadır. Mesleki ve teknik eğitim ile genç insanların

iş hazırlanması, yetişkinlerin becerilerini geliştirmesi ve ekonominin ve işgücü piyasasının ihtiyaçlarının karşılanması hedeflenmektedir. Mesleki ve teknik öğretimin esası, bireylere belli bir mesleğin temel bilgi ve becerilerini kazandırmak ve belirli teknolojilerin kullanımını öğretmektir. Böylece bireyler hem daha çabuk meslek sahibi olarak işgücü piyasasına çıkacak, hem de işletmelerin ara eleman gereksinimleri karşılanmış olacaktır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde nitelikli işgücünün yetiştirilmesi için mesleki ve teknik eğitime ayrı bir önem verilmesi gerekmektedir (İzmir Ticaret Odası [İZTO], 2018).

Bakanlığın Eğitim, Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi kapsamında yayımladığı ilk rapor olan “Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Görünümü” raporunda, mesleki eğitimin tarihsel gelişimi, Türkiye’de mesleki ve teknik ortaöğretim sistemi, dünyada mesleki eğitime ilişkin yaklaşımlar ve çeşitli ülkelerde uygulanan modeller, küresel eğilimler, mesleki ve teknik eğitimi konu alan raporlar ve akademik çalışmalar ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Raporun son bölümünde mesleki ve teknik eğitimin daha nitelikli hale getirilmesi için 2023 Eğitim Vizyonu’nda vurgulanan hedefler detaylı sunulmuştur. Değerlendirme raporuna göre, 2017-2018 eğitim yılında ortaöğretim düzeyinde eğitim alan toplam 5 milyon 689 bin 427 öğrencinin 1 milyon 947 bin 282’si (%35) mesleki ve teknik eğitim veren kurumlarda bulunmaktadır (MEB, 2018).

2.1.5. Türkiye’de Mesleki Eğitimin Sorunları. Mesleki ve teknik eğitimde;

- Eğitim-öğretim programlarının istihdam koşullarına uygun şekilde ve teknolojik gelişmeler çerçevesinde, ulusal ve uluslararası standartlara uyumlu bakanlık, sektör, yükseköğretim iş birliğinin güçlendirilerek gereken süreçte geliştirilememesi,

- Eğitim altyapısı kapsamında atölye ve laboratuvarların makine, teçhizat ve donatım malzemelerinin evrensel standartlara uyumlu olarak geliştirilememesi,

- Atölye ve laboratuvar, meslek dersi öğretmenlerinin eğitiminin istenilen nitelikte olmaması,

- Bütçede mesleki ve teknik eğitime ayrılan payın yetersiz olması,
- Bakanlık merkez teşkilatında mesleki ve teknik eğitim birim/kurumlarının bir bütünlük içerisinde tek elden organizasyonunun sağlanamaması,
- Okul türlerinin, sayılarının ve eğitim-öğretim süreçlerinin evrensel gelişmelere göre değişimlerini gerçekleştirilememesi,
- Mezunların yetkilerine ilişkin hukuki düzenlemelerin gerçekleştirilememesi gibi önemli sorunlar mevcuttur.

Meslek Liselerinin başlıca sorunlarını üniversiteye girememe problemi, döner sermaye durumu, teknolojiye uyum, dikey geçiş yetersizliği oluşturmaktadır (Yörük, Dikici & Uysal, 2002).

Kenar (2010) “Mesleki Ve Teknik Eğitimin Genel Değerlendirmesi” çalışmasında Meslek liselerine olan ilginin azlığının en önemli nedeninin mesleki eğitimin statü ve itibar sorunu olduğunu belirtmiştir. Ayrıca mezun olduktan sonraki getirisinin düşük olduğu üzerinde durmuştur. Başka bir neden olarak da piyasanın ihtiyacı olan nitelikli eğitimin verilemediğini belirtmiştir. Çalışmada da belirtildiği gibi mesleki eğitime istenilen nitelikte öğrencinin gelmemekte ve bunun sonucu olarak da piyasanın istediği nitelikte mezun verilememektedir.

Mesleki Eğitim Strateji Belgesi’nde mesleki eğitimin temel sorunları; mesleki ve teknik eğitime erişim, mesleki ve teknik eğitim de kapasite, mesleki ve teknik eğitim ile istihdam başlıkları altında toplanmaktadır. Mesleki eğitime erişim başlığında mesleki eğitime olan farkındalık probleminde bahsedilmiştir. Mesleki ve teknik eğitimde kapasite başlığında piyasa ile arz ve talep dengesinin kurulamaması sorunu belirtilmektedir. Buna çözüm olarak meslek haritalarının çıkartılması, mesleki ve teknik eğitimin kalitesinin artırılması, mesleki rehberlik yapılması gerektiği belirtilmektedir. Mesleki ve teknik eğitim ile istihdam

başlığında, gelişen teknolojik şartlara uygun vasıfta mezun verilememesinin istihdam noktasında sorun yarattığı belirtilmektedir (MTEGM, 2014).

2012’de yapılan Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı’nda mesleki eğitim okullarındaki sorunlar aşağıdaki gibi verilmiştir.

- Verilen eğitimin güncel olmaması,
- Eğitimde kullanılan araç-gereçlerin zamanın gerisinde kalması,
- İş dünyasının ihtiyaçlarını karşılayacak eğitimin verilememesi,
- Mesleki eğitime devam eden öğrencilerin başarı düzeyi düşük olan öğrenciler olması,
- Yükseköğretime Geçiş Sınavı ve Lisans Yerleştirme Sınavı sınavlarında mesleki ve teknik ortaöğretim okullarının başarısının genel liselerden daha düşük olması,
- Meslek liselerinin son sıralarda tercih edilmeleri,
- Gerekli mesleki yeterliliklerin öğrencilere verilememesi,
- Mesleki ve teknik eğitim öğrencilerinin nitelikleri iş dünyasının ihtiyaçlarına cevap verememesidir (Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı, 2012).

Nitekim 10. Kalkınma Planı’nda da eğitim sistemi ile iş dünyası arasındaki uyumun artırılması amaçlanmıştır. Bunun için yaşam boyu öğrenme bakış açısı ile iş dünyasının ihtiyaç duyduğu becerilerin kazandırılması gerekliliği üzerinde durulmuştur (Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM], 2018).

Mesleki eğitimin lisans düzeyinde verildiği meslek yüksekokullarında da bazı sorunlar bulunmaktadır. 2001 yılında 401 olan meslek yüksekokulu sayısı 2017 yılında 913’e yükselmiştir. Meslek yüksekokullarının sayısındaki bu artış fiziki altyapı ve öğretim kadrosu yetersizliğine neden olmuştur. Ayrıca ilçelerde açılan meslek yüksekokullarına rağbet düşük düzeydedir. Mevcut meslek yüksekokullarından Dünya Bankası tarafından desteklenenler

hariç, diğerleri donanım ve öğretim kadrosu yönünden sıkıntı çekmektedir (Baysal ve diğerleri, 2017).

Mesleki ve teknik eğitimdeki sorunların çözümü için aşağıdaki çalışmalar yapılmaktadır.

- Eğitim-öğretim programlarının geliştirilmesi çalışmalarına yoğun bir şekilde devam edilmektedir. Bu hususta Mesleki ve teknik eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP), Orta öğretim Projesinden maddi destek alınmaktadır.

- Eğitim altyapısı kapsamında atölye ve laboratuvarların makine, teçhizat ve donatım malzemelerinin evrensel standartlarına uyumlu hale getirilmesine yönelik genel bütçe, AB Kaynaklı Mesleki ve Teknik Eğitim Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Dünya Bankası kaynaklı Orta Öğretim Projesi kanalları ile donatıma yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

- Atölye, laboratuvar ve meslek dersi öğretmenlerinin eğitimine yönelik, AB kaynaklı Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi uygulamaya konulmuştur.

- Mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarının evrensel gelişmeler çerçevesinde ve AB standartlarına uyumlu bir şekilde yapılanması ile ilgili çalışmalar devam etmektedir.

- Bütçeden mesleki ve teknik eğitime ayrılan payın artırılması hususunda; 4702 sayılı Kanun'la değişik 4306 sayılı Kanun'un imkanlarından ve ayrıca uluslararası projelerden, ulusal teknik iş birliklerinden, özel sektörden destek alınmaya çalışılmaktadır.

- Mesleki ve teknik orta öğretim kurumları mezunlarının yükseköğretime girişlerinde düşük katsayı uygulamasına ilişkin yasal düzenleme çalışmaları yapılmıştır.

- Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumlarını Bitirenlerin Yetki ve Sorumluluklarını Belirleyen Yönetmelikle ilgili çalışmalar, aşağıda geniş olarak açıklandığı üzere devam etmektedir.

2.1.6. Mesleki Eğitim Merkezleri. Meslek; toplumsal yapının gerektirdiği koşulları yerine getirmek için bireylerin ilgi ve yeteneklerini ortaya koydukları, toplumun beklentilerini karşılamak için sorumluluklarını yerine getirdikleri işgücü olarak tanımlanabilir (Erden, 2001).

Ülkelerin ekonomik ve sosyal koşullarına göre bireylerin işe hazırlanma süreci olan mesleki eğitim, farklı şekillerde gerçekleşmektedir. Mesleki ve teknik eğitim, bireylere mesleklerinin gerektirdiği kabiliyetleri kazandırabilmek için toplumun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik verilen eğitimleri kapsar (Akyüz, 1998; Akt. Güvenci, 2018).

“Mesleki eğitim merkezlerinin kapsamı; 3308 sayılı Meslek Eğitimi Kanunu’nun ikinci maddesine göre;

- 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu’na göre kurulmuş meslek kuruluşlarına üye işyerleri,

- 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu’na göre kurulmuş mesleki kuruluşlara üye işyerleri ve işletmeleri,

- Döner sermayeli işyerleri,

- Mal ve hizmet üreten kamu kurum ve kuruluşlarıdır”.

Türkiye’de, sadece okul sistemiyle mesleki ve teknik eğitim yeterli değildir. Mesleki eğitimle, işyeri ve okulun birlikte görev, yetki ve sorumluluğu paylaşacağı bir sistem amaçlanmaktadır. Dünyada teknoloji ve hizmetler alanında hızlı gelişmeler ve değişimler mevcuttur ve rekabet çok fazlaşmaktadır. Bunun için kaliteli ve seri üretime ihtiyaç bulunmaktadır. Gelişen teknolojileri üretmek ve bunu kullanabilmek için kalifiye elemanların çoğalması gerekmektedir. Bu ise mesleki eğitimle mümkündür. Mesleki eğitim merkezleri de bu eğitimi sunması için oldukça önem arz etmektedir (Güvenci, 2018).

Mesleki eğitim sisteminin amacı, sektörün ihtiyaçlarını karşılayacak yeteneklere sahip, kalifiye insan gücü yetiştirebilmektir. Mesleki eğitim sistemi çalışanları, sektörün geçmişini inceleyerek gelecekteki insan gücünü yetiştirmeyi planlamaktadır (Akyüz, 1998).

Mesleki eğitim merkezlerinin amaçları (3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, 2018):

“- Okul sistemi dışında olan çıraklık yaşına gelmiş bireylere temel meslek eğitimi vererek iş bulmalarını sağlamaktır.

- Gençlerin mesleki eğitimi almalarını sağlayarak uygun meslek seçmelerine yardımcı olmaktır.

- Ortaokul mezunu gençlerin mesleki eğitim sistemi yoluyla geleceğini bir işyerinde çalışarak ve sosyal güvence altında geçirmelerini sağlamaktır.

- Kalfalık ve ustalık kurslarıyla bu kişilerin mesleklerinde ilerlemesini sağlamaktır.

- Yanlarında çırak çalıştıran ustaların mesleklerini daha iyi öğretebilmelerini sağlamak amacıyla “Usta Öğreticilik” kurslarıyla kendilerini geliştirmelerini sağlamaktır.

- İş hayatında meslek ahlakı ve çalışma disiplini sağlamaktır.

- Okul ile sektör arasında işbirliğini güçlendirmek, gençlerin iş hayatında belli bir düzende çalışmasına katkı sağlamaktır.

- Yapılan işlerin teknolojiye uygun, yüksek kalitede ve yüksek verimlilikte olmasını sağlamaktır.”

Gelişmiş ülkelere bakıldığında eğitime çok önem verilmektedir. Özellikle mesleki eğitime değer veren ülkeler, ekonomik olarak kalkınmış ve gelişmiş toplumlardır. Bu, eğitime verilen değerle sağlanmaktadır. Sanayileşmede en önemli etken yüksek verime sahip işinin ehli insan gücünün yetiştirilmesidir. Kalifiye işgücünün sağlanması da mesleki eğitim veren kurumların çıktıkları ile ilişkilendirilebilir. Bu kurumlar, doğrudan sektörün ihtiyaçlarına

yönelik eğitim programları oluşturarak sanayileşmenin gelişmesine yardımcı olmaktadır (Güvenci, 2018).

Özellikle ülkemizde nitelikli eleman ihtiyacı olan sektörlerin, bu ihtiyaçlarını karşılayabilecek ölçütlerde eleman yetiştirilebilmesi için mesleki eğitime daha fazla önem verilmelidir. Ülkemizde işsizlik oranları yüksek seyretmekte, diğer yandan özellikle imalat ve hizmet sektöründe nitelikli eleman ihtiyacı hat safhada bulunmaktadır. Nitelikli mesleki eğitim bu problemin çözümüne katkı sunacaktır. Bu nokta Mesleki Eğitim Merkezleri önemli rol oynamaktadır.

2.2. Meslek Seçimi

Meslek seçimi bireyin tercih ettiği yani girmek istediği meslekler arasından birinde karar kılması ve buna hazırlanmak için çaba göstermesi meslek seçimi olarak adlandırılmaktadır (Karaca, 2018). Bu durumda meslek seçimi, beğenilen mesleklerden birine hazırlanmaya karar vermiş olmaktadır. Seçim tercihten daha kapsamlıdır. Çünkü; seçilen meslek aynı zamanda tercih edilen bir dizi meslekten biridir. Tercihlerin belirlenmesinde istekler rol oynar. Seçimde ise birey fiziksel ve zihinsel yeteneklerini, ekonomik durumunu, meslek eğitimini başarma olasılığını ve daha birçok faktörü göz önüne alarak kısaca; erişme olasılığını hesap ederek, tercih listesindeki meslek seçeneklerinden birine karar vermiş olmalıdır (Kuzgun, 2014).

Seçilen bir meslek kişinin ekonomik yaşantısını etkileyeceği gibi devamlı ilişkide bulunduğu insanların kimler olacağı hatta eş seçimini de etkiler. O nedenle meslek seçimiyle ilgili olarak verilen karar insanın yaşamı boyunca verebileceği en önemli kararlardan biridir. Bu kararın en isabetli bir biçimde verilmesini hem birey hem de toplum için bir zorunluluktur (Yelken, 2008).

2.2.1. Mesleki Rehberlik. Rehberlik esasen Amerikan toplumunda doğup şekillenen bir bilim dalı olarak ortaya çıkmıştır. Amerikan toplumuna kaynaklık eden temel ideal ve felsefe, insan olarak kişiye büyük önem verdiği için geçen yüzyılın sonunda birçok eğitimci, düşünür ve vatandaşlar; okulların gençleri bütün haklarını daha iyi kullanabilecek birer psiko sosyal varlık olarak ve topluma katkıda bulunacak birer üretici olarak daha iyi yetişmeleri konusunda yakından ilgilenmeye başlamışlardır (Özgüven, 2000). ABD’de geleneksel kültürün aktarılmasını amaçlayan eğitim programları 20. yüzyıl başlarında hızla gelişen endüstrinin beklentilerini karşılayamaz hale geldiğinden işveren kuruluşlardan işçi sendikaları ve kimi eğitimcilere değin birçok kişi ve kuruluş, bireyleri bu yeni iş ve meslek yaşamının koşullarına hazırlamaya girişmiştir. Bu yeni insan gücünü yetiştirmek amacıyla başlatılan çalışmalar, daha sonra alanını genişleterek birçok rehberlik modelinin oluşmasına yol açmıştır (Özgüven, 2000).

Öğrencileri iş olanaklarından haberdar etme anlamında ilk rehberlik denemesi, 1895 yıllarında George Merrill’in önderliği ile San Francisco’da Mekanik Sanatlar Enstitüsü’nde başlatılmıştır. Merrill’in yaptığı, öğrencilere iş dünyasını tanıtmak, onların iş bulmalarına ve işe yerleşmelerine yardımcı olmak iken; 1898 – 1907 yılları arasında Jesse Davis isimli eğitimci Detroit merkez okullarından birinde meslek danışmanlığı yapmaya başlamıştır. Ayrıca 1907’de Grand Rapids’te tüm okulları kapsayan bir rehberlik programı başlatılmıştır. Bu programın amacı öğrencilerin kişilik gelişimine yardımcı olmak ve normal müfredat programı içinde onlara mesleki bilgi vermektir (Özgüven, 2000).

1908 yılında Boston’da Frank Parsons bir meslek bürosu kurarak iş arayan niteliksiz göçmenlerin, kısa bir eğitimden geçirilerek endüstri bölgelerinde işe yerleşmelerine yardımcı olmayı amaçlamış ve meslek bürosundaki çalışmalarını üç aşamada yürütmeye başlamıştır. Burada bireylerin yeteneklerini, ilgilerini, kişilik özelliklerini ölçme; ölçme sonrasında bireylerin güçlü ve zayıf yönlerini ortaya çıkarmak ilk aşamayı oluşturmuştur. İkinci aşamada

değişik işlerin gerektirdiği niteliklerin belirlenmesi ve son olarak bu işlerin bireylere sağladığı olanakların saptanması hedeflenmiştir. Özetle bu çalışma bireyleri inceleme, iş çözümlemesi yapma ve iki veriyi karşılaştırarak eşleştirme olarak yürütülmüştür (Özgüven, 2000). Parsons buradaki deneyimlerinden hareketle; 1909 yılında “Bir Meslek Seçme” isimli kitabını yayımlamıştır. Meslek rehberliği terimi de ilk defa bu kitapta kullanılmış ve Parsons, bir kişinin kendine en uygun ve başarıyla çalışabileceği mesleği seçmesi için

- a) Yetenek ve niteliklere önce kişinin incelenip özelliklerinin saptanmasını,
- b) Mesleğin incelenip özelliklerinin ve ne çeşit ihtiyaç gösterdiğinin saptanması

gerektiğini

c) Bundan sonra bireyin nitelikleri ile mesleğin niteliklerinin birbirine uyup uymadığının araştırılması fikrini ortaya koymuştur. Ayrıca meslek rehberliğinin birçok unsuru da bu kitapta ele alınmıştır (Özgüven, 2000).

1910’larda da mesleki rehberlik alanında ulusal bir konferans toplanması konusunda çalışmalara başlanmış ve ilk konferans mesleki rehberliğin babası sayılan Parsons’un anısına Boston’da yapılmıştır. Bundan sonra mesleki rehberlik programları okul rehberlik programlarının ayrılmaz, doğal bir parçası olarak gelişip yayılmıştır (Özgüven, 2000).

1950’lere kadar yapılan mesleki rehberlik hizmetleri, Parsons’un “Bir Meslek Seçimi” (Choosing a Vocation, 1909) adlı eserinde açıkladığı ilke ve yöntemlere dayanan ve “özellik – faktör” (traitandfactors) kuramı olarak adlandırılan bir yaklaşıma dayanmıştır. Özellik-faktör yaklaşımı mesleki rehberliği, bir işe veya bir üst eğitim kurumuna yerleşme durumunda olan kimselere, sahip oldukları çeşitli özellikleri ve mesleklerin gerektirdiği nitelikleri tanıtmaktan, kısaca onlara “bilgi vermekten” ibaret bir yardım olarak görüyordu. O dönemlerde meslek danışmanlarını meşgul eden başlıca sorular, belli bir meslekteki kimselerin ne gibi niteliklere sahip oldukları, onları diğer mesleklerdeki kimselerden ayıran hususların neler olduğu, hangi

etmenlerin bir meslekte başarı ve uyumu etkilediği gibi sorulardı. Bunun için o dönemde çeşitli yetenek testleri ve ilgi envanterlerinin geliştirilmesine hız verilmiştir (Özgüven, 2000).

1960–1970 yılları arasında da birçok yeni çalışmalar olmuştur. Bu dönemde danışmanın rol ve fonksiyonunun daha belirgin hale getirilmesine yönelmiş; özellikle grup terapisine yönelinmiştir. Özellikle mesleki yönlendirme konusunda bilgisayar yoluyla danışma yapabilme denemelerine girişilmiştir. İnsan davranışlarına ait artan psikolojik bulgu ve bilgiler, öğrenme ve şartlandırma yoluyla kişinin davranışını değiştirme akımına yol açmıştır. Bu dönemde daha çok terapi yönüne kayan psikolojik danışma, son yıllarda tekrar mesleki yönlendirmeye ağırlık vermeye başlanmıştır. Rehberlik ve danışmanın kapsadığı alan, okul ortamını, endüstri ve iş organizasyonları, evlilik ve aile ilişkilerini, çevre sorunlarını kapsayacak şekilde genişlemiştir. Bu kapsam genişlemesine paralel olarak da, danışmanın yetiştirilmesi sadece psikoloji bilimi bulgu ve bilgileriyle ve eğitim-öğretim uygulamalarıyla sınırlı kalmayıp daha geniş bir alana yayılmıştır (Özgüven, 2000).

2.2.2. Mesleki Danışmanlık. 21’inci yüzyılın koşullarında internet, bilgisayar, televizyon ve telefon gibi iletişim sistemlerinin yaygınlaşması, dünya çapında güncel olayların ve değişen teknolojilerin toplumsal değişime etkisinin olmasına yol açmıştır. Hızla değişen toplumsal koşullarda, bireylerin karşılaştıkları “bireysel, eğitimsel ve mesleki sorunlarının” çözümü ve bu konularda en uygun kararlar verebilmeleri için profesyonel anlamda yardım sağlama hizmeti, “psikolojik danışman”larla gerçekleşmektedir (Ültanır, 2005). Amerikan Psikolojik Danışma Derneği’nin psikolojik danışmanın alt alanlarına ilişkin tanımlamalarından yola çıkarak psikolojik danışmanlık; “normal kişilerle kişisel, mesleki, sosyal ve eğitsel konularda onları yetkinleştirmeye yönelik, kuramsal temelli, yapılandırılmış oturumlarla sürdürülen, danışanlara daha etkili düşünme, davranma ve hissetmeyi öğretme sürecini içeren ve bir dizi alt uzmanlıkları olan bir meslek” olarak tanımlamaktadır (Yalçın,

2006). Tanımdan anlaşılabilceği gibi mesleki yetkinleştirmeye yönelik yardım sağlama psikolojik danışmanlığın görev alanına girmektedir.

Mesleki Danışmanlık 19. yüzyılın sonlarına doğru, işe uygun insan seçmek işlemine paralel olarak gelişmiştir. Bu açıdan endüstriyel psikoloji, mesleki rehberliğin kurulmasında ileri bir teknik kazanmasında önemli bir rol oynamış ve oynamaktadır. Başlangıçta makine çağının hızına uygun olarak, Çin dâhil olmak üzere Belçika, Fransa, ABD, İngiltere, İsveç ve İsviçre’de büyük ilgi gören uygulamalı psikoloji, mesleki rehberliğin kaynağı olmuştur. Aynı zamanda mesleki rehberlik, diğer rehberlik alanlarının gelişimini de sağlamıştır (Selçikoğlu, 1968).

İnsan hayatının önemli devrelerinden olan meslek seçimi konusunda rehberler kişilere yol gösterme görevini de yürüterek önemli roller üstlenmektedir. Bu nedenle meslek seçimi aşamasında kararsızlık yaşayan öğrencileri tespit ederek bu öğrencilerin kararsızlıkla başa çıkmalarına yardımcı olmak hem mutlu bir nesil yetiştirmek hem de iş verimi açısından önemlidir. Bu açıdan eğitimde yürütülen mesleki rehberlik hizmetlerinin temel amaçlarından biri de öğrencilere kendi özelliklerine uygun mesleki karar vermelerine yardımcı olmaktır (Çakır, 2004).

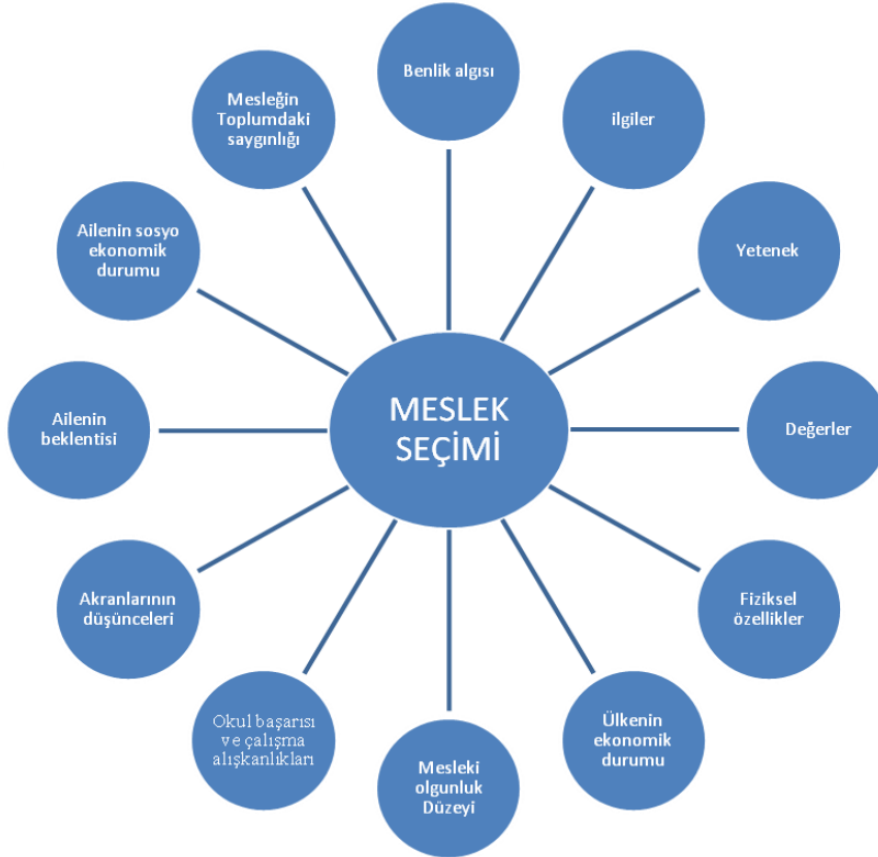
Eğitim sürecinde rehberlik hizmetlerinden beklenen en önemli işlev, öğrencilerin, ilgi, eğilim ve yetenekleri doğrultusunda, aynı zamanda ülkenin ihtiyaç ve koşulları da dikkate alınarak, üst öğrenime ve iş alanlarına yönlendirilmelerine yardımcı olmaktır. 2552 sayılı Tebliğler Dergisi’nde ilköğretimin temel amaçları içerisinde, “öğrencilerin ilgi alanlarının ve kişilik özelliklerinin ortaya çıkarılması ve öğrencilerin meslekleri tanıyarak, seçeceği mesleğe uygun okul ve kurumlara yöneltilmesi gerekliliği” vurgulanmaktadır (Bozgeyikli, 2004). Bu amaçla okul rehberlik servislerinde psikolojik danışmanların birincil görevlerinden biri de öğrencilerin kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe ya da bir üst eğitime yönlendirilmesidir (Bozgeyikli, 2004).

2.3. Meslek Seçiminde Göz Önünde Bulundurulanan Kriterler

Bireyin kendine ve topluma daha faydalı olabilmesi için uygun meslek seçmesi önemli bir konudur. Meslek seçerken, bireyin dikkate alması gereken çok sayıda kriter vardır. Meslek seçimini çok sayıda faktör etkilemektedir. Meslek seçiminde yalnız bir kriter yerine, mesleğin sağlayacağı gelir avantajları, kariyer imkânı, iş güvencesi unsurları vb. onlarca kriterin söz konusu olduğu bilinmektedir. Meslek seçiminde rasyonel davranmak, ancak karar verecek olan bireylerin kriterleri dikkate alınmasıyla gerçekleştirilebilir. Bu kimsenin seçtiği meslek onun işinde başarısını, nerede oturup kiminle evleneceğini ve kimlerle etkileşimde bulunacağını dahi belirlemektedir (Pekkaya & Çolak, 2013).

Şekil 2

Meslek seçimini etkileyen faktörler (Çınar, 2011).

Meslek seçimini etkileyen faktörler aşağıdaki şekilde kategorize edilebilir:

Biyolojik etmenler

- Bireyin fiziki özellikleri
- Cinsiyet
- Beden yapısı
- Görme ve işitme durumu

Sosyolojik etmenler

- Duyguları değerleri
- Aile ile ilişkileri
- Bağlı olduğu arkadaş çevresinin beklentileri
- Ailenin sosyallik düzeyi
- Yakın ilişki kurduğu kişiler
- Psikolojik veya kişisel etmenler
- Bireyin ihtiyaçları
- Bireyin duyguları değerleri, tutumları
- Bireyin ilgi ve yetenekleri

Ekonomik etmenler

- Ailenin ekonomik düzeyi
- Çevrenin yada ülkenin ekonomik durumu
- Otomasyon ve teknik gelişmeler
- Toplumun insan gücü ihtiyacı

Politik etmenler, cemiyetler ve odalar

- Mesleğe girme imkânları
- İş bulma imkânları
- Değişik eğitim ve yetişme fırsatları (Bozgedik, 2017).

Birey bir sosyal varlıktır. İçinde yaşadığı toplumdan etkilenebilir. Bu etkiyi bireyin meslek seçiminde de görmek mümkündür. Koç'un 2003'de yayınlanan "Rehberlik" adlı kitabında bireyin meslek seçimine etki eden faktörler genel olarak bireysel ve toplumsal olmak üzere ikiye ayrılabilir.

Bireysel faktörler

- İlgi
- Yetenek
- İhtiyaç

Toplumsal faktörler

- Çevre
- Aile
- Arkadaş grubu
- Kitle iletişim araçları
- Meslek geliri
- Baba mesleği
- Okuldaki dallar (Fen, edebiyat, matematik) (Bozgedik, 2017).

Kuzgun (2006)'a göre meslek seçimi karmaşık bir davranıştır. Bu davranışın oluşup gelişmesinde yetenekler, ilgiler, değerler, ihtiyaçlar gibi psikolojik, sosyo ekonomik düzey ve cinsel rol algısı gibi sosyal faktörler etkili olmaktadır.

Bütün bu tanımlardan yola çıkarak meslek seçimini etkileyen pek çok unsur vardır. Bu unsurları sınıflandıracak olursak biyolojik, sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve politik etmenler olarak karşımıza çıkar. Bu kategorilerin dışında rastlantıların da meslek seçiminde etkili olduğu bilinmektedir (Hamamcı & Kürşat, 2005). Savaşlar, doğal yıkımlar, piyangodan çıkan para, ölümler rastlantısal meslek seçimine örneklendirilebilir. Bunun yanında okul hayatını bırakıp iş hayatına geçen bireyin rastlantılar sonucu mesleğini bulduğu da

gözlemlenmiştir. Ayrıca rehber öğretmenlerin uygun gördüğü meslekleri seçmek, beğenilen birilerinin yaptığı mesleği yapmayı istemek, iş bulması kolay olan popüler mesleklere yönelmek, hayalindeki ve idealindeki meslekleri istemek, mesleğin cazibesi, daha fazla para kazanılan mesleği seçme, toplum içinde prestiji olan mesleğe yönelme gibi pek çok faktör de meslek seçiminde etkilidir (Bozgedik, 2017).

Gençlerin dönem itibariyle kararların çok zor verildiği, yeteneklerin tam olarak ifade edilemediği ve ilgilerin çok sık değiştiği bir süreçte meslek seçiminin ne denli önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Gençlerin büyük bir kısmı meslekler hakkında bilgi donanımına sahip olmadıklarından ya da sahip olduğu özellikleri o evrede tam olarak kavrayamadığından meslek seçimi sırasında bir bocalama devresi geçirirler. Hem meslek seçiminin etkileyen faktörlerin çok olması hem de ergenlik sorunlarının bu döneme gelmesi gencin kendisi için doğru karar verme sürecini olumsuz etkilemektedir. Kendini tanıyan, meslekleri iyi araştıran, toplumsal konjonktürü gözlemleyen, karar sürecinde aile, rehber öğretmen, meslek çalışanı ve bölüm öğrencilerinden bilgi alan gençlerde meslek seçiminde hata payı azalacaktır (Turan & Kayıkçı, 2019).

2.4. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Tan'ın (1956) "Ortaokul Öğrencilerinin Meslek Seçimi Üzerine Bir Araştırma" konulu araştırmasında ortaokul öğrencilerinin hangi meslek alanlarını tercih ettiklerini, bu meslekleri nasıl seçtiklerini ve seçtikleri meslek alanlarında zamanla değişme olup olmadığını araştırmıştır. Tan'ın yaptığı araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin meslek seçmelerinin meslek seçiminde gözlemlenmesi gereken faktörlere dayanmadığı ve öğrencilerin meslek seçimlerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ayrıca meslek seçimindeki değişimlerin 13-15 yaşlarında olduğu görülmüştür.

Uysal'ın (1970) "Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimi" konulu İzmir liselerinde gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin mesleki tercihlerinde toplumsal faktörlerin daha etkin olduğunu, öğrencilerin ilgi, yetenek ve kendi özelliklerine uygunluğundan ziyade, toplumsal saygınlık ve sağladığı maddi gelire göre mesleki tercihler yaptıklarını ortaya çıkarmıştır.

Cepoğlu'nun (1975) "Mesleğe Yönelmede Psikolojinin Rolü. Başarılı Bir Mesleğe Yönelmede Okul Çağında Yapılacak Yardımın Önem ve Değeri" konulu araştırmasında, başarılı bir mesleğe yönlentmek için okul çağında yapılacak yardımın önem ve değeri üzerinde durmuştur. İstanbul Edebiyat Fakültesinde yapılan bu araştırmada, mesleğe yönlentme sorununun eğitim kuruluşlarında yer almasının gerektiği belirtilmiş ve bunu ifade etmek için deneysel bir çalışma yapılmıştır. Araştırma sonunda mesleğe yönlentme faaliyetinin eğitim kurumlarında yer alması ve eğitimin bu anlayış içinde yapılması halinde büyük ölçüde yararlı olacağı belirtilmiştir.

Ülkü (1976), "Lise I. Sınıflarda Bir Grup Rehberliği Programının «Yönlentme Açısından Etkinliğinin Araştırılması" konulu grup rehberliğinin yönlentme açısından etkililiğini, lise düzeyindeki öğrencilerle bir deneysel çalışma yaparak araştırmıştır. Ankara'nın farklı bölgelerinden seçilen 5 lisenin 1.sınıf öğrencilerine uygulanan grup rehberliği programında, bireylerin kendilerini daha iyi tanımalarına ve mesleki kararlarını bu bilince göre vermelerine yardımcı olmaya çalışılmıştır. Sonuçta deney grubunda kendini tanıma açısından kontrol grubuna oranla orta derecede bir artış görülmüştür. Ancak ileride seçilmesi düşünülen meslekle ilgilerinin tutarlılığı konusunda deney grubuyla kontrol grubu arasında bir fark bulunamamıştır. Araştırmacı burada toplumsal etkenlerin meslek seçiminde daha etkin rol oynamasının etkisi olduğunu vurgulamıştır.

Türker'in (1977) yaptığı araştırmada ise, üç değişik sosyo-ekonomik çevreden öğrencilerin meslek tercihlerinde istatistiksel anlamlı farklılıkların bulunduğu belirtilerek, kültürel avantajlı öğrencilerin bağımlı, öğrenim süresi kısa, ileri düzeyde uzmanlaşma gerektirmeyen meslekleri seçtikleri ve mesleki beklentilerinin düşük olduğu açıklanmıştır.

Oskay'ın (1981) "Değer Yargıları Yönünden Ana-Baba-Ergen Çatışması" konulu araştırmasında anne-baba ergen ilişkileri yönünden meslek seçimi konusu üzerinde durulmuştur. Ana-babaların %73'ünün meslek seçimi sonucunda çocuğa karışılmaması görüşünde birleştikleri saptanmıştır. Ancak meslek seçiminde kendi düşüncelerini kabul ettirmeye çalışma açısından ana-babaların kız ve erkek çocuklara az farklı davrandıkları anlaşılmıştır. Aradaki fark az olmakla beraber meslek seçimi konusunda ana-babaların oğullarına, kızlarına oranla daha fazla karıştıkları, özellikle babaların en çok oğullarının meslek seçimine ilişkin olarak fikirlerini kabul ettirmeye çalıştıkları görülmektedir. Erkek çocukların, babalarının bu tutumundan memnun oldukları görülmektedir. Meslek seçiminde ana-babaların kız çocuklarını erkeklere oranla, daha özgür bırakma eğiliminde oldukları sezilmektedir. Ancak kızlar, ana-babalarının meslek seçimi konusuna karışmalarını istemektedirler. Araştırmacı bu durumun kızların mesleki rehberliğe gereksinim duymaları ve okulda mesleki rehberliğin yeterince yapılamaması sonucu ortaya çıktığını belirtmiştir.

Güney (1982), "Grup Rehberliği Programının Öğrencilerin Meslek Tercihleri İle Meslek Alanlarına Bağlı Değerleri Arasındaki İlişkiye (Uygunluğa) Etkisi" konulu yaptığı araştırmada, lise son sınıflara uygulanan grup rehberliği programının, öğrencilerin mesleki değerleri ile meslek tercihleri arasındaki uygunluğa etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçları, rehberlik uygulamasından önce meslek tercihleri ile ölçülen değerler arasında tutarsızlık olduğunu, ancak rehberlik uygulamasından sonra deneme grubundaki öğrencilerin mesleki değerleri ve meslek tercihleri arasındaki tutarlılığın arttığını göstermektedir.

Kuzgun (1982), “Mesleki Rehberliğin Bireylerin Yetenek ve İlgilerine Uygun Meslekleri Tanımlarına Etkisi” konulu araştırmasında mesleki rehberliğin bireylerin yetenek ve ilgilerine uygun meslekleri tanımlarına etkisini araştırmıştır. Lise öğrencilerinin mesleki tercihlerinde ilgi ve yeteneklerini, ayrıca seçmeyi düşündükleri meslekleri ne derece tanıdıkları araştırılmıştır. Bu araştırmada öğrencilere yapılan mesleki rehberlikten sonra, öğrencilerin kendilerini ve seçmeyi düşündükleri meslekleri daha iyi tanıdıkları bulunmuştur. lise 1 ve 3. sınıfların kendilerini ve meslekleri tanımlarında sınıf düzeyine göre anlamlı bir bulgu elde edilememiştir.

Akay (1983), “Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri” konulu çalışmasında öğrencilerin meslek seçiminde göz önüne alınacak faktörler hakkında ne derece bilgi sahibi olduklarını, mesleğe karşı tutum ve davranışlarının hangilerinde beklenen olgunluk düzeyine erişebildiklerini ortaya çıkarmaktadır.

İzci (1986), Ankara Kurtuluş Lisesi son sınıflarında öğrenim gören, fen sınıflarında 50, edebiyat sınıfında 41 öğrenci olmak üzere toplam 91 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada, öğrencilerin benlik kavramları ile seçilen meslek kavramları-ideal benlikleri- tercih edilen meslek kavramları arasındaki bağdaşımını ve meslek seçimlerinin benliklerine göre mi? Yoksa ideal benliklerine göre mi? yapılmakta olduğunu ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın sonucunda, lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçimlerini daha çok ideal benliklerine göre yaptıkları ve edebiyat sınıflarında bu oranın daha da arttığı görülmüştür. Ayrıca, öğrencilerin mesleki yönelmelerinin belli alanlarda yoğunlaştığı görülmüştür. Araştırmacı bu durumu, toplumun bu mesleklere atfettiği yüksek değere ve öğrencilerin beklentilerinin üst düzeyde olmasına bağlamaktadır.

Uzel’in (1987), çalışmasında, erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla yetenek alanlarına uygun tercih yaptıkları, kız öğrencilerin ise yetenek düzeyine ve ilgi alanına uygun tercih yapmada erkeklere kıyasla daha uygun tercih yaptıkları görülmüştür. Kız öğrenciler

erkek öğrencilere göre mesleki tutum ve kendini tanıma yönünden daha fazla mesleki olgunluğa eriştiği görülmüştür. Her iki cinste, tercihlerin yetenek alanına ve yetenek düzeyine uygunluğu arasında anlamlı korelasyonlar bulunmuştur.

Akdemir (1987) tarafından yapılan “Lise Öğrencilerinin Başarı Düzeylerinin Meslek Seçimine Etkisi” konulu araştırmada öğrencilerin fen ve sosyal başarı düzeyleri, ilgi alanları, tercih ettikleri meslek alanları, mesleklere bağladıkları toplumsal değerler ve gelecekteki mesleki başarı beklentileri gibi faktörlerin ele alındığı bu araştırma sonuçlarına göre fen ve sosyal başarı düzeyi yüksek ve düşük olan öğrencilerin ölçülen belirgin ilgi alanları, seçtikleri meslek alanları ve gelecekteki mesleki başarı beklentileri farklı çıktığı halde mesleklere bağladıkları toplumsal değerler farklı çıkmamıştır. Öğrencilerin başarı düzeylerinin meslek seçimlerini etkilediği ortaya çıkmıştır. Başarı düzeyi düşük öğrencilerin meslek seçimi konusunda başarılı öğrencilere nazaran daha çok problemle karşılaştıkları ortaya çıkmıştır.

Çoştur’un (1989) çalışmasında öğrenciler üniversite tercihlerini yaparken mesleki ilgilerini dikkate almadıkları görülmüştür. Öğrencilerin genellikle bilişsel tarzlarına uygun ya da bilişsel tarzları yönünde tercih yaptıkları görülmüştür. Örneklem grubunun bilişsel puanları ile mesleki ilgileri arasında bir bağımlılığın olduğu, yani bilişsel puanları yüksek olanların mekanik, el işi alanlarına, bilişsel puanı düşük olanların da büro ve sosyal alanlara ilgi duydukları görülmüştür.

Güneş’in (1993), çalışmasında kız ve erkek öğrencilerin mesleki ilgileri arasında fark olmasına rağmen babanın eğitim durumu, babanın mesleği ve ana baba tutumları mesleki ilgiler bakımından önemli fark yaratmamıştır. Annenin mesleği ve eğitim düzeyi mesleki ilgilere etkisi ele alındığında sadece temel bilim, ticaret ilgileri arasında farklılık yarattığı görülmüştür.

Çetinkaya (1995) çalışmasında edebiyat öğrencilerinin tercihlerini gerçekleştirirken ilgi ve yeteneklerini daha az göz önünde bulundurduklarını, matematik öğrencilerinde ise tercihlerin yeteneklere uygun fakat ilgilere uygun olmadığı görülmüştür. Uygulanan program sonrası öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine daha uygun mesleki tercihlerde buldukları bulunmuştur.

Bağatır (1996) “Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin İlgi, Yetenek ve Değerleri İle Okudukları Bölümler Arasındaki İlişki” konulu çalışmasında yetenek alanı olarak en yüksek puanın şekil-uzay alanında, en düşük puanın ise sözel yetenek alanında olduğu ve ilgiler bakımından temel bilimler ve mekaniğe ilişkin ilgilerin en başta olduğunu göstermiştir. Sosyal yardım ve sosyal bilimler ilgi alanları ise en düşük alanlar olarak bulunmuştur. Öğrenciler yaratıcılık ve düzenli yaşam değerlerini en çok önemserken, en az ise liderlik ve yeteneğini kullanma değerleri olduğu görülmüştür. Bölümler açısından bakıldığında, sözel yetenekte metal bölüm, elektrik, elektronik gibi diğer bölümlerde ise şekil-uzay yeteneğinin ön planda olduğu bulunmuştur. İlgiler açısından ise temel bilimler tüm bölümlerde en yüksek iken en az ilgi ise sosyal bilimler ve sosyal yardım alanında olmuştur. Ayrıca değerler açısından da bölümler arası farklılıkların olduğu belirtilmiştir.

Anafarta (2001), orta düzey yöneticilerin kariyer planlamasına yönelik yaptığı çalışmada, orta düzey yöneticilerin sistematik bir bireysel planlama süreci gerçekleştiremediklerini ortaya koymuştur. Bu yöneticilerin kariyerlerine yön veren birincil faktörün aile olması ve kariyer seçimlerinde etkili olan en önemli faktörün yüksek prestij ve statü olması, araştırmanın diğer önemli iki bulgusudur.

Özyürek & Kılıç Atıcı (2002) “Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi Kararlarında kendilerine Yardım Eden Kaynakların Belirlenmesi” konulu çalışmalarında, kız öğrencilerin yetenek düzeyi yüksek olan yerleri ilk tercihleri arasında gösterdikleri ve bunun için daha çok kaynaktan yaralandıkları belirlenmiştir. Ayrıca rehber öğretmenlerin tercihlerinde

faydalanabildiği yardımcı kaynak olduğuna dair güçlü kanıtlara ulaşılamamış, araştırmacılara ve uygulamacılara tavsiyelerde bulunulmuştur.

Çoban (2005) tarafından yapılan “Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Yordayıcı Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” konulu araştırmanın sonucunda, öğrencilerin daha çok mesleki bilgilendirmeye ihtiyaçları olduğu ve mesleki rehberlik hizmetlerinin daha etkili, planlı ve sistemli yapılmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Önler & Saraçoğlu (2008) “Hemşirelikte Meslek Seçimi Ölçeğinin Güvenilirlik ve Geçerliliği” konulu çalışmalarında, hemşirelik mesleğinin seçiminde; puanının az olması, verilen eğitimin kolay olması, iş imkanlarının geniş olması, çalışma koşullarının rahat ve getirisinin iyi olması, mesleğin toplum içerisinde saygın bir meslek olarak görülmesi, aile/çevrenin etkisi ve yönlendirmeleri ve kişinin meslekte özgür olması gibi faktörlerin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Genç, Genç & Kaya (2007) “İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler” konulu çalışmalarında, hekimlik mesleğinin Türkiye’deki gençler tarafından en fazla tercih edilen mesleklerden birisi olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmalarında İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesinde okuyan öğrencilerin tıp mesleğini seçmelerinde etkili olan faktörler incelenmiştir. Araştırmanın evrenini, İnönü Üniversitesi’ne bağlı Tıp Fakültesinde okuyan 448 öğrenci oluştururken bunların 364’ü gönüllü olarak araştırmaya dahil olmuştur. Öğrencilere 5’li likert ölçeği esas alınarak hazırlanan anket uygulanmıştır. Verilerin analizi sonucunda öğrencilerin meslek seçimini etkileyen 5 faktör (iş imkanı, maaş, hedefler, saygınlık ve itibar) tespit edilirken; öğretmen tavsiyesi ve aile baskısı gibi faktörlerin ön planda olmadığı gözlemlenmiştir. Araştırma sonucunda meslek seçimin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için okullarda rehberlik hizmetinin olması ve bu hizmete lisenin ilk yıllarından itibaren başlanması gerektiği vurgulanmıştır.

Ayık, Özdemir & Yavuz' un (2007) “Lise Türü ve Mezuniyet Başarısının Kazanılan Fakülte İle İlişkisinin Veri Madenciliği Tekniği İle Analizi” konulu araştırmasında fen lisesi mezunlarının daha çok tıp, diş ve eczacılık fakültelerine; genel lise mezunlarının ise ağırlıklı olarak fen-edebiyat fakültesi, eğitim fakültesi ve iktisadi ve idari bilimler fakültelerine girdiklerini saptamışlardır. Aynı çalışmada, ziraat fakültesini kazanan öğrencilerin büyük oranda meslek liselerinden geldikleri tespit edilmiştir. Bu bulgular, lise türünün bir fakültenin kazanılmasında önemli bir etmen olduğunu göstermektedir.

Güler (2007) “İlköğretimde Yönelme Yönergesi Uygulamalarının Rehber Öğretmenlerin Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi” konulu; ilköğretimde yönelme yönergesi uygulamalarının rehber öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda incelenmesine ilişkin çalışmada; öğrencilerin ilgi, yetenek ve kişilik özelliklerini yeteri kadar tanımadan karar verdikleri, anne ve babaların yönelme konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, yönelme çalışmalarında hazırlanan raporların herhangi bir bağlayıcılığının ve yaptırımının olmaması, okullarda bu çalışmaların formalite gibi algılanmasına neden olduğu, yönelmede en önemli kriter olarak akademik başarı dikkate alındığı, öğretmen ve yöneticiler için ilköğretimde mesleki rehberlik ve yönelme çalışmaları konusunda bilgi eksiklikleri olduğu ve yönelme çalışmalarının ilköğretim 8. sınıfın ikinci yarısında ağırlık kazandığı gibi benzer sonuçlara varmıştır.

Dinç (2008) “Meslek Seçiminde Etkili Olan Faktörlerin İncelenmesi: Meslek Yüksek Okulu-Muhasebe Programı Üzerine Bir Araştırma” konulu çalışmasını, işletmelerde ihtiyaç duyulan muhasebe elemanlarının yetiştirilmesinde Meslek Yüksek Okullarındaki Muhasebe Programlarının etkisi üzerine yapmıştır. Çalışmasında MYO Muhasebe Programında eğitim gören öğrencilerden kaçının alanında kariyer amaçladığını, bu mesleğin seçiminde hangi faktörlerin etkili olduğu ve örneklem arasında herhangi bir farklılığının oluşup oluşmadığı konuları üzerine eğilmiştir. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin %75'inin muhasebeyi

geçerli bir meslek olarak gördüğü, aile ve çevre faktörünün mesleki seçimi gerçekleştiren birey üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sarıkaya & Khorshid (2009) “Faktör Analizinde Yer Alan Döndürme Metotlarının Karşılaştırmalı İncelenmesi Üzerine Bir Uygulama” konulu çalışmalarında, gençlerin okudukları bölümlerden memnun olmadıklarını ve bununda mezuniyet sonrasında da devam ettiğini, gelecekle ilgili kaygılarının olduğunu, oluşan bu durumun onların geleceğe güvenle bakmalarını engellediğini söylemiştir. Çözüm önerisi olarak, meslek seçimi konusunda gençlerin ilgi ve yeteneklerinin göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda mesleği seçen öğrencilerin; mesleğe karşı olumlu bakma, işsiz kalma korkusu, seçilen mesleğin avantajlı olduğunu düşünme, öneri ve yönlendirmeler sonucunda bu mesleği tercih ettikleri ortaya çıkmış ve gençlerin meslek seçiminde birden çok etkenle karşılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Turhal, Kıcıroğlu, Ocakoğlu & Karayiğit (2010) tarafından yapılan “ Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Program Tercihlerinde Bireysel Farkındalık Düzeyleri” başlıklı araştırmada cinsiyet, mezun oldukları okul, gelir düzeyi, programa yerleşme şekli ve bireysel özellikler ile farkındalık arasında bir ilişki bulunamamıştır. Sadece ailede aynı işi yapanların bulunması ile farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Ekşi ve diğerleri, (2011) “Meslek Algılanmasında Etkili Olan Faktörler: Muhasebecilik Örneği” konulu çalışmalarında, muhasebecilik mesleğinin; öğrenciler ve bu mesleği icra edenler tarafından algılanma biçimlerini araştırmışlardır. Analizler sonucunda bayanlar muhasebe mesleğini erkeklere göre daha itibarlı görmüşler, meslek lisesi öğrencilerinin üniversite öğrencilerine oranla muhasebecilik mesleğine daha olumlu yaklaştıkları gözlenmiştir. Ayrıca, muhasebecilik mesleğinin, lisans düzeyindeki öğrencilere doğru anlatılması, derslere verilen özenin artırılmasında daha gayretli olunması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Özyeşil (2011) tarafından yapılan “Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayış Düzeylerinin Bilinçli Farkındalık Kişilik Özellikleri ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” konulu araştırmada üniversite öğrencilerinin öz anlayış puanları ile bilinçli farkındalık puanları arasında olumlu bir ilişki ortaya konmuş ve farkındalığın öz anlayışı yordadığı görülmüştür.

Gökyöz & Zeytin (2012) tarafından yapılan “Muhasebe Mesleğinin Seçilmesini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Yalova ve Bilecik İlleri Örneği” konulu çalışmanın amacını, muhasebe mesleğini icra edenlerin bu mesleği seçmelerinde etkili olan faktörler ve bunların önem derecelerinin belirlenmesi oluşturmaktadır. Literatürdeki diğer çalışmalarda olduğu gibi, Gökyöz ve Zeytin’de bu alanda literatürde kaynak sıkıntısına dikkat çekmiştir. Çalışmanın evrenini Bilecik ve Yalova illerinde görev yapan muhasebeciler (serbest ve yeminli mali müşavirler) oluşturmuş olup; toplam 352 meslek mensubundan 127’sine ulaşılarak kendilerine anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda muhasebe mesleğini icra edenlerin, muhasebe mesleğini seçerken bilinçli bir şekilde tercih yaptıkları, istekleri doğrultusunda karar verdikleri ve bu kararın alınması aşamasında aile ve çevre gibi çevresel etmenlerden en az şekilde etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz ve diğerlerinin, (2012) “Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Seçimlerinin Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi: Pınarhisar MYO Örneği” konulu çalışmasında, Kırklareli Üniversitesi/ Pınarhisar Meslek Yüksekokulu’nda okuyan öğrencilerin mesleki seçimlerini etkileyen faktörler ve etkenlerin demografik özelliklere göre anlamlı farklılıkları 6 boyutta gözlemlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, kariyer tercihlerinin demografik özelliklere göre farklılık gösterdiği ve bunun sonucunda da kariyer seçimlerinde kullanılabilecek profilin oluştuğu belirtilmiştir.

Türkoğlu ve diğerlerinin (2013) yaptığı “Meslek Yüksekokul Öğrencilerinin Program Tercihlerinde Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma” konulu araştırma’da Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Köyceğiz Meslek Yüksek Okulu’nda üç farklı programda öğrenim gören öğrencilerin program tercih farkındalıkları kapsamında öğrencilerin büyük çoğunluğunun program tercihlerini yaparken ön araştırma yapmış oldukları ve kolay iş bulabilecekleri programı tercih ettikleri belirlenmiştir.

Pekkaya & Çolak (2013) “Üniversite Öğrencilerinin Meslek seçimini Etkileyen Faktörlerin Önem Derecelerinin AHP İle Belirlenmesi” konulu çalışmalarında, bireyin mesleğini seçerken, çok sayıda kriteri göz önünde bulundurduğunu ve bunun sonucunda da çok kriterli karar verme (ÇKKV) probleminin oluştuğunu söylemektedir. Araştırma sonucunda, erkek öğrencilerin mesleki kazanca bayan öğrenciler ise iş güvencesine daha çok önem verdiği, ebeveynlerin maddi durumları arttıkça, öğrencinin “kariyer imkanı” kriterine daha çok yöneldiği görüşüne ulaşılmıştır.

Erdem & Kayran (2013)’deki “Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma” konulu çalışmalarında, Balıkesir Üniversitesi’ne bağlı Turizm ve Otelcilik Yüksek Okulunda okuyan öğrencilerin, meslek seçimlerindeki öncelikler ve etkili olan faktörler tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda meslek seçiminde en etken faktör, kariyer beklentisi olarak belirlenmiş, bunu sırasıyla; kişisel özellikler, iş avantajları ve en az etkiye sahip olduğu düşünülen aile ve çevre etkisi faktörleri takip etmiştir.

Kars ve diğerleri (2014) tarafından yapılan “Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Karşılaştığı Sorunlar ve Bu Sorunların Anksiyete ve Depresyonla İlişkisi” konulu çalışmada öğrencilerin mesleki tercihlerini ilk sırada iş olanaklarının, ikinci sırada ilgi ve yeteneklerine uygunluğun, üçüncü sırada da ekonomik getirinin etkilediği belirlenmiştir. Yapılan bu çalışmalar, iş bulma ve iş güvencesi gibi faktörlerin öğrencilerin meslek

seçimlerini etkilediğini destekler niteliktedir. Bu doğrultuda Türkiye’de iş bulma konusunda yaşanan güçlüklerin ve işe girme çabasının, öğrencilerin mesleki seçimlerini etkilediği düşünülmektedir.

Nalbantoğlu’nun (2017) “Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimlerini Etkileyen Faktörlerin İkili Karşılaştırmalar Yöntemiyle İncelenmesi “ konulu araştırmasında Nevşehir il merkezindeki 5 farklı lisenin 11 ve 12. sınıflarında okuyan öğrencilerden elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin mesleki seçimlerini en fazla mesleğe duydukları ilginin etkilediği, bunu sırasıyla üniversite sınavından alınacak puanın, bireysel yeteneklerinin, iş bulma kolaylığının, mesleğin toplumsal saygınlığının, mesleğin maddi kazanç durumunun, aile etkisinin, mesleğe ait eğitimin kolay olmasının ve çevre etkisinin takip ettiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Aybek (2016) tarafından Kendini Değerlendirme Envanteri’nin bilgisayar ortamında kullanılabilirliğine ilişkin yapılan uyarılama çalışması sonuçları, iki maddenin düşük ayırt edicilik değerlerine sahip olduğunu göstermiştir. Bilgisayar uygulaması ile kağıt-kalem uygulaması arasında oldukça yüksek ve pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca her iki form arasında da oluşturulan profil açısından paralellik elde edilmiştir. Sonuç olarak, araştırma sonuçları Kendini Değerlendirme Envanteri’nin bilgisayar ortamında uygulanabilir olduğunu ortaya koymuştur.

Karaman (2018) tarafından “Lisans öğrencilerinin fiziki başarıları ile yetenekleri arasındaki ilişkinin analizi” konulu yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin fizik başarıları ile yetenek alanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma grubunu temel fizik alanlarında okuyan 156 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular, öğrencilerin sayısal sözel ve şekil-uzay yetenek alanları ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırma sonuçları, sayısal yeteneği yüksek olan öğrencilerin fizikte akademik olarak daha başarılı olduğunu ortaya koymuştur. Diğer bir ifade

ile sayısal yetenek düzeyi yüksek olan bireylerin fizik alanında daha başarılı oldukları söylenebilir.

2.5. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Baundy ve Norris (1992)'in üniversite son sınıf muhasebe bölümünde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmaya göre meslek seçmede etkili olan 35 kriter belirlenmiştir. Bunlar arasında meslek seçiminde gördükleri en önemli unsurun mesleki güvence olduğu ortaya çıkmıştır. Bunu işin sağladığı olanaklar ve üçüncü sırada ise mesleğe duyulan ilginin takip ettiği belirtilmiştir.

Frey ve arkadaşlarının (1962) "*Öğrencilerin Meslek Gruplarına Bağladıkları Değerler*" konulu; öğrencilerin meslek gruplarına bağladıkları değerlerle ilgili olarak yaptıkları bir araştırma sonucunda öğrencilerin çoğunluğunun orta derecede riski ve kazancı olan meslek alanlarını seçtikleri saptanmıştır. Uysal (1970) tarafından yapılan araştırma sonucunda ise öğrencilerin çoğunluğunun bilimsel teknik ve sosyal hizmet alanlarındaki meslek alanlarına ilgi duyduklarını fakat ilgileri ile meslek tercihleri arasında bir tutarlılık olmadığı ortaya çıkmıştır.

Felton ve arkadaşları 1994 yılında "*İşletme Öğrencisinin Yeminli Muhasebede Kariyer Seçimini Etkileyen Faktörler*" konulu çalışmada Kanada'da öğrencilerin muhasebe mesleğini seçerken etkili olan faktörleri incelemiştir. Bu çalışmada 897 öğrenci üzerinde araştırma yapılmış ve kariyer seçiminde etkili olan 5 faktör belirlenmiştir. Bu faktörler; başlangıçta yüksek kazanç, uzun vadede yüksek kazanç, mesleki itibar, meslek içi mükafat ve okulda alınan alan eğitimi olarak sıralanmıştır. Bu sonuçlar araştırmamızdaki öğrencilerin meslek seçiminde etki eden faktörler alt problemi sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Saunders (1997), "*Depresyon ve İşlevsel Olmayan Kariyer Düşüncesinin Kariyer Kararsızlığına Katkısı*" konulu çalışmasında kariyer kararsızlığı üzerine depresyon ve işlevsel olmayan kariyer düşüncesinin etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda kariyer

kararsızlığına etkinin %5'ini depresyon oluştururken, %61'ini işlevsel olmayan kariyer düşüncesinin oluşturduğu görülmüştür. İkincil değişkenlerin çerçevesinde bakıldığında işlevsel olmayan kariyer düşüncelerinin etkisinin %10 arttığı bulunmuştur. Ayrıca depresyon ile işlevsel olmayan kariyer düşünceleri arasında pozitif korelasyon bulunmuştur.

Kilk (1997), çalışmasında “İşlevsel Kariyer Düşünceleri İle Akademik Bir Majör Seçme Arasındaki İlişki” kolej öğrencilerinin herhangi bir alan seçmiş ve seçmemiş olmaları ile işlevsel olmayan kariyer düşüncelerinin arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmada Northern Colorado üniversitesinde birinci ve ikinci sınıfta okuyan 346 öğrenci “Kariyer Düşünceleri Envanteri”ni yanıtlamışlardır. Araştırma sonucunda belli bir alan seçmemiş öğrencilerin işlevsel olmayan kariyer düşüncelerinin seçenlere oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin işlevsel olmayan kariyer düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Sonuçlar kolejde bir kariyer kursu tamamlamış ya da bu tarz bir kursa başvurmuş öğrencilerin kurs almamış ya da kursa başvurmamış öğrencilerden karar verme karışıklığı boyutunda anlamlı düzeyde yüksek puanlar aldıklarını göstermektedir.

Wright, Reardon, Peterson & Osborn (2000), “Kariyer Düşüncelerinin Envanterinde Yapılar Arasındaki İlişkiler” konulu çalışmada 81 yetişkinin “Kariyer Düşünceleri Envanteri” sonuçları ile “Kendini Rapor Etme Ölçeği” sonuçlarını incelemişlerdir. Sonuçlar kişilik tipleri ile işlevsel olmayan kariyer düşünceleri arasında geleneksel bir korelasyon olduğu görülmüştür. Baskın olan kişilik tiplerine göre bazı insanların kariyere yönelik karar verme sürecinde daha fazla kaygı yaşadıkları ve kafalarının daha karışık olduğu bulunmuştur.

Saunders ve arkadaşları (2000), “Depresyon ve İşlevsel Olmayan Kariyer Düşüncesinin Kariyer Kararsızlığına İlişkisi” konulu; kariyer kararı verememeyi etkileyen faktörler olarak depresyon ve işlevsel olmayan kariyer düşüncesi üzerinde araştırma yapmışlardır. Üniversitede “Psikolojiye giriş” dersi alan 215 öğrenci arasında yapılan

araştırmanın sonuçları işlevsel olmayan kariyer düşüncesinin varlığının kariyere yönelik kararsızlıkta önemli bir faktör olduğunu ortaya koymuştur. Sonuçlar depresyon ve kariyer kararsızlığı arasında anlamlı pozitif ilişki olduğunu gösterirken, aynı şekilde depresyon ve kariyer düşünceleri arasında da benzer anlamlı ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca depresyon ve mesleki kimlik arasında da anlamlı negatif korelasyon olduğu görülmüştür.

Hodge (2001), “TANF Alıcılarının İş Rolüne Katıldığı Sosyal Göstergeler, İşlevsel Olmayan Bilişler ve Kariyer Karar Verme Öz-Yeterlilik” konulu çalışmada devletten sosyal yardım alan kişilerin hayatlarında iş bilgileri, mesleki kararlar alma ve iş problemlerini çözme gibi değişkenleri araştırmıştır. Araştırma 104 kişi üzerinde yapılmıştır. Katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu işlevsel olmayan kariyer düşünceleri arasında dışsal çatışmayı en büyük zorluk alanı olarak belirtmişlerdir. t testine göre lise mezunu olmayan katılımcıların, lise mezunu olanlara oranla daha önemli oranda karar verme karışıklığı ve kesin karar anksiyetesi gösterdikleri ve kariyer kararını vermede kendilerini daha az yeterli gördükleri görülmüştür.

Werner (2003), “Öğrenme Topluluğundaki Kariyer Müdahalesinin Kariyer Düşünceleri Üzerine Etkisi ve Birinci Sınıf Üniversite Öğrencilerinin Açıklanamayan Kendi Kendine Yeterlilikleri” konulu çalışmada henüz hangi bölümde okuyacağına karar verememiş birinci sınıf öğrencilerinin işlevsel olmayan kariyer düşünceleri, karar verme karışıklığı, kesin karar anksiyetesi, dışsal çatışma ve karar verme öz yeterliliğine sekiz haftalık müdahale çalışmasının etkilerini araştırmıştır. Müdahale çalışması BİY kuramına dayandırılmıştır. Araştırmanın deney grubu hiçbir alana yönelmemiş 21 öğrenciden, deney grubu ise genel psikoloji alanını seçmiş ama kendilerini buna rağmen kararından emin olmayan olarak tanımlamış 14 öğrenciden oluşmaktadır. İki gruba da ön test son test tekniği ile ölçek uygulaması yapılmıştır. Araştırma sonucunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Patton, Creed & Watson (2003), “Avustralya ve Güney Afrikalı Ergenlerin Kariyer Gelişiminde Algılanan İşle İlgili ve İşle İlgili Olmayan Engeller” konulu çalışmada Avusturalya ve Güney Afrika’da yaşayan ergenlerin kariyer gelişimlerine etkisi olduğunu düşündükleri meslekle ilişkili olan ve meslek dışı konularla ilişkili olan engeller üzerine bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda, araştırmaya katılan 1063 lise öğrencisinin cinsiyet, sınıf, sosyo ekonomik düzey, kültür ya da iş tecrübesini bir kariyer engeli olarak görmedikleri ancak düşük olgunluk düzeyi ve yüksek kararsızlığı önemli engeller olarak algıladıkları görülmüştür.

Williams (2004), “Kentsel bir lisede Siyahiler için ırksal kimlik gelişimi ile kariyer düşünceleri arasındaki ilişkinin incelenmesi” isimli çalışmada lisedeki son sınıf siyah öğrencilerin ırksal kimlikleri ile işlevsel olmayan kariyer düşünceleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Bu amaçla Florida’da 557 siyah son sınıf lise öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeyleri, kariyer ilgilerinin etkisi, ebeveynlerinin eğitim durumu, ebeveynlerinin mesleği, geriden gelen ikincil niyetleri (post-secondary intentions), SAT ve benzeri sınavlara katılıp katılmama planları bu değişkenlere göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin kendi ırksal gelişimleri ile işlevsel olmayan kariyer düşüncesi arasında anlamlı bir olumlu ilişki bulunmuştur. Irksal kimlik gelişimi düşük olan öğrencilerin işlevsel olmayan kariyer düşünceleri yüksek çıkmıştır.

Alliman-Brissett, Turner & Skovholt (2004), Afrika kökenli ergenlerin kariyere yönelik öz etkileri ile aile destekleri arasındaki ilişkiye bakmışlardır. Araştırma sonucunda kız öğrencilerin öz etkilerini birincil olarak aile desteği belirlerken erkek öğrencilerinin kariyerle ilişkili modelleme etkilemektedir.

Stead & Eis (2004), “Güney Afrika’da Lise Öğrencileri Arasında Algılanan Kariyer Engelleri” isimli çalışmada Güney Afrika’da lisede okuyan öğrencilerin kariyerlerinin önünde olduğunu düşündükleri engellere yönelik bir çalışma yapmışlar ve bu çalışmada 12.

sınıfta okuyan 90 siyah, 11. sınıfta okuyan 140 beyaz ve yine 11. sınıfta okuyan 118 beyaz öğrencinin cinsiyet tanımları, kişisel özellikleri gibi faktörlere yönelik soruları yanıtlamalarını istemişlerdir. Araştırma sonucunda katılımcıların büyük bir kısmının cinsiyet tanımı, kişisel özellikler gibi faktörleri kariyerlerinin önünde engel olarak görmedikleri ancak 11. sınıf beyaz öğrencilerin etnik ya da ırksal özellikleri en problemlili kariyer engeli olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır.

Rowland (2004), “Bahamalar’da Lise Öğrencilerinin Kariyerlerinde Karar Verme Becerileri” isimli çalışmasında Bahama Adaları’nda yaşayan lise öğrencilerinin kariyer kararı verme becerilerini etkileyen faktörler üzerine çalıştığı araştırmasında, 385 adet 11. Ve 12. sınıf öğrencisi ile uygulama yapmıştır. Araştırma sonucunda Bahama’lı lise öğrencileri için okul türü, kaçınıcı sınıf olunduğı ve okul rehberlik birimi ile görüşülmesinin kariyer kararını etkilediğı bilgisine ulaşılmıştır.

Iacovou & Shirland’ın (2005) “Meslek Öğrencilerinin İş Seçimi Tercihleri” konulu çalışmasında Amerika’daki bir devlet üniversitesinde yaptığı çalışmada öğrencilerin meslek seçiminde karar vermedeki 20 kriterden en önemli üç önceliğinin meslekte yükselme potansiyeli, işin sağladığı yararlar ve iş yükü geldiğı görülmüştür. En düşük öneme sahip olan kriterin ise çevresel itibar ve sosyal sorumluluk olduğı saptanmıştır.

Lewis & Connell (2005), “Afrika Kökenli Amerikalı Öğrencilerin Kariyerle İlgili Konuları ve İleri Fen Derslerine Kayıt Olma Nedenleri” konulu çalışmada Afrika kökenli Amerikalı öğrencilerin kariyer düşünceleri ile ileri fen kurslarına yönelme nedenleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Lisede fen ve matematik derslerini seçen öğrencilerin bu dersleri fen alanında iyi bir kariyere sahip olabilmek ya da bu tarz bir üst öğrenim kuruma gittiklerinde hazırlıklı olabilmek için seçtikleri belirlenmiştir.

Gushue, Clarke, Pantzer & Scanlan (2006), 128 Latin Amerikalı lise öğrencisinin öz-etkileri, engelleri algılamaları, mesleki kimlikleri ve kariyer araştırma davranışları üzerinde çalışmış, yüksek derecede kariyer karar verme öz etkisinin hem daha farklılaşmış mesleki kimlikle hem de mesleki keşif görevleri ile ilişkisi olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca engelleri daha az algılama düşüncelerinin daha bütünleşmiş mesleki kimlik ile ilgili olduğu görülmüştür.

Brazdau & Mihai tarafından (2011) yapılan “Bilinç Katsayısı: Öğrencilerin Akademik Performansının Yeni Bir Tahmincisi” konulu çalışmada öğrencilerin akademik başarıları Bilinç Katsayı Endeksi ile tahmin edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda, akademik başarı ile bilinç arasında bir ilişki olduğunu ancak buna temkinli yaklaşarak diğer faktörlerle birlikte değerlendirilmesinin daha açıklayıcı olabileceği ortaya çıkmıştır.

Cai & arkadaşları (2015), “Gelecekteki Çalışmanın Belirleyicisi Olarak Benlik Saygısı ve Proaktif Kişilik Benlik Ve Kariyer Uyarlanabilirliği: Aracılık ve Denetleme Süreçlerinin İncelenmesi” konulu; 350 Çinli öğrenci ile gerçekleştirdiği çalışmada kariyer uyumunun ve gelecekteki işin yordayıcıları olarak özsaygı ve proaktif kişiliği incelendiği bir çalışma yapmışlardır. Çalışmanın bulgularına göre, hem özsaygı hem de proaktif kişiliğin gelecekteki iş ve kariyer uyumu değişkenlerini yordadığı bulunmuştur.

Fiori & arkadaşları (2015), “Kariyer uyarlanabilirliğinin iş tatminini arttırdığı ve İş Stresi Azalttığı Yolu Keşfetmek” konulu; İsviçre’de 1671 çalışan ile gerçekleştirdiği çalışmasında kariyer uyumu yüksek bireylerin daha az düzeyde olumsuz duygular yaşadığı ve bunun da düşük düzeyde stres ve yüksek düzeyde iş doyumunu sağladığını tespit etmiştir.

3.Bölüm

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde; araştırma modeli, araştırmanın evreni, örnekleme ve verilerin toplanmasına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama modelindedir. Tarama modelleri, varolan bir durumu olduğu gibi betimleyip verilerin açıklanmasını, yorumlanmasını ve bulgular arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Balci, 2005; Karasar, 1994). Bu araştırmada, mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin, yetenek, ilgi ve değerleri ile okudukları bölüm arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlandığı için, tarama modeli uygun görülmüştür.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini Bursa il merkezinde bulunan farklı iki Mesleki Eğitim Merkezi'nde öğrenim gören makine, otomotiv, erkek ve kadın kuaförlüğü bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem seçimine gidilmeden Nilüfer Mesleki Eğitim Merkezi'nde 46 makine, 46 otomotiv bölümü öğrencisi; Osmangazi Mesleki Eğitim Merkezi'nde 78 erkek ve kadın kuaförlüğü bölümü öğrencileri araştırmanın örnekleme kabul edilmiştir. Araştırmaya toplam 170 öğrenci dahil edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak "Kendini Değerlendirme Envanteri" kullanılmıştır. Kendini Değerlendirme Envanteri (KDE) Kuzgun tarafından 1988 yılında öğrencilerin "ilgi", "yetenek" ve "mesleki değerlerini" ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Envanterde her biri 10 madde ile ölçülen 23 alt ölçek (11 ilgi, 9 mesleki değer, 3 yetenek) vardır. Holland'ın KAÖ'de benimsediği yaklaşımdan esinlenilmiştir. Maddelerin Likert tipi derecelendirmesinde, dört nokta vardır ve bunlar 1 ile 4 arasında puanlandırılmıştır (1 = Hiçbir zaman, 4 = Her zaman) (Kuzgun, 2003).

Kendini Değerlendirme Envanteri, yetenekler boyutunda *Sözel Yetenek, Sayısal Yetenek ve Şekil-Uzay İlişkileri Yeteneği* olmak üzere üç alt boyut altında öğrencinin kendi algısına göre yeteneklerini ölçmektedir (Kuzgun, 2014). Yani bireye yeteneklerini ölçmek amacıyla maksimum performansın ölçüldüğü bir yetenek testi değil; bireyin kendi yeteneklerini nasıl algıladığı ile ilgili, tipik tepkilerin ölçüldüğü bir dizi ifade verilmekte ve bireyden bu ifadelere katılma düzeylerini belirtmeleri istenmektedir.

Sözel Yetenek faktörü, sözcüklerle ifade edilmiş kavramlar öğrenbilme, sorunları algılayıp çözebilme ve düşünceleri doğru, açık bir biçimde anlatabilme gücünü;

Sayısal Yetenek faktörü, sayılarla ifade edilen problemleri çözebilme, sayısal kavramları daha çabuk öğrenbilme ve sayılarla akıl yürütebilme gücünü;

Şekil-Uzay İlişkileri Yeteneği faktörü ise şekiller arasındaki benzerlik ve farkları, şekillerdeki değişimin temelindeki ilkeyi algılayabilme, düzlem üzerinde çizilmiş bir cisim üç boyutlu görebilme gücünü ölçmektedir.

Kendini Değerlendirme Envanteri'nin ilgiler boyutunda, *Temel Bilim, Sosyal Bilim, Canlı Varlık, Mekanik, İktisat, Ticaret, İş Ayrıntıları, Edebiyat, Güzel Sanatlar, Müzik ve Sosyal Yardım* olmak üzere 11 faktör yer almaktadır. Bu ilgi alanları ve ölçtüğü özellikler aşağıda verilmiştir.

Temel Bilim faktörü; fizik, kimya, biyoloji gibi bilimlerin konusunu oluşturan doğal olayları incelemek, matematik konuları ile uğraşmak gibi davranışlarda kendini gösteren bir ilgi alanıdır. Temel bilim ilgisi yüksek olan kişiler, yukarıda belirtilen temel bilim alanları yanında tıp, veterinerlik ve mühendislik gibi uygulama alanlarında bilimsel çalışma yapmaktan doyum sağlayabilir;

Sosyal Bilim faktörü, sosyal olayları incelemek ve nedenlerini araştırmak gibi davranışlarda ifadesini bulan bir ilgi alanıdır. Sosyal bilim ilgisi yüksek olan kimseler hukuk, siyaset bilimleri, sosyoloji, psikoloji, ilahiyat gibi alanlarda çalışmakla mutlu ve başarılı olabilirler;

Canlı Varlık faktörü, hayvan ve bitkilerin yaşayışını incelemekten, onları yetiştirip üretmekten zevk alma gibi davranışları içerir. Canlı varlıklara ilgi duyan kimseler açık havada çalışmaktan da zevk alırlar;

Mekanik faktörü, çeşitli alet ve makineler yapmak, işletmek ve onarmak gibi faaliyetlerden hoşlanmaktır. Mekanik ilgi, makine ve elektrik mühendisliği gibi teknik alanlarda başarı ve doyum için gereklidir;

İkna faktörü, başkalarına düşüncelerini aktarma, belli bir amacı gerçekleştirmek için başkalarını etkileme gibi davranışları içeren bir ilgi alanıdır. İkna ilgisi ile ilgili meslekler arasında yazarlık, gazetecilik, diplomatlık, din görevliliği sayılabilir;

Ticaret faktörü, alım-satım işleriyle uğraşan, ticaret yolu ile kar elde etme, bir malı müşteriye tanıtmaya ve satmaya gibi faaliyetlerde ifadesini bulan ticaret ilgisi, pazarlama ve reklamcılık alanları ile yakından ilişkilidir. Ancak ticarete ilgi duyan kimseler, hangi alanda yetişmiş olursa olsunlar, bir gün meslekleri ile ilgili ticari bir faaliyete girişebilirler. Örneğin, bir ziraat mühendisi, ziraat aletleri ya da ilaçları satan bir ticarethane açabilir;

İş ayrıntıları faktörü, bu ilgi daha çok ayrıntılar üzerinde çalışmaktan hoşlanma olarak ifade edilebilir. Her işi günü gününe yapma, bir yazıyı ya da hesabı inceden inceye kontrol etme, her şeyi düzenli tutma gibi davranışlarda kendini gösteren bu ilgi alanı ile açık ilişkisi olan yükseköğretim programı, muhasebe ve sekreterliktir;

Edebiyat faktörü, her türlü edebi eserleri inceleme, eleştirme ve edebi eserler yazma gibi davranışlarda ifadesini bulan, edebiyat ilgi alanına yüksek düzeyde ilgi duyanların, dil-edebiyat ve basın-yayın programlarında doyum sağlayacakları söylenebilir;

Güzel Sanatlar faktörü, daha çok resim, heykel gibi plastik sanatlar ve el sanatları ile ilgili eserleri incelemek veya bu tür eserler ortaya koymak gibi davranışlarda ifadesini bulur. Yükseköğretim programlarında sanat ile ilgili olanlar güzel sanatlara ilgi duyan kimseler için uygun çalışma alanları olabilir;

Müzik faktörü, bir müzik aleti çalma, müzik dinleme ve beste yapma gibi davranışlarda kendini gösteren bir ilgidir. Müziğe yüksek derecede ilgi duyan kimseler için konservatuarların müzik bölümleri en uygun eğitim alanıdır;

Sosyal Yardım faktörü, hasta, yoksul ve sakat insanlara yardım etme ve onların sıkıntılarını azaltma gibi davranışlarda ifadesini bulur. Bu ilgi alanı ile en yakından ilgili yükseköğretim programı sosyal hizmetler programıdır. Ayrıca tıp, psikoloji, çocuk gelişimi ve eğitim programları da sosyal yardım ilgisi yüksek kimseler için çalışma alanları olabilir (Kuzgun, 2003; Kuzgun, 2014).

Kendini Değerlendirme Envanteri'nde ölçülen bir diğer boyut ise, mesleki değerlerdir. Bu boyutta *Yeteneğini Kullanma, Yaratıcılık, Yarışma, İşbirliği, Değişiklik, Düzenli Yaşam, Liderlik, Kazanç ve Ün Sahibi Olma* faktörleri yer almaktadır.

Yeteneğini Kullanma faktörü, sahip olunan gizil güçleri kullanma ve geliştirmeye;

Yaratıcılık faktörü, işleri alışılmışından farklı biçimde yapma, yenilikler ortaya koymaya;

Yarışma faktörü, bireyin yarışmaya girip kendini kanıtlamasına;

İş Birliği faktörü, başka kişi ya da kişilerle işbirliği halinde olmaya, işleri başkaları ile birlikte yürütmeye;

Değişiklik faktörü, değişik işler yapmaya, seyahat etmeye;

Düzenli Yaşam faktörü, çalışma saatleri belli olan, seyahat etmeyi, gece ve tatillerde nöbet tutmayı gerektirmeyen işlere;

Liderlik faktörü, iş yerinde lider olmaya, çalışmalarını planlayıp başkalarını yönetmeye;

Kazanç faktörü, yüksek düzeyde kazanç elde etmeye;

Ün Sahibi Olma faktörü ise adını duyurmaya, herkes tarafından tanınan bir kimse olmaya verilen değerleri ölçmektedir (Kuzgun, 2014).

KDE'nin 1987 yılında hazırlanan deneme formu Ankara ilindeki 1902 lise öğrencisine uygulanmıştır. Uygulama sonucunda deneme formundaki 270 maddenin birbirleri ile ilişkileri incelenmiş ve her bir alt ölçek için 10 madde olmak üzere 230 maddelik envanter elde edilmiştir. Envanterin ilgi alt ölçeğinin güvenilirlik çalışmalarında iç tutarlık alfa katsayıları .73 (İş Ayrıntıları) ile .92 (Ticaret) arasında değişmiştir. Toplam 86 kişilik bir gruba bir hafta ara ile iki uygulama yapılarak elde edilen test-tekrar test güvenilirlik katsayıları ise .68 (İkna) ile .87 (Mekanik) arasında bulunmuştur. Ayrıca aynı gruba yapılan uygulama sonucunda ölçekler arası korelasyona bakılmış, korelasyon katsayıları genellikle olumlu ve gerek yönleri gerekse miktarları beklentilere uygun olarak tespit edilmiştir (Kuzgun, 2003).

Geçerliğin belirlenmesinde ise envanteri yanıtlayan öğrenciler arasında okul türleri ve cinsiyet ile yetenek, ilgi ve değerler yönünden var olması beklenen farkları yansıtma derecesine bakılmıştır. Envanterle ölçülen değişkenlerin hemen hepsinde okulların puan ortalamaları arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Ayrıca 86 kişilik bir gruba, Kozan (1983) tarafından geliştirilen "Sosyal Beğenirlik Ölçeği" de uygulanmış ve iki ölçekten elde edilen puanlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Elde edilen korelasyon katsayılarının çoğunun sıfıra yakın oluşu ve anlamlılık sınırını aşan korelasyonların çok düşük oluşu KDE'nin sosyal beğenirlik faktöründen etkilenmediğinin bir kanıtı olarak kabul edilmiştir. Elde edilen bulguların KDE'nin, Holland (1966) tarafından, çeşitli gözlem ve araştırma bulgularına dayanılarak tanımlanan, mesleki çevre ve kişilik özellikleri ilişkisini yeterince yansıttığı belirtilmiştir (Kuzgun, 2003; Aybek ve Çıkrıkçı, 2018).

3.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Anketlerden elde edilen verilerin analizi için “Statistical Package for the Social Sciences” (SPSS) programının 23.0 sürümü kullanılmıştır. İstatistiksel değerlendirmede betimsel istatistik kullanılmış, maddelere verilen cevapların frekansları ve yüzdeler hesaplanmıştır. Dağılımlar arasındaki farklılığın anlamlılığı “Ki Kare Testi” yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmada madde analizleri, tek yönlü varyans analizi ile yapılmıştır.

4. Bölüm

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için alınan verilerin istatistiksel çözümlenmesi sonucunda ulaşılan bulgular yorumlanmıştır. Kendini Değerlendirme Envanteri ile elde edilen bulgular ve bulgulara ilişkin yorumlar 2 başlık altında sunulmuştur. İlk olarak öğrencilerin okudukları bölümlere bakılmaksızın ilgi, yetenek ve değerlerine ilişkin bulgular sunulmuştur. İkinci olarak öğrencilerin okudukları bölümlere göre ilgi, yetenek ve değerlerine ilişkin bulgular sunulmuştur.

4.1. Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Aşağıda Tablo 1’de öğrencilerin okudukları bölümlere ait bilgiler sunulmuştur.

Tablo 1

Öğrencilerin okudukları bölümlere ait bilgiler

Kurum	Bölümler	Öğrenci Sayısı
Nilüfer Mesleki Eğitim Merkezi	Makine	46
	Otomotiv	46
Osmangazi Mesleki Eğitim Merkezi	Erkek/Kadın Kuaförlüğü	78
Toplam		170

Tablo 1’de görüldüğü üzere; Nilüfer Mesleki Eğitim Merkezi’nde 46 makine, 46 otomotiv bölümü öğrencisi; Osmangazi Mesleki Eğitim Merkezi’nde 78 erkek ve kadın kuaförlüğü bölümü öğrencisi araştırmaya dahil edilmiştir.

4.2. Öğrencilerin, Yetenek, İlgi ve Değerlerine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin okudukları bölümlere bakılmaksızın ilgi, yetenek ve değerlerine ilişkin bulgular aşağıda Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

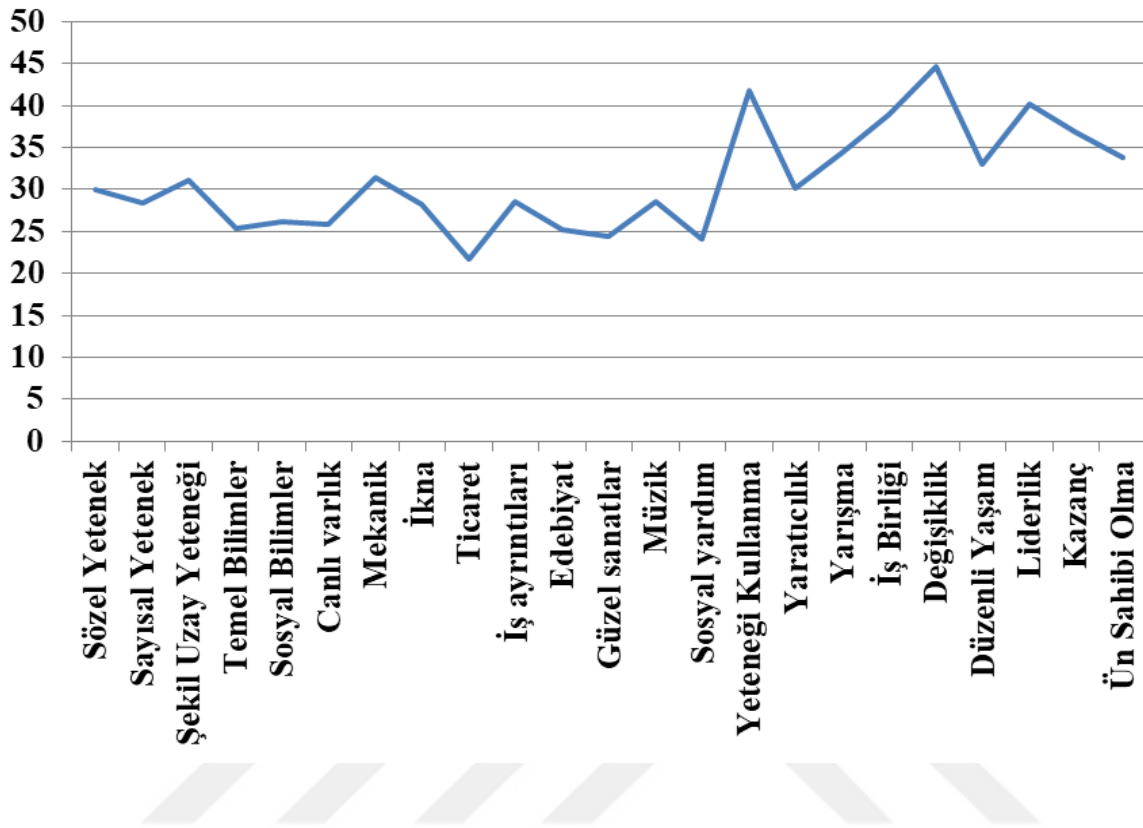
Öğrencilerin okudukları bölümlere bakılmaksızın ilgi alanlarına ilişkin ham puan ortalamaları, standart sapmaları ve yüzdeler puanları

İlgiler	Ortalama (\bar{x})	Standart Sapma (ss)	Yüzdeler Puan (yp)	
<u>Yetenekler</u>	Sözel Yetenek	29,98	4,72	62,1
	Sayısal Yetenek	28,34	3,67	65,6
	Şekil Uzay Yeteneği	31,08	5,12	81,5
<u>İlgiler</u>	Temel Bilimler	25,32	6,13	66,5
	Sosyal Bilimler	26,12	6,83	48,6
	Canlı varlık	25,83	6,96	54,2
	Mekanik	31,47	8,08	79,3*
	İkna	28,18	5,63	67,6
	Ticaret	21,72	6,55	40,8
	İş ayrıntıları	28,53	6,08	71,0
	Edebiyat	25,25	5,71	80,2*
	Güzel sanatlar	24,48	6,78	77,0*
	Müzik	28,53	7,95	88,4
	Sosyal yardım	24,09	7,07	30,0
	<u>Değerler</u>	Yeteneği Kullanma	31,72	11,61
Yaratıcılık		30,14	11,91	84,5*
Yarışma		34,39	11,98	85,8*
İş Birliği		34,58	11,97	98,7*
Değişiklik		38,94	11,97	100,0*
Düzenli Yaşam		32,97	12,75	97,0*
Liderlik		30,18	13,16	65,0
Kazanç		36,90	11,86	100,0
Ün Sahibi Olma		33,86	11,91	95,1*

*%25-%75 arası dilimde olanlar, karar vermede güçlük çekenler olarak düşünülmekte; %75 ve üzeri puan durumu ise karar vermede dikkate alınmaktadır.

Şekil 3

Öğrencilerinin bölümlerine bakılmaksızın ilgi, yetenek ve değerlerine ilişkin profil

Bölgümlere bakılmaksızın çizilen genel profilde, yetenek, ilgi ve değer yüzdelik puanları genel olarak birbirine yakın çıkmıştır.

En yüksek yetenek olarak Şekil Uzay Yeteneği (yp 81,5) en düşük yetenek olarak Sözel Yeteneği (yp 62,1) belirtilmiştir. Öğrencilerin en fazla ilgi duyduğu alan ise Müzik ilgisidir (yp 88,4). En az ilgi duyulan alan ise Sosyal Yardım alanıdır (yp 30,0). En çok önem verilen değerler Değişiklik ve Kazanç (yp 100,0), en az önem verilen değer Yeteneğini Kullanma (yp 63,4) değeridir.

Mesleki Eğitim Merkezi öğrencilerini şekil uzay yeteneğini görebilmeye yetenekli, temel bilimler, mekanik, iş ayrıntıları, ikna alanlarında ilgili, iş birliğine dayanan, yeteneğini kullanma ve yaratıcılık gibi değerlerde yoğunlaşmaları beklenmekteydi. Bu çalışma

sonucunda ise bölümlere bakılmaksızın çizilen profilde şekil uzay ilişkilerini görebilme yeteneğinin en yüksek çıktığı görülmektedir.

İlgi alanında ise Temel Bilimler ilgisinin (yp 66,5), Mekanik ilgisinin (yp 79,3), İş Ayrıntıları ilgisinin (yp 71,0) olduğu görülmüştür. Bu ilgilerin hepsi (yp 75,0) sınır değerine ulaşmasa da beklenen ilgilerde bir sivrilmeye olduğu söylenebilir.

Değerler alanında ise en fazla önem verilen değer Değişiklik ve Kazançtır (yp 100). Beklenen değerler olan İşbirliği (yp 98,7), Yaratıcılık (yp 84,5) , (yp 75) sınır değerinin üzerindedir. Fakat Yeteneğini Kullanma değeri (yp 63,4) ile sınır değerinin altında kalmış ve en az önem verilen değer olmuştur. Bu beklenen bir sonuç değildir.

Makine ve otomotiv bölümleri yenilenen teknolojiyi takip etmek zorunda olduklarından en çok önem verilen “değişiklik” değeri de bu noktada öne çıkmaktadır. Aynı zamanda kuaförlük bölümü de yeni moda trendlerini takip etmek zorunda olduklarından tüm bölümlerde “değişiklik” değerinin yüksek çıkması çalışma sonucunu desteklemektedir.

4.2. Öğrencilerin, Yetenek, İlgi ve Değerlerine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin okudukları bölümlerle ilgili ilgi, yetenek ve değerlerine ilişkin bulgular aşağıda Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3

Farklı bölümlere göre öğrencilerin yeteneklere ilişkin ham puan ortalamaları, standart sapmaları ve yüzdeler puanları

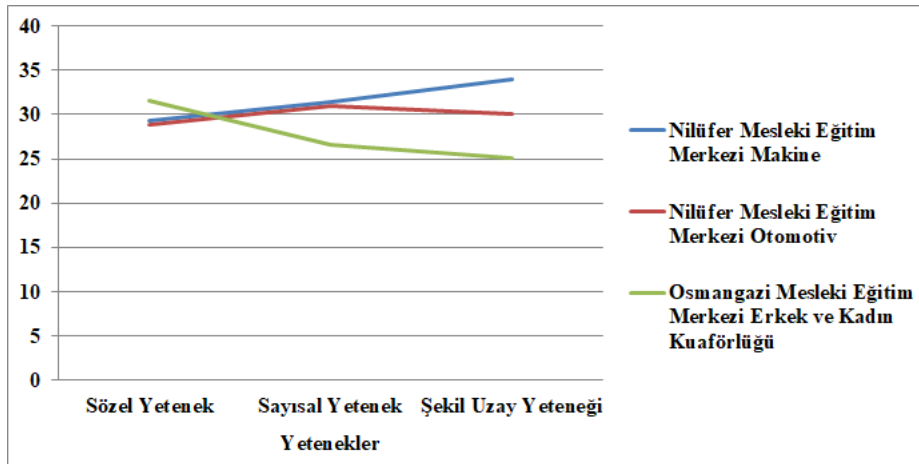
		Nilüfer Mesleki Eğitim Merkezi			Osmangazi Mesleki Eğitim Merkezi			F	p			
		Makine			Otomotiv			Erkek ve Kadın Kuaförlüğü				
		\bar{x}	ss	yp	\bar{x}	ss	yp	\bar{x}	ss	yp		
Yetenekler	Sözel Yetenek	29,28	4,72	53,9	28,84	4,56	53,9	31,62	4,16	76,4**	56,09	0,001*
	Sayısal Yetenek	31,34	3,67	81,9	30,96	3,92	81,9**	26,60	4,41	57,2	58,24	0,001*
	Şekil Uzay Yeteneği	34,0	5,12	93,7**	30,03	4,75	76,0	25,05	4,71	39,1	12,18	0,001*

* $p < 0,05$

**%25-%75 arası dilimde olanlar, karar vermede güçlük çekenler olarak düşünülmekte; %75 ve üzeri puan durumu ise karar vermede dikkate alınmaktadır.

Şekil 4

Öğrencilerinin bölümlerine bakılmaksızın yeteneklerine ilişkin profil

Tablo 3'te görüldüğü üzere öğrencilerin bölümlerine göre çizilen genel profile, yetenek puanları genel olarak birbirine yakın çıkmıştır.

Nilüfer Mesleki Eğitim Merkezi'nde makine bölümü öğrencilerinin en yüksek yetenek olarak şekil uzak yeteneği, en düşük yetenek olarak sözel yeteneği belirtilmiştir. Otomotiv bölümü öğrencilerinin de en yüksek yetenek olarak sayısal yeteneği en düşük yetenek olarak sözel yeteneği belirtilmiştir.

Osmangazi Mesleki Eğitim Merkezi'nde erkek ve kadın kuaförlüğü bölümü öğrencilerinin en yüksek yetenek olarak sözel yeteneği, en düşük yetenek olarak şekil uzak yeteneği belirtilmiştir. Bölümlerin niteliklerine uygun alanlarda yetenek puanlarının yüksek çıktığı görülmektedir.

Öğrencilerin bölümlerine göre yeteneklere ilişkin yapılan Tek yönlü varyans analizi sonucunda "Sözel Yetenek", "Sayısal Yetenek" ve "Şekil Uzak Yeteneği"nde anlamlı farklılık görülmektedir ($p < 0,05$). Analiz sonucuna göre, bu farklılık, ağırlıklı olarak makine ve kuaförlük bölümü öğrencilerinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 4

Farklı bölümlere göre öğrencilerin ilgilere ilişkin ham puan ortalamaları, standart sapmaları ve yüzelik puanları

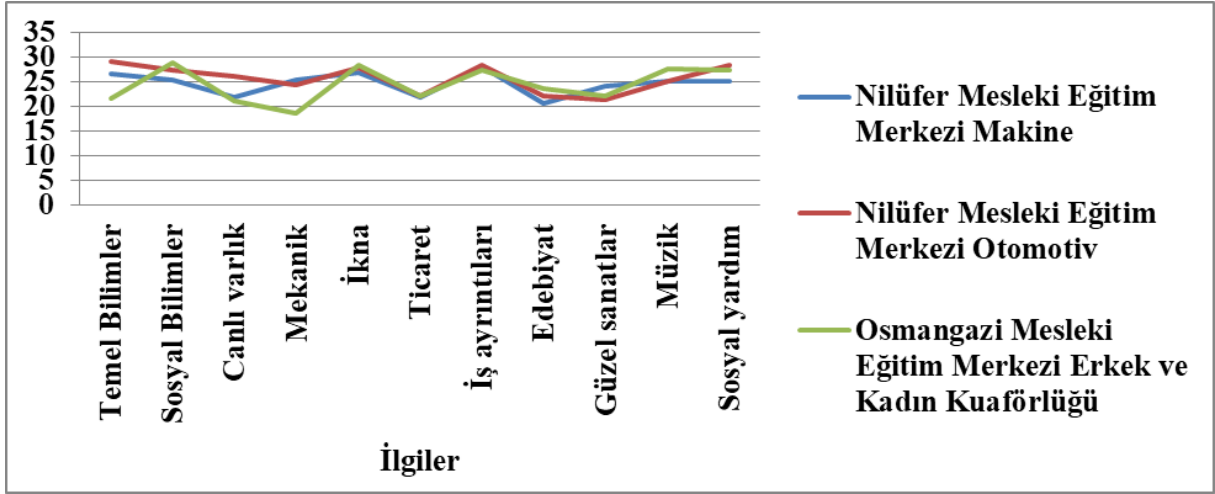
	Nilüfer Mesleki Eğitim Merkezi						Osmangazi Mesleki Eğitim Merkezi			F	p
	Makine			Otomotiv			Erkek ve Kadın Kuaförlüğü				
	\bar{x}	ss	yp	\bar{x}	ss	yp	\bar{x}	ss	yp		
Temel Bilimler	26,71	5,15	80,5**	29,00	4,53	88,1**	21,71	5,25	43,7	44,76	0,001*
Sosyal Bilimler	25,38	5,33	41,6	27,33	5,28	55,9	28,84	5,45	66,7	13,05	0,001*
Canlı varlık	21,77	5,90	29,6	26,08	5,58	54,2	21,22	5,48	23,2	11,23	0,001*
Mekanik	25,28	6,78	44,3	24,37	5,67	38,4	18,70	5,41	13,7	24,55	0,001*
İkna	26,92	5,13	60,7	27,85	5,17	67,6	28,97	4,56	73,5	2,14	0,091
Ticaret	21,98	5,84	40,8	22,09	5,16	40,8	22,16	4,96	40,8	10,08	0,001*
İş ayrıntıları	28,17	4,80	64,4	28,47	5,00	64,4	27,46	5,26	57,4	6,14	0,001*
Edebiyat	20,68	5,65	56,9	22,11	5,70	62,9	23,51	5,68	74,7	15,27	0,001*
Güzel sanatlar	24,18	4,62	77,0**	21,35	5,03	60,4	22,15	4,91	66,9	8,21	0,001*
Müzik	25,16	4,93	75,4**	25,17	4,65	74,4	27,65	5,23	85,9**	7,81	0,001*
Sosyal yardım	25,06	6,08	35,8	28,36	6,32	51,3	27,32	5,86	46,2	2,96	0,001*

* $p < 0,05$

** %25-%75 arası dilimde olanlar, karar vermede güçlük çekenler olarak düşünülmekte; %75 ve üzeri puan durumu ise karar vermede dikkate alınmaktadır.

Şekil 5

Öğrencilerinin bölümlerine bakılmaksızın ilgilerine ilişkin profil

Tablo 4'te görüldüğü üzere öğrencilerin bölümlerine göre çizilen genel profilde, ilgi puanları genel olarak birbirine yakın çıkmıştır.

Nilüfer Mesleki Eğitim Merkezi'nde makine bölümü öğrencilerinin en yüksek ilgi olarak Temel Bilimler ilgisi, en düşük ilgi olarak Canlı Varlık ilgisi olarak belirtilmiştir. Otomotiv bölümü öğrencilerinin de en yüksek ilgi olarak Temel Bilimler ilgisi, en düşük ilgi olarak Mekanik ilgisi belirtilmiştir.

Osmangazi Mesleki Eğitim Merkezi'nde erkek ve kadın kuaförlüğü bölümü öğrencilerinin en yüksek ilgi olarak Müzik ilgisi, en düşük ilgi olarak Mekanik ilgisi olarak belirtilmiştir. Burada otomotiv bölümünün Mekanik ilgisinin, en düşük ilgi alanı olarak çıkması beklenen bir sonuç değildir.

Eğitim programının içeriği çeşitli alet ve makineler yapmak, onarmak gibi faaliyetler olan makine bölümünde mekanik ilgi yüksek çıkarken, bu uygulamaların bulunmadığı kuaförlük bölümünde mekanik ilgi düşük çıkmıştır.

Öğrencilerin seçtikleri meslek alanlarına göre ikna boyutu arasında anlamlı farklılık olmazken ($p>0,005$); diğer boyutlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Analiz sonucuna göre, bu farklılık, ağırlıklı olarak otomotiv ve kuaförlük bölümü öğrencilerinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 5

Farklı bölümlere göre öğrencilerin değerlere ilişkin ham puan ortalamaları, standart sapmaları ve yüzdellik puanları

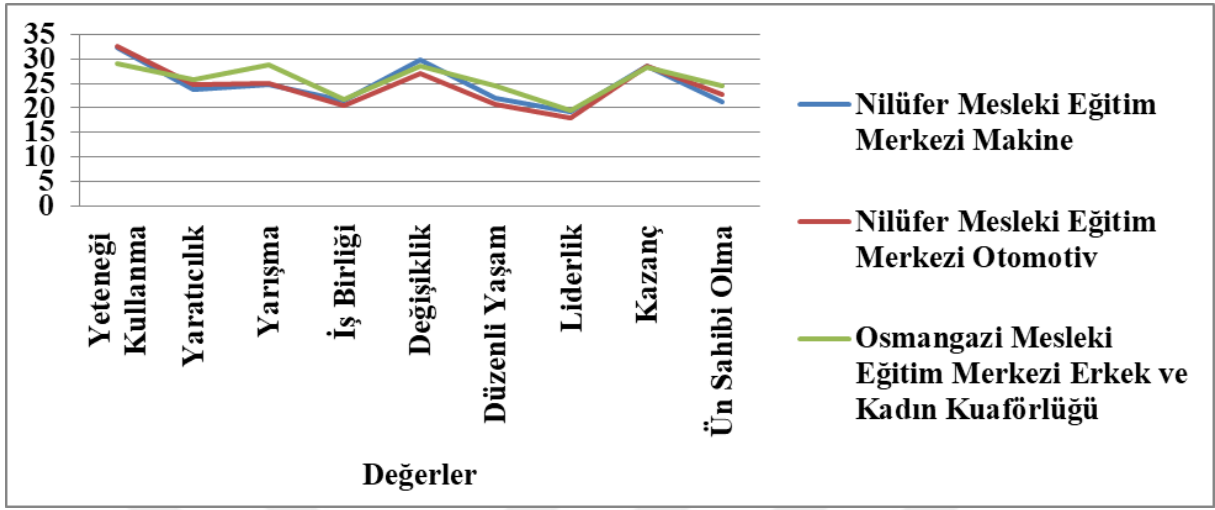
	Nilüfer Mesleki Eğitim Merkezi						Osmangazi Mesleki Eğitim Merkezi			F	p
	Makine			Otomotiv			Erkek ve Kadın				
	\bar{x}	ss	yp	\bar{x}	ss	yp	\bar{x}	ss	yp		
Yeteneği Kullanma	32,33	3,96	63,4	32,67	4,38	70,9	29,13	4,94	42,0	15,62	0,566
Yaratıcılık	23,79	4,56	28,2	24,79	5,33	39,0	25,81	5,92	49,7	86,14	0,113
Yarışma	24,89	4,89	25,9	24,94	4,58	35,9	28,87	6,19	54,2	85,18	0,071
İş Birliği	21,54	5,05	19,8	20,46	5,02	6,9	21,72	6,55	19,8	43,81	0,002*
Değişiklik	29,70	5,41	80,2**	27,10	5,39	55,7	28,63	6,22	72,0	12,50	0,810
Düzenli Yaşam	22,11	5,48	27,3	20,83	5,57	20,6	24,47	8,08	54,2	12,81	0,029
Liderlik	19,32	5,86	2,4	17,97	6,23	1,1	19,50	5,71	2,4	45,91	0,001*
Kazanç	28,52	4,78	86,3**	28,56	4,55	86,3**	28,18	5,63	81,2**	60,63	0,333
Ün Sahibi Olma	21,38	4,87	22,5	22,69	5,00	35,0	24,45	6,79	49,3	69,32	0,046

* $p < 0,05$

%25-%75 arası dilimde olanlar, karar vermede güçlük çekenler olarak düşünülmekte; %75 ve üzeri puan durumu ise karar vermede dikkate alınmaktadır.

Şekil 6

Öğrencilerinin bölümlerine bakılmaksızın değerlerine ilişkin profil

Tablo 5'te görüldüğü üzere öğrencilerin bölümlerine göre çizilen genel profile, değerler puanları genel olarak birbirine yakın çıkmıştır.

Nilüfer Mesleki Eğitim Merkezi'nde makine bölümü öğrencilerinin en yüksek değer olarak Kazanç değeri, en düşük değer olarak Liderlik değeri olarak belirtilmiştir. Otomotiv bölümü öğrencilerinin de en yüksek değer olarak Kazanç değeri, en düşük değer olarak Liderlik değeri olarak belirtilmiştir.

Osmangazi Mesleki Eğitim Merkezi'nde erkek ve kadın kuaförlüğü bölümü öğrencilerinin en yüksek değer olarak Kazanç, en düşük değer olarak Liderlik değeri olarak belirtilmiştir.

Tüm bölümler günümüzde iyi kazanç getiren meslekler olduğundan öğrencilerin kazanca verdikleri değerlerde yüksek görülmektedir. Yeteneğini kullanma değerinin, tüm bölümlerde düşük çıkması, beklenen bir sonuç değildir.

Öğrencilerin seçtikleri meslek alanlarına göre “Ün Sahibi Olma”, “Liderlik”, “Düzenli Yaşam” ve “İş Birliği” alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Analiz sonucuna göre, bu farklılık, ağırlıklı olarak makine ve otomotiv bölümü öğrencilerinden kaynaklanmaktadır.

5.Bölüm

Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde; çalışma sürecinde yapılan analizlerin sonucunda bulguların diğer araştırma sonuçları ile karşılaştırması yapılmıştır. Ayrıca araştırmanın bu bölümünde elde edilen bilgiler doğrultusunda önerilere de yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Sayısal yetenek puanı yüksek olan öğrenciler genel olarak tıp, diş hekimliği ve diyetisyenlik mesleklerine yönelmektedirler. Bu öğrencilerin kendilerini sayısal yetenek alanını oluşturan fizik, kimya ve biyoloji gibi derslerde daha başarılı algıladıklarından sağlık alanını içeren meslekleri tercih ettikleri düşünülmektedir. Şekiller arasındaki benzerliği ve farklılığı içeren şekil-uzay yeteneği daha çok resim, seramik ve heykeltıraş gibi mesleklerin yoğun ve etkili bir şekilde kullandıkları becerilerdir. Özellikle ressamların bir nesneyi, o nesne olmaksızın tasarlama gücünün yüksek, şekiller arasındaki fark ve benzerlikleri görebilme yetenekleri yüksektir (Dews, 2003). Bu açıdan bakıldığında şekil-uzay yeteneği yüksek olan öğrenciler nesnelere üç boyutlu görebilecekleri ve bu becerilerini rahatlıkla yansıtabilecekleri sanat alanını tercih etmişlerdir.

Teknik alanlar ile ilgili meslekleri tercih eden öğrencilerin mekanik ilgilerinin yüksek olduğu görülmektedir. Elektronik aletlerin işleyiş süreçlerini ve pratiğini anlama becerilerini içermektedir (Kumar, 2007). Söz konusu bulgular öğrencilerin kendilerine ilişkin algıladıkları ilgi alanlarına uygun meslekleri tercih ettiklerini göstermektedir.

Kıran & Taşkiran'ın (2015) yaptığı çalışmada, eczacılık birinci sınıf öğrencilerinin beş farklı tercih sebebi arasında üçüncü sırada saygın, rahat, kazancı yüksek ve iyi gelecek sunan bir meslek olması % (9,8) yer alır. Smithers'da (1968) eczacılık öğrencilerinin mesleki değerlerini araştırmış ancak ele alınan değerler farklı olduğu için bulguların benzer ya da zıt

olduğunu söylemek mümkün değildir. Smithers'ın (1968) araştırma bulgularına göre, en yüksek mesleki değeri insanlara yardım etmek iken; en düşük mesleki değeri orijinal şeyler üretmektir.

Mesleki değer sıralamasına ilişkin elde edilen bulgular (değişiklik, yeteneği kullanma); Genç, Kaya & Genç (2007) ve Saad & Isralo itz'in (1997) elde ettiği sonuçlarla paralel olduğu görülür. Genç, Kaya & Genç (2007) 364 tıp fakültesi öğrencisinin katıldığı çalışmada öğrencilerin tıp fakültesini seçmedeki en önemli ilk beş etmeden ikinci sırada okulda başarılı öğrenci olma, dördüncü sırada ise saygın meslek olduğunu düşünme olduğunu tespit etmişlerdir. Saad ve Isralo itz (1997) ise tıp öğrencilerinin yaratıcılık, kendi iş tarzlarını oluşturma, başarılı olma, prestij, risk alma ve yöneticilik gibi değerleri daha öncelikli olarak tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Toplumumuzda “hangi mesleği seçeceksin?” sorusu karşısında akla gelen ilk meslekler arasında “doktor”, “avukat” gelmektedir. Bir başka ifadeyle bu mesleklerin toplumda “saygın” bir yerde bulunduğu söylenebilir. Ayrıca ekonomik durum ile toplumsal konumun birbiri ile iç içe olduğu düşünülmektedir (Bocock, 1997; Akt.: Sevim & Dayı, 2009). Nitekim üçüncü sırada yer alan “mesleki değer” bu bilgiyi doğrular niteliktedir.

Literatürde meslek değerleri ile okulların karşılaştırıldığı çalışmaların, araştırma bulgularını desteklediği görülmüştür. Sağlık meslek lisesi ve imam hatip lisesi öğrencilerinin mesleki doyum kaynaklarını (meslek değerleri) incelediği çalışmada (Savaş, 1994), Ankara Yenışehir Sağlık Meslek Lisesi'nden 193 ve Çankaya İmam Hatip Lisesi'nden 182 toplam 375 lise öğrencisiyle çalışmıştır. Her iki okulun öğrencilerinin kazanç, ün ve sosyal güvence gibi değerlerden daha çok ilgilere ve yeteneklere uygunluk değerlerine önem verdikleri bulunmuştur. Ayrıca, insanlığa hizmet değeri Sağlık Meslek Lisesi'nde 3. sırada yer almıştır. Ancak sosyoekonomik düzeyin belirleyicilerinden biri olan eğitim açısından bakıldığında hiç eğitim görmemiş veya ilkokul öğrenimi görmüş ailelerin çocuklarının düzenli ve kararlı bir

gelişim sağlayabilecekleri bir mesleğe; orta ve yüksek eğitim görmüş ailelerin çocuklarının ise kendi gizil güçlerini ve yaratıcılıklarını gerçekleştirebilecekleri mesleklere yöneldikleri saptanmıştır.

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin ilgi, yetenek ve değerleri ile okudukları bölümler arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlayan çalışma, Bağatır (1996) tarafından yapılmıştır. İlgili araştırmada, mesleki değerler arasında en çok önem verilen değer olarak yaratıcılık değeri (%71,3) ve düzenli yaşam değeri (%69,2) olduğu; en az önem verilen değerlerin yeteneğini kullanma değeri (%41) ve liderlik (%46,1) değeri olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, bu araştırmanın bulgusu ile tutarlıdır.

Yüksel (1990), fen lisesi öğrencilerinin algılanmış yetenek, ilgi ve değer algı düzeylerini incelemiştir. Araştırma sonucunda, fen lisesi 1. sınıf öğrencileri yarışma, düzenli yaşam ve liderlik meslek değerlerine lise 3. sınıf öğrencilerine göre daha fazla önem verdikleri ve yeteneğini kullanma, yaratıcılık, işbirliği, değişiklik, kazanç ve ün sahibi olma meslek değerlerinde sınıf seviyesine göre anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Bogenc (1990) , suçlu gençlerle çıraklık okulundaki çırakların meslek değerlerini karşılaştırdığı çalışması ise Ankara Çocuk İslahevinden 90 suçlu genç ve Ankara Ah-i Evran Çıraklık okuldan 90 çırak üzerinde yapılmıştır. Araştırma bulguları, mesleki değerlerde suçlu gençlerle, çırakların tercih sıralamalarında ilk iki meslek değeri dışındaki mesleki değerlerin birbirine paralel olduğu saptanmıştır. Suçlu gençler düzenli yaşam, ün sahibi olma, yaratıcılık, yarışma, yeteneğini kullanma, değişiklik, liderlik, kazanç meslek değerlerini tercih ederken; çıraklar ün sahibi olma, düzenli yaşam, yaratıcılık, yarışma, yeteneğini kullanma, değişiklik, liderlik, kazanç meslek değerlerini tercih etmişlerdir. Sonuç olarak ıslahevindeki gençlerin ve çırakların meslek değeri ve ilgiler açısından belirgin farklılıkları olmadığı, tercih sıralamalarının birbirine çok yakın olduğu bulgusu, araştırma bulgusuyla tutarlıdır.

5.2. Öneriler

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde meslek eğitim merkezi öğrencilerinin meslek tercihleri, kendi yetenek ilgi ve meslek değerlerine uygundur. Elde edilen bulgular ışığında şunlar önerilebilir;

Mesleki Eğitim Merkezleri ortaöğretimde eğitime devam etmek istemeyen ya da başlayıp başarısız olan öğrencilerin tercih ettikleri kurumlardır. Mesleki Eğitim Merkezleri'ne gelen öğrenci pratik eğitimini yapacağı işletmeyi kayıttan önce bulup, sözleşme imzalamak zorundadır. Bir şekilde okula gelen öğrenci bölümünü ortaöğretimdeki gibi puan sistemine göre değil, tamamen ailesi veya kendi isteği ile seçmektedir. Eğitime başladığı andan itibaren mesleği daha yakından tanımakta, eğer kendi yetenek, ilgi ve değerlerine uygunsu okulu başarı ile bitirmekte, eğer uymuyorsa ara sınıflarda okulu terk etmekte ya da bölüm değişikliği yapmaktadır. Devamsızlık yapan ve okulu terk eden öğrencilerinde örnekleme dahil edilebileceği yeni çalışmalarda bu öğrencilerin ilgi, yetenek ve değerleri eğitime devam eden öğrenciler ile kıyaslanabilir.

Mesleki Eğitim Merkezleri'nde öğrenciler ara sınıflarda çoğunlukla okulu bıraktıklarından sınıf seviyesinde değerlendirme yapılarak okula başlayan öğrenci sayısı ile mezun olan öğrenci sayısındaki farklılıklar üzerinde değerlendirmeler yapılabilir.

Öğrencilerin yetenek, ilgi ve meslek değerleri erken yaşta çeşitli ölçme araçları, gözlemler ve etkinlikler ile belirginleştirilip, öğrenciler hakkında toplanan bu bilgiler kayıt edilerek bir üst eğitim-öğretim kurumuna aktarılmalıdır. Ortaokul seviyesinde öğrencilerin kişilik özellikleri ve mesleklerin özellikleri konularında grup rehberlik etkinlikleri yapılabilir. Ülkemizde öğrenciler bir üst eğitim kurumuna geçtiklerinde kendilerine ilişkin bir önceki gözlem kayıtları neredeyse tümünden yok olmaktadır. Ancak mesleki rehberlik hizmetlerinin dinamik ve uzun bir yolculuk olduğu bilinmektedir.

Ortaokulun ilk iki yılında mesleki bilgilendirme ve yönlendirme, son sınıfta ise meslek seçiminin kontrolü yapılabilir.

Meslek liseleri ve Mesleki Eğitim Merkezleri'nde bulunan aynı bölümler üzerinde öğrencilerin yetenek, ilgi ve değerlerine göre tercih yapılıp yapılmadığı karşılaştırılıp sağlıklı meslek tercihi yapma konusunda yeni bulgular elde edilebilir.

Orta son sınıfta ya da Mesleki Eğitim Merkezleri'ne ilk kayıta öğrenciye mesleki rehberlik yapılması okul terkinin ve bölüm değişiminin önüne geçerek hem ülkenin ihtiyacı olan nitelikli işgücü sayısı artacak hem de bireyin eğitim sistemi içerisinde kalması sağlanacaktır. Devamsızlık yapan ve okulu terk eden öğrencilerinde örnekleme dahil edilebileceği yeni çalışmalarda bu öğrencilerin ilgi, yetenek ve değerleri, eğitime devam eden öğrenciler ile kıyaslanabilir.

Okul psikolojik danışmanı meslek kararı, meslek seçimi ve gelişimi sürecinde zorluk yaşayan öğrencilerine yönelik hazırlayacağı grup rehberliği etkinliklerinde veya bireysel meslek danışmanlığında meslek değerlerinin meslek seçimindeki rolünü çok iyi kavramalı ve öğrencilerin meslek değerlerini nasıl belirginleştireceğine yönelik teknikleri kullanmalıdır.

Mesleki Eğitim Merkezleri'nde öğrenciler ara sınıflarda çoğunlukla okulu bıraktıklarından sınıf seviyesinde değerlendirme yapılarak okula başlayan öğrenci sayısı ile mezun olan öğrenci sayısındaki farklılıklar üzerinde değerlendirmeler yapılabilir.

Kaynaklar

- Ak, M. (2006). *II. meşrutiyet döneminde mesleki ve teknik eğitim okulları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Akay, B. (1983). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akdemir, Ç. (1987). *Lise öğrencilerinin başarı düzeylerinin meslek seçimine etkisi*. (Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Akyüz, Y. (1998). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Gazi Yayınevi.
- Alkan, C., Doğan H., & Sezgin, İ.S. (1998). *Mesleki ve teknik eğitimin esasları*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Alliman-Brissett, A. E., Turner, S. L., & Skovholt, T. M. (2004). Parent Support and African American Adolescents' Career Self-Efficacy. *Professional School Counseling*, 7(3), 124-132.
- Anafarta, N. (2001). Orta düzey yöneticilerin kariyer planlamasına bireysel perspektif. *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2, 1-17.
- Aslantürk, M. (2014). *Türkiye’de mesleki teknik eğitimin yaşadığı sorunlar ve çözümleri konusunda mesleki eğitim yöneticileri, meslek dersleri öğretmenleri ve eğitimcilerin görüşlerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Atli, A. (2012). *Lise öğrencilerinin mesleki değerlerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Aybek, E.C., & Çıkrıkçı, R.N. (2018). Kendini değerlendirme envanteri'nin bilgisayar ortamında bireye uyarlanmış test olarak uygulanabilirliği. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 117-141.

- Ayık, Y.Z., Özdemir, A., & Yavuz, U. (2007). Lise türü ve mezuniyet başarısının kazanılan fakülte ile ilişkisinin veri madenciliği tekniği ile analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 441-454.
- Aytaç, S. (2005). Çalışma Yaşamında Kariyer, 2. Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa
- Bağatır , S., Peker, R. (2004). Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin Yetenek İlgi ve Değerleri İle Okudukları Bölümler Arasındaki İlişki. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVII(2), 329-340
- Bağatır, S. (1996). *Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin ilgi, yetenek ve değerleri ile okudukları bölümler arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Bakır, MA. (1991). *Ahilik ve mesleki eğitim*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem A.
- Bayram, S. (2012). Osmanlı devleti'nde ekonomik hayatın yerel unsurları: ahilik teşkilatı ve esnaf loncaları. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21(1), 81-115.
- Baysal, H. Ve Diğerleri (2017). Kurum Ve Kuruluş Bazında Meslek Yüksekokulu Algısı: Öğrenci Proje Destekleri Üzerine Bir Araştırma. 1. Ulusal Şişli Sempozyumu Türkiye'de Meslek Yüksekokulu Algısı Bildiri Kitabı.
- Boguç, A. (1990). *Suçlu gençlerin mesleki değer ve mesleki ilgileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bozgeyikli, H. (2004). Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeğinin Geliştirilmesi., *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 2004, 221–222.
- Bozgedik A. (2017). *Eğitimde yeni bir model olan temel lise öğrencilerinin üniversite ve meslek seçimini etkileyen faktörler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Brazdau, O., & Mihai, C. (2011) The consciousness quotient: A new predictor of the students' academic performance. *Procedia-Social Behavioral Sciences*, 11, 245-250.
- Cai, Z., Guan, Y., Li, H., Shi W., Guo, K., Liua, Y., Li, Q., Han, X., Jiang, P. Fanga, Z., & Hua, H.(2015). Self-esteem and proactive personality as predictors of future work self and career adaptability: An examination of mediating and moderating processes. *Vocational Behavior*, 86, 86-94.
- Cepoğlu, A. (1975). *Mesleğe yöneltmede psikolojinin rolü. başarılı bir mesleğe yönelmede okul çağında yapılacak yardımın önem ve değeri*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- akır, M.E. (2004). Mesleki Karar Envanterinin Geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 3.
- ınar, . (2011). *Lise son sınıf ğrencilerinin meslek seçimi kararlarında benlik algısının nemi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- imer, A. (2008). Yaygın Eğitim Ve İnfomal ğrenme Arasındaki İlişki. Trabzon Bölge Konferansı. 28-29 Ağustos. Trabzon. "Hayat Boyu ğrenim Kapsamında Türkiye'de İnfomal ğrenme zerine Ortak Bir Anlayış Geliştirme Ve Farkındalık Oluşturma" Projesi Konferansları Bildiri Kitabı. T.C. MEB Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- oban, A.E. (2005). Lise son sınıf ğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin yordayıcı bazı değişkenlere göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10) 39-54.
- oştur, R. (1989). Lise ğrencilerinin yüksek ğretim programlarını tercihleri, bilişsel tarzları ve mesleki ilgileri arasındaki ilişkiler (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilimdalı, Ankara.

- Demir, E., & Şen, Ş.H. (2009). Cumhuriyet dönemi mesleki ve teknik eğitim reformları. *Ege Eğitim Dergisi*, 10(2), 39-59
- Deniz, K.Z. (2008). *Uzmanlık gerektiren mesleklere yönelik bir ilgi envanteri geliştirme çalışması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dews, P. (2003). *The painter's workshop - creative composition & Design*. Ohio: Nort Light Books.
- Dinç, E. (2008). Meslek seçiminde etkili olan faktörlerin incelenmesi: meslek yüksekokulu-muhasebe programı üzerine bir araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 90-106.
- Duman, T. (2002). *Mesleki ve teknik eğitimin gelişimi*. XV, 61-71. Ankara: Yeni Türkiye.
- Ekşi, İ.H., Özçalıcı, M., & Büyükkonuklu, B. (2011). Meslek algılanmasında etkili olan faktörler: Muhasebecilik örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 52, 67-80.
- Erbaşı, A., Büyükipçekçi, S., & Bakanlar, M. (2012). Türk dünyası işletmelerinin ekonomik yapılarının güçlendirilmesinde ahilik anlayışından yararlanılması. *Journal of Azerbaijani Studies*, 12(1), 783-798.
- Erdem, B., & Kayran, M.F. (2013). *Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma*. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt.14, Sayı.1, (81-106).
- Erden, M. (2001). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü. (2014). <http://mtegm.meb.gov.tr/TR/protokoller.asp?sayfa=liste>, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğünce yapılan protokoller, ETOGM, 14 Kasım 2014.

- European Centre For The Development Of Vocational Training - CEDEFOP. (2008). Terminology Of European Education And Training Policy. Office For Official Publications Of The European Communities. Luxembourg.
- Felton, S., Burh, N., & Northey, M. (1994). Factors influencing the business student's choice of a career in chartered accountancy, *Issues in Accounting Education*, 9(1), 131-41.
- Fiori, M., Bollmann, G., & Rossier, J. (2015). Exploring the path through which career adaptability increases job satisfaction and lowers job stress the role affect. *Journal of Vocational Behavior*, 91, 113-121.
- Frey, W.G.A. (1962) *Öğrencilerin meslek gruplarına bağladıkları değerler*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Eğitim Araştırmaları ve Değerlendirme Merkezi.
- Genç, G., Kaya, A., & Genç, M. (2007). İnönü üniversitesi tip fakültesi öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörler. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(14), 49-63.
- Gökyöz, A., & Zeytin, M. (2012). Muhasebe mesleğinin seçilmesini etkileyen faktörlerin incelenmesi: Yalova ve Bilecik illeri örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 4(8), 67-85.
- Gushue, G.V., & Whitson, M.L. (2006). The relationship of ethnic identity and gender role attitudes to the development of career choice goals among black and latina girls. *Journal of Counseling Psychology*. 53(3), 43-52.
- Güler, M. (2007). *İlköğretimde yöneltme yönergesi uygulamalarının rehber öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gülücü, H., Taslak, S. (2019). Meslek Seçimi İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki: İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Social Sciences Studies Journal*, 5(29), 13-26.

- Gündüz, A.Y., Kaya, M., & Aydemir, C. (2012). Ahilik teşkilatında ve günümüzde tüketicilerin korunmasına yönelik çalışmalar üzerine bir değerlendirme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 37-54.
- Güneş, H (1993), Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Ankara: Yargı Kitap ve Yayınevi.
- Güney, Z. (1982). *Grup rehberliği programının öğrencilerin meslek tercihleri ile meslek alanlarına bağlı değerleri arasındaki ilişkiye (uygunluğa) etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Güvenci, F. (2018). *Mesleki eğitim merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin iş doyumlarına ilişkin görüşlerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Hamamcı, Z., & Kürşat, M., (2005). Anne babaların meslek gelişimine yardımcı olmaya yönelik tutumları ve bilgi düzeylerinin çocukların mesleki kararsızlıkları ile ilişkisi. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10), 55-69.
- Hodge, S. MCW. (2001). Social indicators, dysfunctional cognitions and career decision-making self-efficacy in work role participation of tanf recipients. (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Georgia, USA.
- Horuz, O.R. (2017). Mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi (Bartın ili örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Iacovou, L., Shirland, L., & Thompson, R. (2004). Job selection preferences of business students. *Journal Of Applied Business Research*, 20-1.
- İzci, A. (1986). *Lise son sınıf öğrencilerinin benlik ve mesleki benlik kavramlarının tercih edilen ve seçilen meslek kavramları ile bağdaşım düzeyleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Karaman, I. (2018). Analysis of the relationship between undergraduate students' physics successes and their abilities. *European Journal of Education Studies*, 582, 209-2017.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler* (6. baskı). Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Kars, V., Arslan, N., Erik, L., Avcı, N., Bucaktepe, P.G., Celepkolu, T., & Şahin, H.A. (2014). Lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçiminde karşılaştığı sorunlar ve bu sorunların anksiyete ve depresyonla ilişkisi. *Dicle Tıp Dergisi*, 41(1), 187-190.
- Kenar, N. (2010). Mesleki Ve Teknik Eğitimin Genel Değerlendirmesi. MESS Eğitim Vakfı. Nisan. [<http://www.messegitim.com.tr/ti/577/0/MESLEKI-VE-TEKNIK-EGITIM-SISTEMININ-GENEL-DEGERLENDIRMESI>] web adresinden alınmıştır
- Kılıç, A. (2007). *Türkiye'de orta mesleki teknik eğitim ve istihdam ilişkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kılınç, M. (2012). Türkiye'de mesleki teknik eğitimi şekillendiren eğitim kurumlarından ahilik, gedik, lonca, enderun mektebi'nin tarihi gelişimleri. *E-Journal of New World Sciences Acedemy*, 7(4), 63-73.
- Kıran, B., & Taşkıran, E.G. (2015). Ege Üniversitesi Eczacılık Fakültesi 1. sınıf öğrencilerinin meslek tercihine etki eden faktörler. *Marmara Pharmaceutical Journal*, 19.
- Kilk, K.L. (1997). *The Relationship between dysfunctional career thoughts and choosing an academic major*. ((Unpublished doctoral dissertation). University of Northern Colorado, USA.
- Kozan, K. (1983) Davranış Bilimleri Araştırmalarında Sosyal Beğenirlik Boyutu ve Türkiye için bir Sosyal Beğenirlik Ölçeği ODTÜ Geliştirme Dergisi 10,3:447-478.
- Kumar, A. (2007). Personal, academic and career development in higher education. New York: Routledge.

- Kuzgun, Y. (1982). Mesleki rehberliğin bireyin yetenek ve ilgilerine uygun meslekleri tanımlarına etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 118, 1.
- Kuzgun, Y. (2003). *Meslek gelişimi ve danışmanlığına giriş*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. (2006). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Kuzgun, Y. (2014). *Mesleki rehberlik ve danışmanlığına giriş*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Lewis, B.F., & Connell, S. (2005). African american students' career considerations and reasons for enrolling in advanced science courses. *The Negro Educational Review*, 56(2/3), p221-231.
- Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı. (2012). Mesleki Ve Teknik Eğitimin Kalitesinin Geliştirilmesi Projesi. [<http://metek.meb.gov.tr/index.php/tr/proje>] web adresinden 20.10.2016 tarihinde alınmıştır
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *Megep mesleki eğitim ve öğretim sisteminin güçlendirilmesi projesi*, Akademik, Spor Ve Sanat Eğitim Alanları, Meb Yayını.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2012). Meslekî Ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi Ve Eylem Planı 2013- 2017, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2012). *Mesleki ve teknik eğitim çalıştayı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2019). 3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu.
- Nalbantoğlu Y.F. (2017). Lise öğrencilerinin meslek seçimlerini etkileyen faktörlerin ikili karşılaştırmalar yöntemiyle incelenmesi. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 8(2), 224-236.
- Orhan, S. (2015). *Samsun mesleki eğitim merkezi öğrencilerinde iş kazası, ramak kala olay sıklığı, nedenleri ve dürtüsellikle ilişkisi*. (Yayımlanmamış uzmanlık tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi, Samsun.

- Oskay, G. (1981). *Değer Yargıları Yönünden Ana-Baba-Ergen Çatışması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Otrar, M. (1997). *Endüstri meslek liseleri ve çıraklık eğitim merkezlerinde öğrenim görmekte olan 16-18 yaş grubundaki öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile bazı kişilik özelliklerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Önler, E., & Varol Saraçoğlu, G. (2008). Hemşirelikte meslek seçimi ölçeğinin güvenilirlik ve geçerliliği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 3(2), 78-85.
- Özerkmen, N. (2004). Ahiliğin tarihsel toplumsal temelleri ve temel toplumsal fonksiyonları sosyolojik yaklaşım. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 44(2), 57-78.
- Özgüven, İ.E. (2000). *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, Pdrem Yayınları, 2. baskı, Ankara.
- Öztürk, N. (2002). Ahilik teşkilatı ve günümüz ekonomisi; Çalışma hayatı ve iş ahlakı açısından değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 43-56.
- Özyeşil, Z. (2011). *Üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeylerinin bilinçli farkındalık kişilik özellikleri ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özyürek, R., & Kılıç Atıcı, M. (2002). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi kararlarında kendilerine yardım eden kaynakların belirlenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(17), 33-42.

- Patton, W., Creed, P.A., & Watson, M. (2003). Perceived work related and nonwork related barriers in the career development of australian and south african adolescents. *Australian Journal of Psychology*, 55(2), 74-82.
- Pekkaya, M., & Çolak, N. (2013). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin önem derecelerinin ahp ile belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, 6(2), 797-818.
- Pişkin, M. (2011). *Kariyer gelişim sürecini etkileyen faktörler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Rowland, K. (2004) Career decision-making skills of high school students in the bahamas. *Journal of Career Development*, 31(1), 32.
- Saad, I.A., & Isralowitz, R.E. (1997). Gender as a determinant of work values among university students in israel. *The Journal of Social Psychology*, 137(6), 749-763.
- Sarıkaya, T., & Khorshid, L. (2009). Faktör analizinde yer alan döndürme metotlarının karşılaştırmalı incelenmesi üzerine bir uygulama. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 60-67.
- Saunders, D.E. (1997). *The contribution of depression and dysfunctional career thinking to career indecision*. (Yayımlanmamış doktora tezi). The Florida State University, USA.
- Saunders, D.E., Peterson, G.W., Sampson Jr., J.P., & Reardon, R.C. (2000). Relation of depression and dysfunctional career thinking to career indecision. *Journal of Vocational*. 56, 288-298.
- Savaş, E. (1994). *Sağlık meslek lisesi ve imam hatip lisesi öğrencilerinin mesleki doyum kaynakları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sayın, S. (2000). *Lise öğrencilerinin mesleki ilgilerini yordayan bazı değişkenler*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Selçikoğlu, Ş. (1968). Rehberlik ve Psikolojik Kılavuzluk, Üçgen Yayınları, Ankara.
- Sevim, Y., & Dayı, Y.S. (2009). Doktorların ekonomik durumları ve toplumsal konumları (Elazığ ili örneği). *Fırat üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 231-248.
- Smithers, A. (1968). Some characteristics of business students in a technological university ii occupational values. *Occupational Psychology*, 42,
- Stead, G.B., & Eis, C. (2004). Perceived career barriers among south african high school learners'. *South African Journal of Psychology*, 34(2), 206-221.
- Taber, B.J., Hatung, P.J., Briddick, H., Briddick, W.C. & Rehfuss, M. C. (2011). Career Style Interview: A Contextualized Approach To Career Counseling. *The Career Development Quarterly*, 59, 274-287.
- Tan, H. (1956). Ortaokul öğrencilerinin meslek seçimi üzerine bir araştırma. *Köy ve Eğitim Dergisi*, 1(2), 76-83.
- TDK (2019). Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5bcbbe9c1b99f7.42219057 adresinden alındı
- Tufan, M., Mızrak, Ş., & Çelik, D. (2009). Mesleki eğitimde toplam kalite yönetimi ve model önerisi. *Journal Of Azerbaijani Studies*, 32.
- Turan, Ü., & Kayıkçı, K. (2019). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Okul Rehberlik Hizmetlerinin Rolü, *EÜluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 1, 2019, ss. 14-33
- Turhal, E., Kıcıroğlu, B., Ocakoğlu, N., & Karayığit, D. (2010) Meslek yüksekokulu öğrencilerinin program tercihlerinde bireysel farkındalık düzeyleri. *Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumu 21-22 Ekim 2010 Düzce*.

- Türker, A.S. (1987). *Lise öğrencilerinin yükseköğretim programlarını tercihleri ile kendi yetenek, ilgi ve mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkiler*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2018). 10. Kalkınma Planı 2014-2018. [<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/12/Onuncu%20Kalk%C4%B1nma%20Plan%C4%B1.pdf>] web adresinden alınmıştır.
- Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu [TİSK], Mesleki Eğitim Sistemimiz ve İşletmelerde Beceri Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, TİSK tarafından Mesleki Eğitim Kurulu'na sunulan rapor, TİSK (2004).
- Türkoğlu, T., Gavcar, E., & Büyüksakallı, H. (2013) Meslek yüksekokul öğrencilerinin program tercihlerinde farkındalık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, UMYSO Özel sayı, 98-106.
- Uçum M. (2009). *Çıraklık eğitiminde güncelliğini yitiren ve öğretim kapsamına alınacak yeni mesleklerin belirlenmesi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Kaynak Kitaplar Dizisi.
- Ulu, E. (2007). *Lise öğrencilerinin kariyer inançlarının bazı değişkenlere göre yordanması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Uysal, Ş. (1970). *Lise öğrencilerinin meslek seçimi*. Ankara.
- Uzel, D. (1987). *Gerçekçi matematik eğitimi destekli eğitimin ilköğretim 7.sınıf matematik öğretiminde öğrenci başarısına etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Uzunyayla, F. (2007). *Avrupa birliği'ne giriş sürecinde eğitim ve istihdam politikaları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Ülkü, S. (1976) *Lise I. Sınıflarda bir grup rehberliği programının yöneltme açısından etkinliğinin araştırılması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Ültanır, E. (2005). Türkiye’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) Mesleği ve Psikolojik Danışman Eğitimi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 103.
- Werner, B.K. (2003). *The impact of a career intervention in a learning community on the career thoughts and career decision self-efficacy of undeclared or undecided first-year university students*. ((Unpublished doctoral dissertation). Kansas State University, USA.
- Williams, F.C. (2004). *An investigation of the relationship between racial identity development and career thoughts for Black seniors at an urban high school*. ((Unpublished doctoral dissertation). University of Central Florida, USA.
- Wright, L.K., Reardon, R.C., Peterson, G.W., & Osborn, D.S. (2000). The relationships among constructs in the career thoughts inventory. *Journal of Career Assessment*, 8, 105-117.
- Yalçın, İ. (2006). 21. Yüzyılda Psikolojik Danışman. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(1), 120.
- Yaşayanca, Ö. (2015). *Tokat ili mesleki eğitim merkezlerinde öğrenim gören çıraklık öğrencilerinde dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu sıklığı*. (Yayımlanmamış uzmanlık tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tokat.
- Yelken, K. (2008). *Ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin üniversite tercihlerini ve meslek seçimini etkileyen faktörler (Sakarya il merkezi örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Yeşilyaprak, B. (2011). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığına giriş*. Ankara: Pegem Akademi.

- Yeşilyaprak, B. (2012). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Çarıkçı, O. (2017). Mesleki eğitimin gelecek vizyonu; İnsan kaynakları planlaması açısından bir bürokratik model denemesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(29), 397-413.
- Yıldırım, M. (2009). *Hayat boyu öğrenme kapsamında yaygın eğitim ve halk eğitimi merkezleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Yılmaz, İ.A., Dursun, B., Pektaş, K., & Altay, A. (2012). Üniversite öğrencilerinin kariyer seçimlerinin demografik özellikler açısından incelenmesi: Pınarhisar MYO örneği. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 2(2), 9-21.
- Yörük, S., Dikici, A., & Uysal, A. (2002). Bilgi toplumu ve Türkiye’de mesleki eğitim. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 299-312.
- Yüksel, G. (1990). *Üstün yetenekli öğrencilerin yetenek, ilgi ve meslek değer algıları ile rehberlik hizmetleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EKLER**Ek- 1: Çalışmada Kullanılan Kendini Değerlendirme Envanteri****KENDİNİ DEĞERLENDİRME ENVANTERİ****Açıklama:**

Yetenek, ilgi ve değerlerinizi tanımanız için hazırlanmış bulunan bu envanter, yetenek, ilgi ve değerlerle ilgili durumları yansıtan sorulardan oluşmuştur. Her soruda sizin bir faaliyetin ne kadar sıklıkla yaptığınız veya bir şeye ne kadar önem verdiğiniz sorulmaktadır. Sizden istenen, soruları dikkatle okuyup cevabınızı, cevap kağıdına işaretlemenizdir.

Cevap kağıdında **A “Hiç bir zaman”, B “Ara sıra”, C “Sık sık”, ve D “Her zaman”** anlamına gelmektedir. Bazen de A “Hiç önemli değil”, B “Pek önemli değil”, C “Önemli”, D ise “Çok önemli” karşılığındadır. Kısaca, A bir tutumun, bir ilginin hiç olmadığına ya da en az düzeyde olduğuna, D ise en yoğun olduğuna işaret etmektedir. O halde siz bir faaliyeti hiç yapmıyor ya da ona hiç ilgi duymuyorsanız A harfinin, her zaman yapıyor ya da çok ilgi duyuyorsanız D harfinin, biraz ilgi duyuyorsanız B, oldukça ilgi duyuyorsanız C harfinin altındaki aralığı karalayacaksınız.

		A “Hiç bir zaman”	B “Ara sıra”	C “Sık sık”	D “Her zaman”
1)	Bir açının kaç derece olduğunu doğru bir biçimde tahmin edebiliyor musunuz?				
2)	Bir yazıyı hızlı bir biçimde söyleyebiliyor musunuz?				
3)	Kalemleri düzgün bir biçimde söyleyebiliyor musunuz?				
4)	Sıfır, eşitlik, sonsuz gibi matematik kavramları kolaylıkla öğrenebildiniz mi?				
5)	Birbirine çok benzeyen karmaşık iki şekil arasındaki küçük farkı görebiliyor musunuz?				
6)	Bir problemin çözüm yolunu öğrendikten sonra benzer problemleri çözebiliyor musunuz?				
7)	Bir parçayı bir kere okuduktan sonra hemen özetleyebiliyor musunuz?				
8)	Sizin düzeyinizde bir matematik kitabından bir problemin çözüm yolunu kolaylıkla bulabiliyor musunuz?				
9)	Karmaşık bir geometrik şeklin sağa, sola, yukarıya ve aşağıya kaydırılması ile alacağı durumu göz önünde canlandırabilir misiniz?				
10)	Açınımı verilmiş bir geometrik cismin kapalı halini göz önünde canlandırabilir misiniz?				
11)	Kelime bilginiz, sözcük dağarcığınız zengin midir?				
12)	Bir problemin çözümünü veren denklemi hemen kurabilir misiniz?				

13)	Öğrendiğiniz matematik kural ve ilkeleri fizik ve kimya dersinde karşılaştığınız problemlere uygulaya biliyor musunuz?				
14)	Matematik dersinde öğrendiğiniz ilkeleri ilk karşılaştığınız bir probleme uygulayıp çözümünü bulabiliyor musunuz?				
15)	Sık rastlanmayan türden bir geometrik cismin açılımını çizebilir misiniz?				
16)	Logaritma, sinüs gibi sembollerle yazılmış yazıları kolaylıkla okuyabiliyor musunuz?				
17)	Okuduğunuz bir parçada belirtilen fikirler arasında ilişki kurabiliyor musunuz?				
18)	Matematik bulmacaları çözer misiniz?				
19)	Karmaşık bir geometrik şeklin küçük bir parçasını bütünden soyutlayarak algılayabiliyor musunuz?				
20)	Bir problemin, size öğretilen çözüm yolundan farklı çözüm yollarını bulabiliyor musunuz?				
21)	Bir konuda edindiğiniz bilgileri, kendi sözcüklerimizle başkalarına aktarabiliyor musunuz?				
22)	Bir evin planına baktığımızda, evin yapılmış halini göz önünde canlandırabiliyor musunuz?				
23)	Bilginiz sembollerle yazılmış, ama daha önce hiç görmediğiniz bir matematik kitabını rahatlıkla okuyabiliyor musunuz?				
24)	Bir konuyu söz ve yazı ile anlatırken fikirleri doğru bir sıra ile verebiliyor musunuz?				
25)	Yabancıyı olduğunuz kapalı bir mekânda yönünüzü kolaylıkla bulabilir misiniz?				
26)	Bir yazıdaki fikir ve ifade hatalarını kolaylıkla görebiliyor musunuz?				
27)	Gelişi güzel parçalara ayrılmış bir şekli yeniden ve çabucak oluşturabiliyor musunuz?				
28)	Akıcı bir üslupla güzel yazı yazabiliyor musunuz?				
29)	Bir makinenin şemasına bakarak makineyi kurabilir misiniz?				
30)	Bir yazının ana ve yardımcı fikirlerini kolaylıkla bulabiliyor musunuz?				
31)	Başkalarına, kişisel sorunlarının çözümünde yardımcı olabiliyor musunuz?				
32)	El sanatları ya da resim kursuna gitmek ister misiniz?				
33)	İnanç ve düşüncelerinizi başkalarına kolaylıkla aktarılabilir mi?				
34)	Televizyondaki reklâmları eleştirir, daha iyi nasıl yapılabileceğini düşünür müsünüz?				
35)	Çeşitli kültürlerde çocuk yetiştirme yöntemlerini konulu bir konferansı dinlemek ister misiniz?				
36)	Ünlü yaşamlarının hayatlarını okur musunuz?				
37)	Her işinizi günü gününe yapar mısınız?				
38)	Mekanik bulmacalar çözer misiniz?				
39)	Evcil hayvanların hangi koşul ve ortamlarda daha iyi geliştirdiklerini inceler misiniz?				
40)	Gelecekte kendinizi bir laboratuarda araştırmacı olarak düşlediğiniz olur mu?				
41)	Müzik aletleri sergisini gezer misiniz?				

42)	Pazarlama ve satış yöntemlerini öğreten bir kursa devam etmek ister misiniz?				
43)	Pazarlama ve satış yöntemlerini öğreten bir kursa devam etmek ister misiniz?				
44)	Ünlü sanatçıların, ressamların hayatını inceler misiniz?				
45)	Söz ve davranışlarımızın başkaları üzerindeki etkisini öğrenmeye çalışır mısınız?				
46)	Yaşlılar yurdunda eğlence günleri düzenlemek ister misiniz?				
47)	Edebiyat ödülleri izler, ödül alan eserleri okur musunuz?				
48)	Ufak tefek besteler yapar mısınız?				
49)	Elektrikli oyuncakların nasıl işlediğini inceler misiniz?				
50)	Ailenin tarih boyunca değişimi konulu bir makaleyi okumaktan hoşlanır mısınız?				
51)	Tropikal çiçeklerin evlerde nasıl yetiştirileceği konulu bir konferansı dinlemeye gider misiniz?				
52)	Satranç oynar mısınız?				
53)	Evleri dolaşp, bir ürünün tanıtımını yapmaktan hoşlanır mısınız?				
54)	Daktilo edilmiş bir yazının hatalarını düzeltmekten hoşlanır mısınız?				
55)	Şiir yazmayı hiç denediniz mi?				
56)	İnsan hakları konulu bir kompozisyon yazmak ister misiniz?				
57)	Her türlü araç ve gereç sağlansa bir radyo yapmayı dener misiniz?				
58)	Fizik, kimya ya da matematik alanında bir sorunla ilgili inceleme ya da proje yapar mısınız?				
59)	Bir çiftliğin yöneticisi olmayı düşünür müsünüz?				
60)	Çeşitli ülkelerin halka şarkılarını tanıtan program izler misiniz?				
61)	Konserleri, müzik programlarını izler misiniz?				
62)	Boş vakitlerinizde yoksul çocuklara parasız ders verir misiniz?				
63)	Sanat sohbetlerine katılır mısınız?				
64)	Tahta ve metalden ev eşyaları yapar mısınız?				
65)	Gazeteler için ilginç haberler derlemek ister misiniz?				
66)	Hikaye, deneme, anı yazmayı denediniz mi?				
67)	Bir iyinin ince ayrıntıları ile uğraşır mısınız?				
68)	Tartışmalarda güçlü kanıtlar bularak görüşünüzü karşınızdakilere kabul ettirebilir misiniz?				
69)	Yaz aylarında bir dükkan ya da ticarethanede kendi isteğinizle çalıştınız mı?				
70)	Bir hastanede gönüllü olarak çalışmak ister misiniz?				
71)	Mimarlık ya da genel olarak sanat tarihi ile ilgili bir kitabı zevk duyarak okur musunuz?				
72)	Bir müzik aleti çalar mısınız?				
73)	Bahçede kaliteli meyve yetiştirmek ister misiniz?				
74)	Çeşitli hayvan ve bitkilerin yaşayışını inceler misiniz?				
75)	Çocukluğunuzda arkadaşlarınıza çiklet, çikolata, bilye gibi şeyler sattınız mı?				
76)	Okulda münazaralara katılır mısınız?				
77)	Bir evi veya salonu süslemekten hoşlanır mısınız?				
78)	Başkalarına dinletilecek düzeyde bir müzik aleti çalabiliyor musunuz?				
79)	Felakete uğrayan insanlar için yardım kampanyalarına katılır mısınız?				

80)	Bir kamp veya pikniğe gittiğinizde, çevredeki hayvan ve bitkileri inceler misiniz?				
81)	Okul gazetesine yazı yazar mısınız?				
82)	Gittiğiniz bir kentte insanların adetlerini inceler misiniz?				
83)	Model uçak yapmaya çalışır mısınız?				
84)	Fizik ve kimya problemleri çözmekten zevk alır mısınız?				
85)	Çeşitli yazarların üslûp özelliklerini inceler misiniz?				
86)	Resim ya da elişleri yarışmalarına katılır mısınız?				
87)	Konuşurken çevrenizdeki insanların ilgisini çekebilir ve görüşlerinizi onlara kabul ettirebilir misiniz?				
88)	Müzik yarışmalarına katılır mısınız?				
89)	Ödevlerinizi zamanında, düzgün ve temiz bir biçimde yapar mısınız?				
90)	Okul kantinini ya da kooperatifini yönetmek ister misiniz?				
91)	Sakatlara beceri kazandırma kursunda gönüllü olarak çalışmak ister misiniz?				
92)	İşçilerin verimini artırıcı yöntemler konulu bir makaleyi okur musunuz?				
93)	Evde bozulan aletleri onarır mısınız?				
94)	Deniz dibindeki hayatı gösteren bir filmi ilgi ve dikkatle izler misiniz?				
95)	Yeni çiçek türleri yetiştirmeyi dener misiniz?				
96)	Bir makinenin (Örnek, elektrik motoru) evriminin gösteren bir sergiyi gezmek ister misiniz?				
97)	Türkiye'nin nüfus özelliklerini inceleyen bir araştırma ekibinde çalışmak ister misiniz?				
98)	Yaptığınız herhangi bir işin temiz ve düzenli olması için özen gösterir misiniz?				
99)	Gazetelerde edebiyat ve tiyatro eleştirilerini okur musunuz?				
100)	Sizin gibi düşünmeyen insanları ikna etmek için uzun tartışmalara girer misiniz?				
101)	Altın, hisse senedi ve tahvil satışları ile ilgili konuşmalara katılır mısınız?				
102)	Köy kadınlarına çocuk bakım yöntemlerini anlamak ister misiniz?				
103)	Müzik akımlarını izler misiniz?				
104)	Boş vakitlerinizde çiçek, nakış, resim, heykel, karikatür vb. yapar mısınız?				
105)	Vahşi hayvanların hayvanat bahçesine uyumu konulu bir makaleyi okur musunuz?				
106)	Ünlü bilim adamlarının hayatını inceler misiniz?				
107)	Bir makinenin işlevini geliştirici yöntemler düşünür müsünüz?				
108)	Çevrenizdeki çeşitle makine ve cihazların bakımını yapar, onları bozmadan, iyi bir biçimde kullanır mısınız?				
109)	Mektupları, makbuzları, eski okul karnelerini vb. kağıtları saklar mısınız?				
110)	Gazetelerde karlı yatırım alanları ile ilgili haberleri izler misiniz?				
111)	Suçlu çocukları topluma kazandırma programında çalışmak ister misiniz?				
112)	Müzik dersleri alır mısınız ya da müzik dersini seçer misiniz?				

113)	Uzay araçlarının, roketlerinin evrimini gösteren bir sergiyi gezmek ister misiniz?				
114)	Evde bir hayvan (kuş, balık, kedi vb.) besler, bakımını yapar mısınız?				
115)	Çatışmaları yatıştırmada arabuluculuk yapar mısınız?				
116)	Edebiyatçılarla yapılmış röportajları izle misiniz?				
117)	En son bilimsel buluşlarla ilgili bir makaleyi okur musunuz?				
118)	Çevrenizdeki insanların davranışlarının nedenlerini araştırır mısınız?				
119)	Edebiyat tartışmalarına katılır mısınız?				
120)	Sanat eserlerini inceler, özelliklerini anlamaya çalışır mısınız?				
121)	Yoksullara yardım derneklerinden birinde çalışmak ister misiniz?				
122)	İnsanların satın alma eğilimlerini inceler misiniz?				
123)	Çevrenizde hazır cevap bir insan olarak tanınır mısınız?				
124)	Saksıda çiçek yetiştirir misiniz?				
125)	Aldığımız her şeyin ya da yaptığımız her işin düzenli bir biçimde kaydını tutar mısınız?				
126)	Roman, hikâye, şiir okur musunuz?				
127)	Televizyonda ekonomi ile ilgili haberleri ve açık oturumları izler misiniz?				
128)	Güzel konuşma ve başkalarını ikna edebilme gücünü geliştirici kurslara katılır mısınız?				
129)	Bilimsel proje sergilerini gezer misiniz?				
130)	Havuzlarda balık üretme yöntemlerini gösteren bir filmi ilgi ile izler misiniz?				
131)	Meydana getirilen herhangi bir el işine estetik bir yön, bir güzellik vermeye çalışır mısınız?				
132)	Gözleri görmeyen bir kimseye kitap okur musunuz?				
133)	Yazılarınızı, notlarınızı konularına göre sınıflar ve dosyalar mısınız?				
134)	İnsanların duygularını ve eğilimlerini inceler misiniz?				
135)	Resim sergisini, sanat galerilerini gezer misiniz?				
136)	Ünlü bestecilerin hayatını inceler misiniz?				
137)	Kamuoyu araştırmaları yapan bir kurumda araştırmacı olarak çalışmak ister misiniz?				
138)	Alet ve makine desenleri çizebilir misiniz?				
139)	Gelir harcamalarınızın ayrıntılı olarak hesabını tutar mısınız?				
140)	Kendinizi genellikle mutlu ve rahat hissedersiniz mi?				
141)	Ünlü düşünürlerin ve toplum liderlerinin hayatlarını inceler misiniz?				
142)	Grup halinde yapılan işleri bireysel işlere tercih eder misiniz?				
143)	Bir iş yaparken ya da bir geziye çıktığınızda, önceden yaptığınız planın dışına çıkmak durumunda kalmak sizi rahatsız eder mi?				
144)	Alanınızda üstün başarı göstererek adınızı herkese duyurmak sizce önemli midir?				
145)	“İnsan gönlü neyi çekerse onu yapılmalıdır. Zevki erteleyerek kendini çalışmaya insan yaşamayı unutulabilir” diye düşünür müsünüz?				
146)	Bir salona girdiğinizde bütün başların size çevrilmesi ve sizden bahsedebilmesi hoşunuza gider mi?				
147)	Başkaları ile işbirliği halinde çalışmakla daha iyi bir iş ortaya koyma imkânı bulacağınıza inanır mısınız?				
148)	Bir işin her yönünü kendiniz yaparak ya da yapılmasını planlayarak işin tümüne hâkim olmaktan hoşlanırsınız mı?				

149)	Kendinizi yetenekli gördüğünüz herhangi bir alanda yarışmalara katılır mısınız?				
150)	Öğrendiğiniz bir şeyi uygulamaya kalktığınızda, kendinizden bazı yenilikler katar mısınız?				
151)	Bir konuda başkalarının ne düşündüğünü veya bir işi nasıl yaptığını bilmeye önem verir misiniz?				
152)	Bir işe girince on ya da yirmi yıl sonra nereye geleceğinizi şimdiden bilmeye önem verir misiniz?				
153)	Yemeklerinizi hep belli saatlerde ve alıştığınız şekilde yemekten hoşlanır mısınız?				
154)	Bir işe başlamadan önce bütün ayrıntıları önceden planlar ve planlanan işleri aynen uygular mısınız?				
155)	Mesleğinizin yenilikler yapmaya olanak verecek bir meslek olması sizce önemli midir?				
156)	Hayal gücünüz zengin midir?				
157)	Mutlaka yüksek puanla öğrenci alan bir kurumda yükseköğrenim görmeyi gerektiğine inanıyor musunuz?				
158)	Kendi başınıza karar vermekte güçlük çeker misiniz?				
159)	Çevrenizde gördüğünüz sorunlara kimsenin bulamadığı değişik ve geçerli ve çözüm yolları arar mısınız?				
160)	Sırf kendinizi gösterme için toplantılarda söz alır mısınız?				
161)	Okula ya da işe belli saatlerde gitmekten ve yine belli saatlerde eve dönmekten hoşlanır mısınız?				
162)	Yeni şeyleri merak eder ve onları denemeye girişir misiniz?				
163)	Kazancı az da olsa işsiz kalma tehlikesi olmayan bir mesleği tercih eder misiniz?				
164)	Grup çalışmalarında ya da oyunlarında başkalarının görüş ve kararına güvenir misiniz?				
165)	Bir tartışmada çok değişik ve ilginç fikirler ileri sürer misiniz?				
166)	“Azıcık aşım kaygısız başım” özdeyişini ilke olarak benimser misiniz?				
167)	Yetenekli insanların bir yer edinmek için yarıştığı bir ortamda çalışmak ister misiniz?				
168)	Yüksele bilmeniz ve adınızı duyabilmeniz için öncelikle iyi bir kazanç elde etmeniz gerektiğini düşünür müsünüz?				
169)	Tanınmış kimse olmak sizin için çok önemli midir?				
170)	Daima kendinizi aşmak, yaptığınız bir işi bir öncekinden daha iyi yapmak için çaba harcar mısınız?				
171)	Sizden daha büyük ve tecrübeli insanların görüşlerini almaya önem verir misiniz?				
172)	Toplumda iyi bir yer edinebilmek için her fırsattan yararlanmaya çalışır mısınız?				
173)	Hep aynı şekilde yapılan işler sizi sıkar mı?				
174)	Bir insanın bütün isteklerini para ile edilebileceğine inanır mısınız?				
175)	Gruplara önderlik, toplantılara başkanlık eder misiniz?				
176)	Başkaları kadar iyi yapamadığınız bir işi bırakıp başka işlere yönelmektense, onun üzerine düşüp başarınca kadar uğraşır mısınız?				
177)	Girdiğiniz il işte emekli oluncaya kadar çalışmayı düşünür müsünüz?				

178)	Yarışmaların insanlarda yaratıcı güçleri harekete geçirdiğine inanır mısınız?				
179)	Kazanç ve başarının, tehlikeyi göze alabilen insanların hakkı olduğuna inanır mısınız?				
180)	Bir girişimde bulunmadan önce sonucun iyi olacağı yolunda kesin güvence arar mısınız?				
181)	Gireceğiniz mesleğin, adınızı duyurmanıza olanak verecek bir meslek olmasına çok önem verir misiniz?				
182)	Bir kimsenin çevresinde saygın kazanmasında kazancının önemli bir faktör olduğunu inanır mısınız?				
183)	Bulduğunuz sosyal ve ekonomik durumdan daha iyi bir duruma geçmek sizin için önemli midir?				
184)	Bir iş yaparken çevrenizde danışabileceğiniz ve yardım alabileceğiniz insanlar olmasını ister misiniz?				
185)	Zeki, bilgili ve üstün nitelikli kimselerle arkadaşlık ederek gelişeceğinize inanır mısınız?				
186)	İhtiyaçlarınızı sınırlı tutarak kendinize yetecek düzeyde bir gelirle mutlu olabileceğinize inanır mısınız?				
187)	Seçtiğiniz meslekte gelişmek ve ilerlemek sizce önemli midir?				
188)	Günlerinizin birbirine benzemesi sizi rahatsız eder mi?				
189)	Her işi ciddiye alır mısınız?				
190)	Sececeğiniz mesleğin iyi gelir sağlayan bir meslek olması sizce önemli midir?				
191)	Belli bir amacı gerçekleştirmek için insanları bir araya getirebilir misiniz?				
192)	İnsanların görev ve sorumluluklarını belirleyip çalışmalarını denetleyebilir misiniz?				
193)	Yaptığınız işleri başkalarınınkine ile karşılaştırır, eksiklerinizi giderek herkesten daha iyi işler yapmaya çalışır mısınız?				
194)	Grup içinde en son kararı veren kişi olabiliyor musunuz?				
195)	Kazancı yüksek mesleklerin aynı zamanda itibarlı meslekler olduklarını düşünür müsünüz?				
196)	Çok par kazanmak, zengin olmak sizin için hayatta önemli bir hedef midir?				
197)	Değişik yerlerde yemek, daha önce hiç yemediğiniz yemekleri denemek ister misiniz?				
198)	Gelişmenizin ve ilerlemenizin, yeteneklerine uygun bir mesleğe girmekle mümkün olabileceği görüşünde misiniz?				
199)	Önemli sorumluluklar gerektiren görevleri istekle üstlenir misiniz?				
200)	Grup çalışmalarında ya da oyunlarında sizin görüş ve kararınızın uygulanması sizce önemli midir?				
201)	Yeni şeyleri denemekle gelişeceğinize inanır mısınız?				
202)	Bir iş yerinde karar veren ve sorumluluk taşıyan bir kişi olmak ister misiniz?				
203)	Nükte, espri yapar mısınız?				
204)	Hangi alanlarda yetenekli olduğunuzu düşünür müsünüz?				
205)	Yeni insanlar tanımaktan hoşlanır mısınız?				
206)	Konuşurken çevrenizdeki insanların ilgisini çekebilir, görüşlerinizi ve kararınızı onlara kabul ettirebilir misiniz?				

207)	Yaşama biçiminizde zaman zaman değişiklik yapabilme olanakları arar mısınız?				
208)	Daha çok gelir elde etme umudu ile sık sık iş değiştirmeyi göze alırmısınız?				
209)	Mesleğinizin ilginç ve hareketli bir yaşam sağlayan bir meslek olması sizce önemli midir?				
210)	Her zaman belli işleri yapmak, belli yerlere gitmek sizi sıkarmı?				
211)	Olur olmaz şeyler için kaygılanır ve üzülür müsünüz?				
212)	Çevrenizde daima yenilikler getiren yaratıcı bir kişi olarak tanınırmısınız?				
213)	Hangi alanlarda daha çok kazanç elde edebileceğinizi araştırırmısınız?				
214)	Mesleğinizde ilerlemek, varabileceğiniz en son noktaya erişmek için bütün gücünüzle çalışmayı planlıyor musunuz?				
215)	Mesleğinizde ilerlemek, varabileceğiniz en son noktaya erişmek için bütün gücünüzle çalışmayı planlıyor musunuz?				
216)	Daima başka insanlardan daha iyi olmak için çalışıyor musunuz?				
217)	Üzerinize aldığınız bir işi dikkatle ve titizlikle yapmaya çalışırmısınız?				
218)	Planlı ve düzenli bir yaşam sürmekle mutlu olabileceğinize inanırmısınız?				
219)	Bir yarışmayı kaybedince, kendinizi geliştirip yeni bir yarışmaya girer misiniz?				
220)	Toplumda adınızı, duyurmak ve itibarlı bir yer edinmek için her fırsattan yararlanmaya çalışırmısınız?				
221)	Bir mesleği incelerken öncelikle kazanç durumu hakkında bilgi edinmeye önem verir misiniz?				
222)	Hayatta her öğrenilen becerinin, hemen değilse bile, günün birinde kişinin meslek başarısını arttıracığınıza inanırmısınız?				
223)	Yüksek mevki sahibi kimselerin yaşama biçimlerini ve değerlerini benimsemeye çalışırmısınız?				
224)	Vaktinizi boş geçirmemeye, yeteneklerinizi geliştirici her türlü öğrenme fırsatını değerlendirmeye çalışırmısınız?				
225)	Toplumsal düzeyi ne olursa olsun, yaptığınız işte usta bir kişi olmak sizin için önemli midir?				
226)	Çalışırken sorumluluğu iş arkadaşları ile paylaşmak size rahatlık verir mi?				
227)	Toplumda itibar görebilmeniz için itibarlı bir meslek sahibi olmanız gerektiğine inanırmısınız?				
228)	Piyangodan yüklü bir para çıksa yine de meslek edinmek için uğraşırırmısınız?				

Öz Geçmiş

Doğum Yeri ve Yılı	: 01.10.1976		
Öğr. Gördüğü Kurumlar	: Başlama Yılı	Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lise	1990	1993	Çorum Atatürk Lisesi
Lisans	1994	1998	Dokuz Eylül Üniversitesi
Yüksek Lisans	2012	2019	Uludağ Üniversitesi
Doktora	-	-	-
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi	: İngilizce- Orta		
Çalıştığı Kurumlar	: Başlama ve Ayrılma	Kurum Adı Tarihleri	
	1. 08.10.1998-16.11.2016	Bursa Güzel Sanatlar Lisesi	
	2.16.11.2016 - Devam	Nilüfer Mesleki Eğitim Merkezi	
	3.		
	4.		
	5.		
	6.		
Yurt Dışı Görevleri	:		
Kullandığı Burslar	:		
Aldığı Ödüller	:		
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Topluluklar	:		
Editör veya Yayın Kurulu Üyeliği	:		
Yurt İçi ve Yurt Dışında Katıldığı Projeler	:		
Katıldığı Yurt İçi ve Yurt Dışı Bilimsel Toplantılar	:		
Yayımlanan Çalışmalar	:		
Diğer Profesyonel Etkinlikler:			

05.09. 2019

Derya GÜL

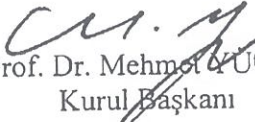
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu)
TOPLANTI TUTANAĞI

OTURUM TARİHİ
31 Ocak 2019

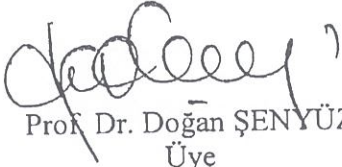
OTURUM SAYISI
2019-01

KARAR NO 12: Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nden alınan Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Derya GÜL'ün "Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinin, Yetenek, İlgi ve Değerleri İle Okudukları Bölüm Arasındaki İlişki" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak ölçek sorularının değerlendirilmesine geçildi.

Yapılan görüşmeler sonunda; Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nden alınan Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Derya GÜL'ün "Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinin, Yetenek, İlgi ve Değerleri İle Okudukları Bölüm Arasındaki İlişki" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak ölçek sorularının, fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvurucuya ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Mehmet YUCE
Kurul Başkanı

Prof. Dr. Abamüslim AKDEMİR
Üye

Prof. Dr. Doğan ŞENYÜZ
Üye

Prof. Dr. Kemal SEZEN
Üye

Katılmadı
Prof. Dr. Abdurrahman KURT
Üye

Prof. Gülşay GÖĞÜŞ
Üye

Prof. Dr. Alev SİNAR UĞURLU
Üye

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Derya Gül
Tez Adı	Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinin, Yetenek, İlgi ve Değerleri İle Okudukları Bölüm Arasındaki İlişki
Enstitü	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ana Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri
Bilim Dalı	Psikolojik Danışma ve Rehberlik
Tez Türü	Yüksek Lisans
Tez Danışman(lar)ı	Prof. Dr. M. Reşat Peker
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) İzni	☒ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama İzni	☒ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum ☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasının ertelenmesini istiyorum 1 yıl ☐ 2 yıl ☐ 3 yıl ☐ ☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin vermiyorum

Hazırlamış olduğum tezimin yukarıda belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikrî mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih: 25.09.2019
İmza: